Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT | פרייז 35 גראשען | היינט 16 זייטען.

נייער פאלקסבלאט

אומפארטייאישע פאליטיש-געזעלשאפטליכע טאג-צייטונג

Nr. 132/16132 | Łódź, Piątek 7 czerwca 1929 r. | זיבעטער יאהרגאנג | לאדז פרייטאג, כח אייר תרפ"ט | № 132/16132

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71 | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 24-71

פארק העלענאוו

זונטאג, דעם 9-טען יוני ד. י.

2 א זייגער נאכמ. ווערט פארקומען לטובת

„לינת החולים"

א גרויסע גארטען-פערוויילונג

מיט א גראנדיעזען פראגראם:

צווישען אנדערע:

טויט-שפרונג פון א טורם איבער'ן פייער און וואסער אריין

— ווי אויך —

לופט-איבונגען איבער'ן וואסער

אויסגעפיהרט פון פארל מאלארטשיק.

צווישען אנדערע:

מיט זעהר פיל ווערטפולע געווינ ען, ווי: סחורות אויף ענציגער און קאסטיומען, פערפום - באמבאניערקעס א. אז. וו.

יעדעם קינד בעקומט בחנם מתנה ביים אריינגאנג

פאנטאזיע לאטעריע

2 ארקעסטערס 2 ∴ פייערווערק ∴ קאנפעטי

אייגגאנג פאר דערוואקסענע 1.50 זל., פאר קינדער און שילער 50 גר.

בעמערקונג: פאלס פון אונגינסטיגען וועטער קומט די פערוויילונג פאר זונטאג, דעם 23-טען יוני ד. י.

פארק העלענאוו

וואוינונגס-קאאפעראטיוו

ביים מאגאזין-שניידער-מייסטער-פעראיין, אלעע 1 מאי 2

אכטונג! האנדווערקער פון אלע פאכען!

(אויסער וועבער, מעשען-גיסער און שטרימף-ווערגער)

צוליב דעם, וואס דער וואוינונגס-קאאפעראטיוו האט געקויפט א גרעסערן פלאץ (פאנסקא רוג זאוואדזקא) זענען פריי געבל בען איינינע ערטער אין דער ערשטער גרופע און ס'ווערען איינגעשריבען נייע מיטגלידער. וועגען אלערט אינפארמאציעס דארף מען זיך ווענדען יעדען אווענד (אויסער פרייטאג) פון 8 ביז 10 אין מאגאזין-שניידער-מייסטער-פעראיין, אלעע 1 מאי 2, צום סעקרעטאר.

די פערוואלטונג.

אנאנס! דער וואוינונגס-קאאפעראטיוו זוכט א קוואליפיצירטען בוכהאלטער, וואס זאל זיין בעהאוועגט אין קאאפעראטיווער ארבייט. מעלדען זיך יעדען אווענד פון 8 ביז 10 אין מאגאזין-שניידער-פעראיין, אלעע 1 מאי 2.

יודישער פראפ. מאגאזין-שניידער מייסטער-פעראיין אל. 1 מאי 2

אכטונג מיטגלידער פון אלע פאכען !!!

זונטאג, דעם 9. ה. ח. 6 אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל

א פראטעסט-מיטינג

וועגען די הויכע שטייערן, וואס די כאלופניקעס ווערען בעלאסטעט. ס'וועט אויך בעהאנדעלט ווערען די פראגע: די סיבות פון קריזיס אין אונזערע פאכען און דער לעזונג פון איהם. קומט מאסענווייז! די פערוואלטונג

אכטונג טריקאטאזש כאלופניקעס, מיטגלידער און נישט מיטגלידער! ביז'ן 15 ד. ח. ווערט אנגענומען מיטגלידער. פאך-קאמיסיע פון טריקאטאזש

מיט גרויס צער און שמערץ בעווייז איך צוזאמען מיט דער גאנצער משפחה דעם טויט פון מיין טייערער און געליבטער מוהמע

אסתר רחל גערטעל נ"ע

בת ר' דוד פיינקינד ז"ל

וועלכע איז געשטארבען און צו קבורה געקומען אין לאדז, מיטוואך, י"ט אייר (29 מאי).

זאל גאט די יתומים טרייסטען אין זייער צער און וועהטאג תנצב"ה.

משה פיינקינד און פאמיליע.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער געעהרטען פרעזעס ח' **אברהם ווינטרויב** צוליב'ן פריהצייטיגען טויט פון זיין אונפערגעסליכער פרוי

דוואשע נ"ע

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

די פערוואלטונג און די מתפללים פון דער חברה „גמילת חסדים" קעלמא 15

7764

ציוניסט. ארגאניזאציע אין לאדז | קינא-טעאטער „ספלענדיד" נארוטא-ווישא 20

מאנטאג, דעם 10. יוני, פינקטליך 8.30 אווענד, ווערט איינגעארדענט אין קינא-טעאטער „ספלענדיד"

א פייערליכע אקאדעמיע

מיט דער בעטייליגונג פון

פראפ. ז. בראדעצקי,

מיטגליד פון דער ציוג. עקזעקוטיווע אין לאנדאן און

קורט בלומענפעלד,

פרעזידענט פון דער ציוניסט. פעראייניגונג אין דייטשלאנד, וויצע-פארזיצער פון ציוניסטישען עקציאנס-קאמיטעט,

וועלכע וועלען ארויסטרעטען מיט רעדעס אויף ד. ט.:

„דער 16-טער ציוניסטישער קאנגרעס און די יודישע אגענץ".

בילעטען שוין צו בעקומען אין ציונים. ביורא (צעגעלנ. 4) און אין געשעפט „מ.ח.גורין" (נאוואמ. 15)

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען קוזין

העניעך ראבינאוויטש (לאדז)

מיט פרל. רבקה ליפשיץ (לובלין)

ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט

נתן נאמבערג און פרוי.

מיר פאדערן אויף אלע חברים פון חתונה-מוזיקערס צו קומען מיטוואך, ד. 12 יוני ד. י. פינקטליך 11 פארמ. אין לאקאל וואלטשאנסקא 5 צו

דער ערשטער ארגאניזאציאנס-

פערזאמלונג

מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג: 1) ערעפנונג, 2) דער אינהאלט פון פעראיין, 3) פרייע פארשלאגען.

די גרינדער.

בעקאנטמאכונג.

צוליב דער נישט טאקטישער אויפפיהרונג פון ה' פרעזעס אייזענבערג אין דער קאאפעראטיווער באנק פון שייבלער'ס ראיאן, קילינסקיעגא 120, ענטזאג איך מיך פון אמט אלס קאסירער. איך ווארף אראפ פון מיר יעדע פעראנטווארטליכקייט.

מיט אכטונג

דוד לעווקאוויטש, גלובנא 54.

א זעלטענע געלעגענהייט!

א געוועלב מיט א גרויסע ווישטאווע

אויך א וואוינונג און 2 גרויסע קעלערס זאפארט צו פערמיטען פעטריקאווער 199 רוג קאראלא

צו ערפאהרען ביים ווירט.

Dr. B. KNICHOWIECKI

POWRÓCIŁ

i ordynuje w chorobach dzieci od $3^{1}/_{2}$—5 ppł.

Sienkiewicza 61, I piętro fr. tel. 10-20

מעטאל-מייסטער-סעקציע

ביים צענטראלען האנדוו.-פערבאנד, פאלודניאווא 4

אלע מיטגלידער ווערען אויפגעפאדערט צו קומען אויף דער

פערזאמלונג,

וועלכע קומט פאר זונטאג, דעם 9-טען יוני ד. י., 7 א זייגער אווענד וועגען דרינגענדע פראגען וועגען צעך.

מיט אכטונג די פערוואלטונג.

7803

דער צענטראלער האנדווערקער-פערבאנד

פאלודניאווא 4

ארגאניזירט אין פערשטענדיגונג מיט דער דירעקציע פון דער

לאנד-אויסשטעלונג

א גרופען-אויספלוג נאך פויזען

אין די טעג פון 21, 22 און 23 יוני.

מיטגלידער און פאמיליען-אנגעהעריגע קענען זיך רעגיסטרירען טעגליך פון 6–9 אווענד ביז דעם 15-טען דעם חודש.

בעמערקונג: די גרופע געניסט פון פערשידענע הנחות.

צו אלע מילך-הענדלער פון גאנץ לאדז!

אזוי ווי אייך איז גוט בעקאנט, אז די געפאהר פון מילך-האנדעל איז זעהר בעדראהט און עס האלט שוין ביים אונטערגעהן, דעריבער בעטען מיר יעדען איינציגען מילך-הענדלער אונבעדינגט צו קומען אין זיינע אייגענע אינטערעסען אין אונזער פעראיין, פולנאצנא 31, זונטאג, דעם 9-טען יוני ד. י. 7 א זייגער אווענד, אין נעגענפאל נעהמען מיר אראפ פון זיך די פעראנטווארטליכקייט.

בעמערקונג: פאר מיטגלידער און נישט-מיטגלידער איז דער איינגאנג פריי.

מיט אכטונג

די פערוואלטונג.

צו דער עפענטליכקייט!

דערמיט מאַך איך בעקאַנט דער גאַנצער עפענטליכקייט, אַז דער פּערוו. מיטגליד פון דער חברה „שומרי שבת"

פּנחס דזשאַלאָשינסקי, אַלעקסאַנדריסקאַ 15

וועלכער בעגוצט זיך שטענדיג מיט די גבירות פון זיינע ברידערן-זוהן פון דער שענק אַלעקסאַנדריסקאַ 8, האָט אָנגעגעבן אין געריכט דעם לאָקאַטאָר אברהם זויער, אַלעקסאַנדריסקאַ 24 אויף 3 קוואַרטאַל דירה-געלד, וואָס ער האָט שוין באמת לאַנג בעקומען בעצאָהלט. דערויף האָט עדות געזאָגט אלחנן מאַרזשיגוט, אַלעקסאַנד. 24. אַהיימגעהענדיג פון געריכט איז מען מיך בעפאַלען און שטאַרק צושלאָגען, ווייל כ'האָב אין געריכט געזאָגט דעם אמת. מיין טאָכטער איז אַריין צום בעוואוסטען שלעגער יענקל דזשאַלאָשינסקי, פאַרוואָס ער האָט געשלאָגען איהר פאָטער, איז מען זי ערשט בעפאַלען און שטאַרק צושלאָגען, נישט געקוקט דערויף, וואָס זי איז אַ שוואַנגערע פרוי. זאָל די עפענטליכקייט משפטן די האַנדלונג פון פּנחס דזשאַלאָשינסקי פאַר אַזעלכע מיאוסע און נידריגע מעשים.

מיט אַכטונג

אלחנן מארזשיגוט אַלעקסאַנדריסקאַ 24

אכטונג, שטריקער!

איך מאַך בעקאַנט, אַז מיין מעכאַנישע שלאָסער=ווערקשטעל איז איבערגעטראָגען פון נאַוואָמיעסקאַ 6

אויף 36 פּאָלודניאָווא 36

עס ווערען געמאַכט: אייזערנע טישען, ריינגעל-אַפּאַראַטען, גאַרן שטענדער מיט פּאָרצעלאַן-אויגען, אויסטייל קעם, שלעסער, פערשידענע רעפּעראַטורען ווי אויך שווייסען. די בעשטעלונגען ווערען אויסגעפיהרט שנעל און פּינקטליך.

מיט אַכטונג **B. WEREBEJCZYK, Łódź ,Południowa 36**

GIMNAZJUM ŻEŃSKIE
JÓZEFA ABA

w ŁODZI, ZIELONA 10, Tel. 2212.

אָנמעלדונגען פון נייע שילערינס טעגליך אין די לערן-שעה'ן.

ביי דער שולע ווערט געעפענט **א פרעבעל=שולע**

Dyrektor J. AB.

אויפפאָדערונג.

מיר, די אלמנה און יתומים נאָך דעם טראַגיש - אומגעקומענעם ר' צדוק דאבושינסקי, פאָדערן אויף אַלע, וואָס זענען שולדיג געבליבען אונזער זעליגען מאַן און פאָטער געלד, סחורה, אָדער דעפּאָ-וועקסלען, זאָלען זיך מעלדען און זאָלכעס אָפּגעבען אין לאָדזער ראַבינאַט אין דער גמינע, פּלאַץ-וואָלנאָשטשי 6. עס ליגט אויף אַלע אַ הייליגער חוב, כדי נישט צו בעגזל'ן אָרימע יתומים און אלמנה, זאָלכעס זאָפאָרט אָפּצוגעבען כדי נישט עובר צו זיין אויפ'ן לאו „אלמנה ויתום לא תענון".

די אלמנה צוועטעל דאבושינסקאַ, לאדז, פּיעטריקאָווער 10

מיר פאָדערן שטרענג אין נאָמען פון דער הייליגער תורה, אויף דעם שטרענגסטען פאָרם, אַז מען זאָל נישט גרינגשעצען די אויפפאָדערונג, אַזוי ווי עס שטעהט „והי' כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני.

לאדזער ראַבינאַט.

מעלדונג
פון טאַפּעציר-מייסטער-פעראיין אין לאדז
פּאָלודניאָווא 4.

מיר מעלדען, אַז דער מיטגליד יעקב ברעסלער, פּאָלודניאָווא 10, ווערט אויסגעשלאָסען פון פעראיין פאַר ברעכען בעשלוסען און געזעצמעסיגע אָפּמאַכען וואָס ער האָט אַליין אונטערגעשריבען און פיהרט אַ נישט עהרליכע קאָנקורענץ און איז איינער וואָס ברענגט שאָדען דאָס גאַנצע פאַך.

מיט אַכטונג די פערוואַלטונג.

א קוואַליפיצירטער
בוכבינדער
ווערט געזוכט

דויערנדע שטעלע אָפּערטען אין אַנאָנסען-ביוראָ לאָדז פּיעטרקאָווער גאַס נ' 50 אונטער „קוואַליפיצירטער"

אַ זעלבסטשטענדיגער קוואַליפיצירטער
שטריקער

ווערט געזוכט אויף אויסווערטס. צו ערפאַהרען ביי ליפּינסקי פּיעטרקאָווער 82

ס'ווערען געברויכט אַ גרעסערע צאָהל
שניידער = מייסטער
פון לעמבערגער פאַך

ארויסציונעמען צייג-הויזען און בלוזען צו נייען אויף גוטע בעדינגונגען. צו ערפאַהרען ביי זשורקאָווסקי, פּלאַץ = וואָלנאָשטשי 7

ס'ווערט געזוכט
מעדליך

צום נייהען טריקאָ-וועש ווי אויך מעדליך וועש-נייטאָרינס אויך ווערט געזוכט אַ מאָדעל רענדער צו אַרבייטען ביי

דיאַמענטשטיין
נאָוואָמיעסקאַ 7

כעמיש-באַקטעריאָלאָגישע לאַבאָראַטאָריע
מאַגיסטער נ. שאַז

פּעטריקאָווער 37, 2. שט. פראָנט.

אַנאַליזען פון קאָל, אורין, ליכטיק צ. א. וו. אורין-אַנאַליז - 4 זל.

אין טושין

איז פון זאָפאָרט איבערצוגעבען אַ מעבלירטע פּראַנטאָווע צימער אויפ'ן זומער-סעזאָן. אָפּ. אין אַדמ. אונטער „זומער-וואוינונג"

בעקאַנטמאַכונג
גרויסער אויסוואַל פון ראַהמען און בילדער צו ביליגע פרייזען ווי אויך אויף ראַטעס פון 1 זל. אָן אַ וואָך. אַלע בעשטעלונגען ווערען אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 24 שעה, פון פּראָווינץ אין זעכען טאָג. מען פּראַצאָווניע איז אָפען פון 9 פריה ביז 11 אָוועָנד. אויסער שבת

עריאַש בערקענפעלד
וואָלבאָרסקאַ 25 פראָנט פּאַרט.

Dr. med.
H. Gutsztadt

ספּעציאַל-אַרצט פאַר אַקושער און פרויען-קראַנקהייטען

Zachodnia 62
(Cegielniana 23)
telefon 29-52

נעהמט אָן פון 8 ביז 10 און פון 5 ביז 7 אָוועָנד

Dr. ADAM
GROSGLIR

Al Kościuszki 27
tel. 51-78,

הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען און ליבעסהייל אינסט. נעהמט אָן פון 4—7 און אָוועָנד

ד"ר מ. קאַליש
צאָהן=אַרצט
זשעראָמסקיעגאָ 37
(פּאַנסקאַ)

נעהמט אָן פון 1 ביז 2 נ"מ און פון 7 ביז 8 אָוועָנד. זונטאָג און חגא פון 12 ביז 2 נאָכמיטאָג.

גאַנץ לאדז

דאַרף איינמאָל פאַר אַלעמאָל וויסען אַז 4 פאָטאָגראַפיעס פאַר 1,50 בעקומט מען נאָר אין די פאָטאָגראַפיע „סטודיאָ" פּולנאָצנאַ 29 בעם. פּאַס און דאָקומענטען פּאָט. באַלד נאָכן פאָטאָגראַפירן

Buchbinder-Lehrling

kann sich in der Buchbinderei melden Zielona 27

איבע צוגעבען אַ גרויס
צימער

פאַר איבערלאָקען אויף נאָוואָמיעסקאַ צו ערפּאַהרען וואָלבאָרסקע 31 ביים קאַממאַכער בעזונדער פאַר יונגעלייט צו לאָזירשען

7807

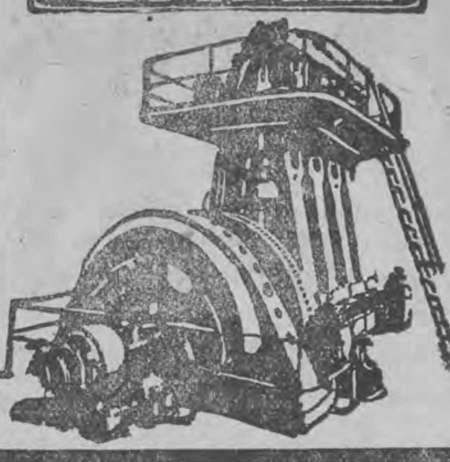

GRAZ

גראַצער וואַגאָן= און מאַשינען=פאַבריק
פריהער:
J. WEITZER, Graz
דיעסעלס = מאָטאָרען

מיט קאָמפּרעסאָר און אָהן קאָמפּרעסאָר פון 30 פערדע שטערקע און העכער. ערשטקלאַסיגע רעפערענצען / שנעלע ליפערונג / אומזיסטע פּרייז-קוראַנטען דורך דער גענעראַל-פערטרעטונג אויף גאַנץ פּוילען:

ALFRED EISINGER, Kraków
Studencka 2. Skrzynka pocztowa 310.

די עלעגאַנ= טעסטע הערען=היטען
היימאַן טוראַבינער פּעטריקויער 82
(פראַנט-געשעפט)

צוליב אבשלוס פון זומער=סעזאָן, ווערען פערקויפט

זעמטליכע הערן-היטען מיט 30 פּראָצ. ביליגער!

קומט און איבערצייגט אייך! קומט און איבערצייגט אייך!

Bank Kupiecko-Kredytowy
w ŁODZI z ogran. odpow.

Zawadzka 11 Telefon 74-45 **Zawadzka 11**

ערלעדעדיגט אַלע אַרט באַנק-טראַנזאַקציעס

בעזיצט אייגענע קאָרעספּאָנדענטען אין גאַנצען לאַנד, פיהרט אויס פּינקטליך אינקאַסאָ=אויפטרעגע, ערעפענט אַקרעדיטיווען, פיהרט לויפענדע רעכנונגען

נעהמט אָן וקלאַדען אָהן אונטערשיד פון דער הויך.

אַכטונג, מיטגלידער, סימפּאַטיקער און פריינד פון

בית=היתומים, זגערזשער 40

דערמיט ווערט איהר העפל. איינגעלאַדענט צו קומען זונטאָג, דעם 9-טען יוני ד. י., פּינקטליך 6 אַ זייגער אָוועָנד אין אייגענעם לאָקאַל, זגערזשער 40, צו דער גרויסער

ארגאניזאציאנס=פערזאמלונג

געווידמעט דעם דינסטאָג'דיגען בלימעל=טאָג לטובת אונזער אינסטיטוציע.

אַלע וועלען פערשטעהן די וויכטיגקייט פון דער פערזאַמלונג און וועלען מאַסענווייז ערשיינען.

7819 מיט אַכטונג די פערוואַלטונג.

Dr. med. J. KAHANE

אינערע-קראַנקהייטען ספּעציאַל פאַר הערץ
צוריקגעקעהרט

RADWAŃSKA 2 1-טען שטאָק
נעמט אָן פון 5 ביז 7 אין אָוועָנד

Dr. DONCHIN
מאַניושקי 1, טעלעפאָן 97-9

ספּעציאַל-אַרצט פאַר אינערע קראַנקהייטען
נעהמט אָן טעגליך פון 10—1 מיטאָג און 4—7 נ.מ. זונטאָג פון 10 ביז 1 ביי טאָג.

Dr. med.
RACHELA LEWI

ספּעצ. קינדער=קראַנקהייטען
נעהמט אָן אין דער לעטשניצע „Vita" (פּעטריקאָווער 45, טעל. 47-44) פון 3 ביז האַלב 5 נ"מ

Dr. med.
B. Robinzon

אינערליכע און קינדער=קראַנקהייטען
פּעטריקאָווער 10, טעל. 31-86

נעהמט אָן פון 8—9½ פריה און פון 3½—4½ נאָכמ.

Dr. med.
S. Heinrich

ספּעציאַליסט פאַר קינדער= און אינערליכע קראַנקהייטען
עמפּפאַנגט אין **זשאַכאָוויץ**
ווילאַ סאָקאָלאָווסקי ביי דער באַהן-סטאַציע

Dr. med. H. Lubicz

צעגעלניאַנאַ 43, טעל. 41-32
ספּעציאַליסט פאַר הויט, ווענערישע און מענער שוואַכע קראַנקהייטען. היילונג מיט קוואַרץ-לאַמפּע (האַר-אויספאַל)
נעהמט אָן פון 8—10 און פון 5—8 אָוועָנד.

בעקאַנטמאַכונג

דערמיט מאַך איך בעקאַנט דאָס ג' פּובליקום אַזוי ווי עס האָט זיך געעפענט אייניגע געשעפטען נאָכמאַכענדיג מיין פירמע ד"ה **SALON CHŁODZĄCY** ערקלער איך דאָס איך בעפינד זיך נאָר אויף פּיעטרק. 62 און זאַוואַדזקאַ 17

מיט אַכטונג **BERNHAJM**

קריניצע
Dr. Med. Mikołaj Bornstein

ספּעציאַליסט פון אינערליכע און פרויען-קראַנקהייטען פּראַקטיצירט היי-יאָהר ווי פאַריגעס יאָהר — אין ווילע „BELMONT" —

ווייטערע אנטי-יודישע עקסצעסען

שווערע טעג פאר די יודען אין לעמבערג

נעכטען ווידער געשלאגען יודען און אויסגעהאקט שויבען אין יודישע געוועלבער.— די פאניק און שרעק צווישען די לעמבערגער יודען.—אויפרייצענדער בריף פון דער ביסקופען-קוריע.— דעפ. ראזמארין אינטערווענירט ביים אינערן-מיניסטער.

אינערן-מיניסטער פערזיכערט אפצושטעלען די כוליגאנישע אנפאלען

יודישע סטודענטען ארויסגעשטויסען פון אוניווערזיטעט

לעמבערג, 6. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). די ענדעקישע סטודענטען האבען היינט ווייטער אונטערגעהאלטען דעם שטרייק אין די הויך־שולען די לאגע אין שטאט איז זעהר געשפאנט. די יודישע בעפעלקערונג איז שטארק דערנערווירט. יודישע סטודענטען זענען געקומען אין די הויך־שולען צו די למודים, די ענדעקישע סטודענטען האבען זיי אבער ארויסגעשטויסען פון דער אוניווערזיטעט. און די למודים זענען נישט פארגעקומען.

אויפרייצענדער בריף פון דער ביסקופען-קוריע

אין צוזאמענהאנג מיט'ן אויפרוף פון שטאטישען סטאראסטע, אז די יודישע שילער פון דער שולע אויף ווינמונטאווסקא גאס האבען נישט געלעסטערט די פראצעסיע, האט די ביסקופען־קוריע היינט אוועקגעשיקט א בריף צו סוואיעוואדע גלוכאווסקי אין וועלכען עס ווערט ערקלערט, אז אלע ערקלערונגען פון, די יודען און יודישע רבנים וועגען די געשעהענישען בעת דער זונטאגדיגער פראצעסיע זענען נישט קיין ריכטיגע, און אז די פוילישע בעפעלקערונג פיהלט זיך שטארק געטראפען דערפון וואס עס איז פארגעקומען א לעסטערונג פון זייערע רעליגיעזע געפיהלען. דער ראגיער בריף וועלכער איז א שטארקער ארויסטריט געגען יודען, האט ארויסגערופען נאך א גרעסערער דענערווירונג צווישען דער יודישער בעפעלקערונג און די פאניק איז געווארען אונבעשרייבליך.

די ערשטע אויפלאגע פון דער „כווילא" מיט'ן ראזינען בריף איז קאנפיסקירט געווארען. דאגעגען די צווייטע אויפלאגע איז נישט קאנפיסקירט געווארען.

אין צוזאמענהאנג מיט דעם בריף איז דעפ. ראזמארין אוועק צום וואיעוואדע און פון איהם געפאדערט, גאראנטיעס פאר דער זיכערקייט פון רב און פון דער יודישער בעפעלקערונג.

דעפ. ראזמארין האט אנגעוויזען, אז דער בריף איז מאטעריאל פאר אגיטאציע אויף ווייטערדיגע אונרוהען.

דער וואיעוואדע האט גאראנטירט דעם דעפ. ראזמארין, אז עס זענען ארויסגעגעבען געווארען אלע פעראָרדנונגען אז די רוה פון דער יודישער בעפעלקערונג זאל נישט געשטערט ווערען.

דעפ. ראזמארין רעדט טעלעפאניש מיט'ן אינערן-מיניסטער

נישט נעק (?) וקטערזיף (?) האט דעפ. ראזמארין 10 א זייגער אינאזענר טעלעפאניש זיך פערבונדען מיט'ן אינערן־מיניסטער אין ווארשא און איהם בעקענט מיט דער ערנסטקייט פון דער לאגע אין לעמבערג און פון איהם געפאדערט גאראנטיעס פאר דער זיכערקייט פון דער יודישער בעפעלקערונג.

נאך א זעהר לאנגען געשפרעך, נאך וועלכען דער מיניסטער האט זיך גענוי אינפארמירט מיט אלע פרטים, האט דער מיניסטער בעפולמעכטיגט דעם דעפ. ראזמארין ער זאל עפענטליך איבערגעבען דער יודישער בעפעלקערונג, אז ער גיט זיי'רוים תיכף די ווייטגעהענדסטע פעראָרדנונג צו ווערהאלטען די רוה אין לעמבערג.

באלד נאך דעם געשפרעך מיט'ן אינערן־מיניסטער האט די פאליציי אין לעמבערג אנגעהויבען אדורכפהרען רעוויזיעס ביי די ענדעקישע סטודענטישע קארפאראציעס און אין דער ענדעקישער צייטונג „קוריער פאראנני".

אלס דירעקטער רעזולטאט פון בריף פון דער ביסקופען־קוריע האט זיך 8 א זייגער אין אווענד פארמירט א דעמאנסטראציע וואס איז געגאנגען אין דער ריכטונג צום ארצבישוף. אויפ'ן וועג האבען די דעמאנסטראנטען אויסגעהאקט די שויבען אין די יודישע געשעפטען און געשלאגען די אדורכגעהענדע יודען.

צווישען דער יודישער בעפעלקערונג איז געווארען א געוואלדיגע בהלה. מען האט גענומען מורא האבען פאר א נייעם פאגראם.

די כוליגאנישע דעמאנסטראנטען זענען געווען שטארק אויפגערייצט האבען זיך די דארטיגע יודישע אינוואוינער פשוט געריכט, אז די כוליגאנעם וועלען זיך אריינרייסען אין די יודישע שטובען און געוועלבער און עס וועט זיך אנהויבען א פארמעלער פאגראם. די שרעק ביי די יודען איז צוליב דעם געווען אונבעשרייבליך. פלוצים האט זיך אבער אריינגעמישט פאליציי און געשטערט די כוליגאנעם אין זייערע ווילדע מעשים.

פערהאן פיל פערוואונדעטע יודען.

די לאגע אין שטאט איז אן ערנסטע. די שפאנונג האט נישט אפגעלאזען.

* * *

ווארשא, 6. (טעלעפאניש). פון לעמבערג איז היינט אנגעקומען א שליח פון דער לעמבערגער יודישער אקאדעמישער יוגענד זיך צו פערשטענדיגען וועגען שאַרערײַ.

געשלעגען צווישען ענדעקעס און פ.פ.ס.

ווארשא, 6. (טעלעפאניש). אין דער אוניווערזיטעט זענען היינט פארגעקומען פערזאמלונגען פון ענדעקישע סטודענטען וועגען די געשעהענישען אין לעמבערג. עס איז געקומען צו געשלעגען צווישען די ענדעקישע סטודענטען און פ.פ.ס.

ווארשאוער ענדעקעס שלאפען נישט

היינט איז אויך פארגעקומען א זיצונג פון רעלעגאטען פון ענדעקישע פעראיינען מיט'ן לעמבערגער רעלעגאט וועגען די לעמבערגער געשעהענישען. עס איז בעשלאסען געווארען שבת אפצוהאלטען א געמיינזאמען מיטינג.

איהר וועט שטוינען

איבער דער זיכערער ווירקונג פון

LESCHNITZER

קרעם און זייף

ביי דער בעזייטיגונג פון

זומער-שפרינגלעך

און לעבער-פלעקער

צו בעקומען אין אפטייקען און סקלאד-אפטעקשנעס. קרעם 3.15, זייף 2.30 זל. וואו נישט, דירעקט ביי

Apotheker Drancz & Co. Bielsko.

פויפסט וועגן מוסאליניס רעדע

רוים 6 (אטע) „אבסערוואטארע ראמאנא" פערעפענטליכט א לענגערן בריף פון פויבסט צום קארדינאל קאספארי וועגען מוסאליניס לעצטע 2 רעדעס אין פארלאמענט און סענאט. דער פויבסט בעהויפטעט צוו. אנד. אז מוסאליני איז אן אפיקורס.

דעם פויבסט בריף האט אין די פאליטישע קרייזען געמאכט א געוואלדיגען איינדרוק. הגם מ'האט ערווארט דעם פויבסט ארויסטריט האט מען אבער נישט ערווארט אז ער וועט זיין אזוי שארף.

מ'רעכענט אז דער בריף וועט האבען פאליטישע פאלגען.

דעוועי לויבט פוילען

בוקארעשט 6 (ספ.טעל) דער אמעריקאנער בעל יועץ דעוועי, וועלכער ווייל דא, האט שטארק געלויבט די פארטשריט, וואס פוילען האט געמאכט. דעוועי האט זיך ארויסגעזאגט פאר דער דרינגליכקייט פון א באהן - פערבינדונג צווישען דאנציג און גאלאץ און פאר פערשטארקען די ווירטשאפטליכע בעציהונגען צווישען פוילען און רומעניען.

צוזאמענפאהר פון די יודישע קהלות

טשערנאוויץ, 6 (י.ט.א. טעלעגראפיש) דא איז פארגעקומען דער צוזאמענפאהר פון די יודישע קהלות אין בוקאווינא. אלס פערטרעטער פון די נישט ציוניסטען אין דער יודישער אגענץ איז אויסגעוועהלט געווארען ד"ר מאקס ריטער.

געשטארבען ריכארד רעטי

פראג 6 (י.ט.א. טעלעגראפיש) דא איז אין עלטער פון 46 יאהר געשטארבען דער בעריהמטער יודישער שאכמייסטער ריכארד רעטי.

ארעסטירט א לאדזערין אין ווארשא

ווארשא, 6 (טעלעפאניש) אין דער פאס-אפטיילונג ביים מאגיסטראט איז ארעסטירט געווארען די לאדזער איינוואוינערין אסתר רחל פרידמאן פון זאכאדניא 54.

פרידמאן ווערט בעשולדיגט אין קאמוניזם, זי איז ארעסטירט געווארען אין מאמענט ווען זי האט געוואלט ארויסנעהמען א פאס אויף א פאלשען „וויטשאג".

פאר נערוועז־לייערנדע און געמיטס־קראנקע שאפט דאס מילדע, נאטירליכע ביטער־וואסער

Franciszka Józefa

גוטע פערדייאונג, פרייען קאפ און רוהיגען שלאף: לויט ערפאהרונג פון בעריהמטע נערוועז־דאקטוירים איז דער געברויך פון ביטער־וואסער פון פראנץ יאזעף אויך ביי שווערע ערקראנקונגען זעהר ווירקזאם.

צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד־אפטעקשנעס.

געשלאסען דער וועלט-קאנגרעס פון יודישע פרויען

האמבורג, 6. (יט"א טעלעגראפיש). דא איז געשלאסען געווארען דער וועלט־קאנגרעס פון די יודישע פרויען. ס'איז בעשלאסען געווארען צו גרינדען א וועלט־פערבאנד פון יודישע פרויען. אלס פרעזידענטין איז געוועהלט געווארען פרוי רבקה קאהוט. ס'זענען אנגענומען געווארען פאלגענדע רעזאלוציעס: 1) מיטארבייטען צו דערהאלטען דעם וועלט־שלום; 2) שטיצען רעליגיעזע און קולטורעלע יודישע לערן־אנשטאלטען; 3) מיטארבייטען אין וועלט־פערבאנד „שומר שבת" און רעלעגירען אהין דריי מיטגלידער; 4) קעמפען פאר דער העבראישער אונטערריכטס־שפראך אין די שולען; 5) קעמפען פאר פרויען וואהלרעכט אין די יודישע קהלות; 6) אנגעהמען שריט צו ארגאנירען אן ארטאדאקסישען רבנים־קאלעגיום; 7 פראטעסטירען געגען „נומערוס קלאזוס"; 8) גרינדען א קאמיסיע פאר אינטערנאציאנאליזירען דעם שוץ איבער פרויען און מיידלעך; 9) שאפען פרויען־יוגענד־ארגאניזאציעס און 10) גרינדען אן אינסטיטוט צו שטודירען די יודישע בעפעלקערונגס־פאליטיק.

האמבורג, 6. (יט"א טעלעגראפיש). פון פוילען זענען אין וועלט־פערבאנד פון יודישע פרויען געוועהלט געווארען פרוי קלאפטען אלס וויצע־פארזיצענדע און פרוי מאטילדע קלאק פון לאדז אלס עקזעקוטיוו־מיטגליד.

געעפענט די זיצונג פון פעלקער-ליגע-ראט

מאדריד, 6. (ספ. טעל.) היינט איז דא פאר געקומען די ערשטע זיצונג פון פעלקער־ליגע־ראט.

עס איז פארגעלעזען געווארען א בריף פון טשעמבערליין, אז צוליב דער רעגירונגס־ענדערונג אין ענגלאנד, וועט ער זיך נישט מעהר בעטייליגען אין פעלקער־ליגע־ראט.

אין דער ערעפנונגס־רעדע האט דער פרעזעס געלויבט טשעמבערליינס טעטיגקייט אין ראט און פארגעלעגט צו שיקען א בעגריסונג צו טשעמבערליין'ען.

דער פערטרעטער פון יאפאן האט געלויבט טשעמבערליינס ארבייט לטובת דעם מינדערהייטען שוץ.

די קאמיסיע פון „3" האט פארגעלעזען איהר בעריכט וועגען די מעמאריאלען פון די מינדערהייטען און צוגעשטעלט 27 נייע מעמאריאלען פון רעגירונגען און אינטערנאציאנאלע ארגאניזאציעס.

ענגלאנד איז פערטרעטען דורכ'ן ענגלישען געזאנטען אין מאדריד ה' גראהם.

מאדריד, 6. (ספ. טעל.) נעכטען ביינאכט איז אהער אנגעקומען דער פוילישער אויסערן־מיניסטער זאלעסקי אין בעגלייטונג פון זיין פרוי און פון די ה"ה שומלייקאווסקי, קנאל און טארנאווסקי.

אויפ'ן וואקזאל האט זיי אויפגענומען דער גע־זאנדטער פערלאווסקי און די פוילישע דעלעגאציע אין גאנצן. אין נאמען פון דער שפאנישער רעגירונג האט די אנקומענדע געגעסט בעגריסט דער דיקטאטאר פרימא־דע־ריווערא, וועלכער האט אייגענטליך בעגריסט דעם פראנצויזישען אויסערן מיניסטער בריאן, וועלכער איז אנגעקומען מיט'ן זעלבען צוג.

קינא-טעאטער

CASINO

היינט און פאלגענדע טעג!

דער לאנג-ערווארטעטער הומארפולער פילם און געלעכטער

ספארטסמאן אויס ליבע

אין דער הויפט-ראלע: דער בעדייטענדסטער וועלט-קאמיקער

BUSTER KEATON

דער דאזיגער פילם האט געהאט דעם גרעסטען ערפאלג אין אמעריקא און אין איירא פא. :---: אין ווארשא איז דער דאזיגער פילם געווארען דעמאנסטרירט אין קינא „סטילאווי" אין משך פון 8 וואכען ביי אויספערקויפטע הייזער.

ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ל. קאנטאר. אנהויב 4.30 נאכמ.

Dr. A. MAZUR

ספעציאל-ארצט פאר אויערן, נאז און האלז-קראנקהייט ווי אויך שטום און שפראך-פעהלער

ווסכאדניא 65, טעל. 66-01

אריינגאנג אויך דורך פיעטריקאווער 48.

ווי אזוי איז פארגעקומען דער חורבן אין לעמבערג

(פון אונזער קארעספאנדענט)

מאנטאג אין די אווענד־שעה׳ן האט מען אין שטאט נעשמאק גערעדט, אז די כוליגאנישע קאר־פאראנטען גרייטען זיך צו אנטיסעמיטישע עקסצע־סען. מאנטאג פארנאכט האבען די פוילישע קאר־פאראנטען אפגעהאלטען א פערזאמלונג אין „דאם אקאדעמיצקי" אויף סענאטארסקא־גאס און בע־שלאסען איינצוארדנען די עקסצעסען.

דער נאכט־צוג איז געגאנגען אויף פארוואלע, וואו ס׳געפינט זיך די רעדאקציע פון „כווילא".

די אנטיסעמיטישע קארפאראנטען האבען זיך דאן אריינגעריסען אין דער דרוקעריי פון „כווילא" און האבען זי אין גאנצען דעמאלירט. די פאליציי איז געקומען נאכדעם, ווי די דרוקעריי איז שוין געווען פערניכטעט. די פאליציי האט איינגעארדענט א שארושע צום המון.

אין די טראמוואיען האבען די אנטיסעמיטישע קארפאראנטען געשלאגען די יודישע פאסאזשירען. די כוליגאנעם האבען זיך געווארפען אויף אן עלטערע פרוי מיט א יודישען אויסזעהן און געוואלט זי שלאגען. די אומבעקאנטע פרוי האט אנגעהויבען שרייען:

„איך בין נישט קיין יודישקע. איך האב זיך גע׳שמד׳ט...

אבער נישט געקוקט דערויף האט מען די משומדת מיט דער יודישער נאז גוט „מכבד" געווען.

נאך די כוליגאנישע איבערפאלען אויף פאד־וואלע־גאס זענען די „העלדען" אוועק אויף זיגמונ־טאווסקא־גאס, וואו עס געפינט זיך דער בנין פון יודישען פאלקס־ און מיטעל־שול־פעראיין (דריי גימנאזיעס פאר יונגלעך, איין גימנאזיע פאר מייד־לעך און א פאלקס־שול). די זעלבע איבערפאלער זע־נען אריין אין געביי, וואו זיי האבען אנגעהויבען אויספיהרען מיטעלאלטערליכע מעשים. קודם־כל האבען זיי זיך גענומען צו די טירען און צו די פענסטער, וועלכע זענען געפלויגען אין דער לופט.

ווען זיי זענען איבערגעטרעטען די שוועל פון דער־גימנאזיע האבען זיי אנגעטראפען אויף דעם שול־דינער ה׳ מאנטאג א יוד.

— ווער זענט איהר? — האבען די כוליגא־נעם א פרעג געטון ה׳ מאנטאג.

— איך בין א קריסט — האט ער אויסגערו־פען — איך בין דער סטרוזש פון הויז און אזוי ארום איז ער ניצול געווארען פון זייערע הענר.

דאן האבען זיך די חברה גענומען האקען שאַ־פעס און שול־טאוולען, בענק און קאטעדרעס. גאר נישט האבען זיי איבערגעלאזט אפילו נישט די בילדער פון מיצקיעוויטש און קראשינסקי, פון פרעזי־דענט מאשציצקי און מארשאל פילסודסקי.

די דעמאנסטראנטען און קארפאראנטען־היט־לעך האבען זיך דאן אריינגעריסען אין זאל, וואו עס זענען פארגעקומען מאטורא־פרופונגען אונטער דעם פארזיץ פון קוראטאריע־דעלעגאט פון שול־קרייז, ראט שמיר. די מיטגלידער פון דער קאמיסיע צוזאמען מיט ראט שמיר האבען זיך צוריקגעצו־גען אין א צווייטען צימער. ערשט לאנגע פערטראַק־טאציעס און דאס פערזענליכע אויסלעגיטימירען זיך פון ראט שמיר האבען גורם געווען, אז די אקאַ־דעמיקער האבען זיך צוריקגעצויגען, אבער אויף דעם וועג צוריק האבען זיי דעמאלירט די שול־קאַ־בינעטען (פיזיקאלישער, באטאנישער קאבינעט, ביבליאטעק א. אז. וו.

דערביי איז כדאי צו בעמערקען, אז נאך זונ־טאג, בעת דעם אויסטראכטען פון בלבול, ווען די פראצעסיע־לייט זענען בעפאלען די יודישע גימ־נאזיע, בעליידיגט די פראפעסארען און געשלאגען מאנכע שילערינס, האבען זיי אנגעוויזען, נאכדעם ווי מען האט זיי געפרעגט, וועלכע פון די שילערינס עס האט בעליידיגט די פראצעסיע אויף צווי שילע־רינס, וועלכע זענען בכלל נישט געווען ביים פענס־טער, נור זענען די גאנצע צייט פון דער פיזיע גע־זעסען אין צימער ווייט פון פענסטער. אט אזא גע־נויע ראיה האבען די „בעגלויביגטע" עדות, וועלכע האבען געזעהען, ווי די יודישע גימנאזיסטקעס האבען בעווארפען די פראצעסיע.

אין יודיש־אקאדעמישען הויז אויף שוו. טערע־סא־גאס זענען די יודישע אקאדעמיקער דערווייל געזעסען אומרוהיג. זיי האבען פאראויס געפיהלט, אז זיי קומען אין דער רייהע און אז באלד וועט מען זיי אויך „בעזוכען". זיי האבען זיך נארנישט טועה געווען. נאך פאר 9 א זייגער זענען ארום 300 כולי־גאנעם בעפאלען דאס יודיש־אקאדעמישע הויז.

איידער אבער די „געסט" זענען אנגעקומען האבען די יודישע אקאדעמיקער מודיע געווען דער פאליציי. עס זענען אנגעקומען 4 פאליציאנטען. 2 זענען אבער באלד אוועקגעגאנגען און 2 זענען פער־בליבען. די יודישע אקאדעמיקער — דערצעהלט איין איינוואוינער פון הויז, דער אקאדעמיקער ה׳ מענאקער — האבען מיט אייזען און האלץ פער־באריקאדירט דעם איינגאנג אין עס־זאל פון אקא־דעמישען הויז. די סטודענטען און סטודענטקעס האבען זיך דערווייל ארומגעדרעהט אין די הינטער־שטע קארידארען פון הויז. דעם הויפט־טויער פון אקאדעמישען הויז, וואס פיהרט אין דעם גערטענ־דעל פאר׳ן הויז האט מען פערשלאסען.

באלד זענען אנגעקומען די כוליגאנעם. זיי האבען נישט געפרובט אפילו אריינגעהן דורכ׳ן טויער. זיי האבען קודם כל אומגעווארפען דעם אייזערנעם פארקאן פאר׳ן הויז און דאן אנגעהויבען צו האקען די שויבען אין פארטער, ווי אויך אויף דעם ערשטען שטאק. דורך די אויס־געהאקטע שויבען האט זיך די חברה אריינגעכאפט אין עס־זאל, וואו זיי האבען אנגעארבייט א חורבה. עס איז נישט איבערגעבליבען קיין טיש, קיין בענקעל, דער זייגער פון עלעקטרישע ליכט איז צובראכען געווארען, בקיצור עס איז נישט געבלי־בען קיין איין גאנץ מעבעל־שטיק אין זאל.

פון עס־זאל זענען די חברה כוליגאנעם אריין אין קוך, וואו זיי האבען אויפגעגעסען א גאנצע גרויסע שיסעל רעשטלעך קארטאפעל פון מיטאג. נאך דעם עסען האבען זיי אין קיך צובראכען א פארצעלאנענעם וואש־בעקע. דאן זענען זיי צוריק אריין אין עס־זאל. דארט אויפגערעהט די וואסער־לייטונג, אזוי אז פין מען איז זיי פטור געווארען איז די שטוב געווען פול מיט וואסער. ווען זיי זענען שוין געווארען די בעלי־בתים פון הויז זענען זיי צו צו דער מורעה־טאוועל אין קארידאר פון אקא־דעמישען הויז און זי אראבגעריסען. זיי האבען נאך אביסעל געהאקט שויבען און דאן זענען זיי צו צום אייזערנעם טויער און איהם אויפגעבראכען. אין דרויסען האט זיך דערווייל געלאזט א שטארקער רעגען און די כוליגאנעם זענען אנטלאפען. איינער פון די פאליציאנטען, וועלכע זענען געשטאנען אין דרויסען איז דאן אריינגעקומען אין געביי פון אקא־דעמישען הויז און צוגעגאנגען צום טעלעפאן און האט מודיע געווען דער קאמאנדע, אז אין אקא־דעמישען הויז איז שוין ארדנונג.

30 בענקלעך האבען די כוליגאנעם צוגע׳גנב׳־עט, 70 טישען צובראכען, 200 שויבען האט מען אויסגעהאקט, עלעקטרישע איינריכטונג קאליע גע־מאכט, דעם אייזערנעם פארקאן אנידערגעלעגט, טירען, פענסטער וואשבעקען א. אז. וו. דער אלגע־מיינער שאדען בעטרעפט — ווי עס גיט אן די פער־וואלטונג פון אקאדעמישען הויז ארום 10.000 זל.

די יודישע אקאדעמיקער, ווי אויך זייערע חברות האבען זיך צו דעם אלעמען רוהיג צוגעקוקט און געזעהען, ווי מען מאכט אויף א מיטעלאלטער־ליכען אופן א תל פון שווער צונויפגעזאמעלטע מטבעות, וועלכע דערהאלטען די יונגע יודישע אינ־טעליגענץ מיט וואוינונג א .רגל.

•

דער שילער פון יודישען גימנאזיום ה׳ ס. צייזינגער, וועלכער איז געווען אנוועזענד אין שול־געביי זונטאג פארמיטאג ווען די פראצעסיע איז פערבייגעגאנגען דורך דער זיגמונטאווסקא־גאס, גיט איבער וויכטיגע פרטים וועגען גאנצען ענין.

„זונטאג פארמיטאג — דערצעהלט ה׳ צייזינ־גער — בין איך גראד געווען אנוועזענד אין לאקאל פון דער קלאס, וועלכער מען בעשולדיגט, אז איהרע שילער האבען געוואלט לאכען בעת דער פרא־צעסיע.

איך שטעל פעסט, אז די גאנצע בעשולדיגונג איז א ריינער בלבול. געווען איז עס פאלגענדיג:

די שילער פון דער דערמאנטער קלאס האבען גראד ווען די פראצעסיע איז פערבייגעגאנגען געהאט אין דער ראזוגער קלאס די הפסקה. בעת דער הפסקה האבען זיך די שילער צווישען זיך געוויילט.

יונגע קינדער, האבען זיי געהוליעט, געטאנצט געזונגען, געלאכט און געשפאט.

ס׳איז אבער קיין שום רייד נישט געווען וועגען אבשפאטען עמיצען. קיינער האט קיין שטיינער און קיין וואסער אין שול נישט געהאט.

פלוצלינג איז געווארען א גוואלד, אויפ׳ן גאס און מען האט אין איין אויגענבליק געמאכט א בלבול.

ל. ט.

הוסטע, כריפע,
האלז־קאטארען און אסקזשעלען
היילן די טאבלעטקעס „EMS"
פון מאניסטער KLAWE
וועלכע געבען א דאנק דער ספעציעלער צוריכ־טונג (אקטיווירונג) ביים צולאזען זיך אין וואסער א געמיש, וואס איז ווי העגליכסט דערנעהנטערט צו פריש נאטירליך וואסער.
צו בעקומען אין יעדער אפטייק און דראגעריע.

בלבולים

לעמבערגער „מארגען" שרייבט:

מיר ווישען זיך גוט אויס די אויגען, קיזען זיך אום און פרעגען זיך אליין:

— ווען און וואו לעבען מיר דען?

עס דערמאהנען זיך אונז בילדער פון יענע פינסטערען מיטעלאלטער. ערגיץ־וואו האט מען ארויסגעלאזט א שמועה, אז יודען האבען געלע־טערט נישט־יודישע היילינקייטען און א ציטער האט דאן — מיט פולע יאהרהונדערטער צוריק — ארומגעכאפט די יודען, וואס האבען געוואוינט צווי־שען די ענגע מויערען פון די געטא׳ס. מען האט גע־וואוסט, אז עס איז בלויז א אויסגעטראכטער בלבול, אבער מען האט עס בעטראכט אלס א פורעניות מן השמים, וואס קיין גוטס קאן דערפון נישט ארויס־קומען. אויף יודען פלעגען דאן קומען טעג און וואָ־כען פון טויט־שרעק, וואס מען פלעגט — אזוי דער־צעהלען די היסטארישע קראניקען — מורא האַ־בען זיך צו בעוויזען אויף דער גאס. געוועהנליך האט זיך אזא בלבול געענדיגט גאר ביטער און טרויעריג פאר יודען. דער המון איז אפט אריינגע־פאלען אין די ענגע מויערען פון יודישען געטא און האט שטרענג „בעשטראפט" די יודען פאר דעם בלבול, וואס עס האבען אויסגעטראכט אנדערע און וואס האט נישט געהאט דעם מינדעסטען שייכות מיט׳ן אמת, לאנגע, לאנגע חדשים און צומאלס אויך גאנצע יאהרען האט דאן געוואוינט טרויער און אומעט אין די יודישע הייזער.

אזוי איז עס געווען אין די אלטע אמאליגע צייטען.

ווע זמיר האבען לעצטען זונטאג דערהערט די ערשטע ווילדע שמועות, וואס כוליגאנעם האבען גענומען פערשפרייטען אין שטאט וועגען יודען האט אונז דאס הארץ באלד פאראויסגעזאגט, אז עס ווערט צוגעגרייט א שרעקליכער בלבול. מיר האַ־בען אבער נישט געגלויבט, אז עס זאל זיך ביי אונז נאך היינט געפונען א פאסענדער באדען פאר אזעלכע מיטעלאלטערליכע העץ־ארגומענטען.

מיהפולע יאהרנלאנגע ארבייט איז אין איין מינוט צושטערט און פערניכטעט געווארען. געזעל־שאפטליכע יודישע אינסטיטוציעס ליגען אין חור־בות.

ווער איז שולדיג?

זיכער אין ערשטער רייהע די ענרעקיש־אנטי־סעמיטישע כוליגאנעם, וואס האבען אויסגענוצט די פאלשע שמועות, כדי צו מאבען רע סחורבן און שלאגען וועהרלאזע יודען. אבער צי קאן מען פון דער אנדערער זייט בעהויפטען, אז עס איז געטון געווארען גענוג, כדי צו פערהיטען די שרעקליכע עקסצעסען פון די כוליגאנעם?

גענוג א יעדען פריוו צו סאנקציאנירען א בלבול אויף די לעמבערגער יודען וועלען מיר זיך פערטיידיגען מיט אלע מיטעל, וואס שטעהען צו אונזער דיספאזיציע און מיר וועלען אויך געפונען דעם פאסיגען וועג, כדי אריינצוברענגען אויפקלע־רונג דארט, וואו עס וועט זיין נויטיג.

מיר דערמאהנען זיך אן א עהנליכען בלבול פריוו פון דער נאהנטער פערגאנגענהייט; פונקט ווי דאמאלס, וועלען מיר אויך איצט פערשטעהען צו שיצען אונזער כבוד און צו קעמפען פאר דעם ארויס ברענגען פון אמת.

ווילט איהר?!!
זיך אסעקורירען אויף לעבען, פייער, גנבה, זעהר גוטע בע־קוועמע פאר אייך בעדינגונגען.
קלינגט תיכף אן
טעלעפאן 12·50
אין דער פערזיכערונגס־ביורא פון
מרדכי חיים רומקאווסקי
105 קילינסקיעגא 105
איהר וועט זאפארט בעזוכט ווערען, רעעל און פינקטליך בעהאנדעלט ווערען.
פערזוימט נישט!!
טיכטיגע אגענטען קאנען זיך מעלדען.

טויזענטער פרויען וועלען פאהרען קיין אייראפע

אויפ׳ן חשבון פון דער אמעריקאנער רעגירונג

אנהויבענדיג פון דעם ערשטען מאי, 1930, וועלען טויזענדער אמעריקאנער פרויען מאכען א רייזע נאך אייראפע אהן א גראשען געלד. די רע־גירונג וועט דעקען אלע זייערע אויסגאבען. די פלע־נער פאר דער רייזע ווערען שוין איצט געמאכט אין וואשינגטאן.

איידער דער 70־טער קאנגרעס האט זיך געשלאסען, איז אנגענומען געווארען א געזעץ, אז די מוטערס און פרויען פון אמעריקאנער סאלדאטען וועלכע זענען געפאלען אין שלאכט אין פראנקרייך פון דעם פינפטען אפריל, 1917, ביז דעם ערשטען יולי, און זייערע קערפערס זענען דארט בעערדיגט געווארען, זאלען קאנען פאהרען בעזוכען די קברים אויף דער רעגירונגס־הוצאות.

איצטער דארף די רעגירונג צוגרייטען א ליסטע פון די פרויען און מוטערס, וועלכע זענען צו דער רייזע בערעכטיגט און מאכען די נויטיגע פארבע־רייטונגען.

עס איז פאר די בעאמטע אין וואשינגטאן נישט קיין לייכטע ארבייט. דאס געזעץ פאדערט, אז דאס קריגס־מיניסטעריום זאל זיך דערקונדיגען גענוי וויפיל פרויען עס וועלען זיך בענוצען מיט דער געלעגענהייט. און וויפיל עס וועט קאסטען דער רעגירונג דעם פראיעקט דורכצופיהרען. דער קאנ־גרעס דארף דאס וויסען, כדי צו קאנען בעוויליגען די נויטיגע געלדער. דאס קריגס־מיניסטעריום דארף דעם בעריכט צום קאנגרעס צושטעלען נישט שפע־טער ווי דעם פינפטען דעצעמבער, היינטיגע יאהר.

דאס קריגס־מיניסטעריום האט נישט קיין בע־שטימטע אינפארמאציע וועגען די מוטערס און פרויען פון פערשטארבענע סאלדאטען אדער מאט־ראזען, ווען א סאלדאט האט זיך פערשריבען אין דער ארמעע האט ער געדארפט אנגעבען וועמען מען זאל לאזען וויסען אין פאל עס פאסירט מיט איהם אן אומגליק. אמאל איז עס געווען א שוועסטער אמאל א ברודער, און אמאל גאר א פריינד. איצט, אז די פרייוויליגע איז נאר פאר פרויען און מוטערס, דארף די רעגירונג זיך פערלאזען אויף די פרויען און מוטערס, ז׳יי זאלען זיך אפרופען אויף דעם רייזע אנבאט.

אקוראט ווי אזוי די אמעריקאנער רעגירונג וועט דעם פראבלעם לעזען, איז נאך איצט נישט בעוואוסט. נאר זי וועט שוין געוויס געפינען א מי־טעל ווי צו לאזען וויסען די פרויען און מוטערס פון פערשטארבענע סאלדאטען און מאטראזען וועגען דעם „פערגעניגען" וואס אנקעל סעם וויל זיי פערשאפען.

די רייזעס וועלען ארגאנזירט ווערען לויט דעם פאלגענדען סיסטעם:

נאכדעם, ווי די רעגירונג וועט האבען צוזאמענ־געשטעלט די ליסטע פון פרויען, וועלכע זענען צו דער פרייוויליגע בערעכטיגט, וועט זי ארויסשיקען אפיציעלע איינלאדונגען צו די פרויען, זיי זאלען פאהרען בעזוכען די קברים פון זייערע מענער און זיהן אלס די געסט פון דער אמעריקאנער רעגירונג.

פון די ענטפערס, וועלכע די רעגירונג וועט בעקומען וועט זי קאנען אויסארבייטען א מין רייזע־פראגראם.

עס וועלען ארגאנזירט ווערען פארטיעס. יעדע פארטיע וועט קאנען פערבלייבען אין אייראפא בלויז צוויי וואכען. די געסט וועלען אלץ בעקומען פריי אפילו פאספארטע. וועלען זיי בעקומען אומזיסט. פרויען וועלכע זענען נישט קיין אמעריקאנער בירגערינס, וועלען בעקומען רייזע־קארטען, זיי וועלען קאנען צוריקקומען אהן שוועריגקייטען. אויב א גאסט וועט זיך אפזונדערען פון איהר פארטיי, אדער וועט וועלען פערבלייבען אין אייראפא לענגער ווי צוויי וואכען, וועט די רעגירונג אויפהערען צו צאהלען איהרע הוצאות.

די רייזעס וועלען געמאכט ווערען אויף אמערי־קאנער שיפען, און וועלען זיך אנפאנגען נישט פריהער, ווי דעם ערשטען מאי, 1930, און וועלען זיך ענדיגען נישט שפעטער ווי דעם 21־טען אקטא־בער, 1933, אלמנות, וועלכע האבען ווידער חתונה געהאט, וועלען נישט זיין בערעכטיגט צו דער פרייווי־ליגע. איניגע קאנגרעסלייט האבען שוין פון קריגס־מיניסטעריום בעקומען ליסטעס פון סאלדאטען פון זייערע דיסטריקטען, וועלכע זענען בעערדיגט געווא־רען אין פראנקרייך, די קאנגרעסלייט וועלען פרובי־רען שטעלען זיך אין פערבינדונג מיט די פרויען און מוטערס, און אויף אזא אופן העלפען דעם קריגס־מיניסטעריום צונויפשטעלען די ליסטען פון געסט.

דער פּאָליטישער מאָמענט

דער אויסגאַנג פון די פּאַרלאַמענט־וואַהלען אין ענגלאַנד האָט אַרויסגערופען אַ בטחון ביי דער סאָוויעט־רעגירונג, אַז ס'וועט געלינגען צו בענייען די דיפּלאָמאַטישע בעציהונגען, און ווי עס געהען קלאַנגען זענען שוין אַרויסגעפאָהרען סאָוויעטישע דיפּלאָמאַטען, כדי פאָרצובערייטען דערצו דעם באָדען. אמת, די בעציהונגען צווישען די קאָמוניסטען און דער לייבאָר־פּאַרטיי זענען ווייט נישט קיין פריינדליכע. די קאָמוניסטען האָבען בעת די וואַהלען אין ענגלאַנד געליטען אַ געוואַלטיגע מפּלה און נישט אַדורכגעפיהרט אפילו דעם איינציגען דעפּוטאַט, וועלכען זיי האָבען געהאַט אין פריהערדיגען פּאַרלאַמענט. אָבער אויף דער פּאָליטיק־ליניע פון דער לייבאָר־פּאַרטיי מיט איהרע פּראָיעקטען פון ענטוואָפענונג, מיט איהר מזרח־פּאָליטיק ליגט די דערנעהנטערונג מיט סאָוויעט־רוסלאַנד און אויב ענגלאַנד וועט בענייען די דיפּלאָמאַטישע בעציהונגען מיט רוסלאַנד, וועט עס אויך דאָס מאָל טון די רעגירונג פון דער לייבאָר־פּאַרטיי.

דערווייל קומט פאָר די ערעפענונג פון דער זומער־סעסיע פון דער פעלקער־ליגע און דאָ וועט שוין קומען צום אויסדרוק דער אויסגאַנג פון די וואַהלען אין ענגלאַנד. טשעמבערלען, וועלכער האָט געשפּילט די ערשטע פידעל אויף די זיצונגען פון דער פעלקער־ליגע אָדער גענויער אויף די פאָרבערייטונגס קאָנפערענצען צו דער פעלקער־ליגע וועט שוין אויף דער איצטיגער זיצונג נישט זיין אנוועזענד. אמת, די ענגלישע טראַדיציע איז ביז אהער געווען, אַז אין דער אויסערען־פּאָליטיק האָבען אַלע רעגירונגען געפיהרט די זעלבע ליניע און טייל ווייז וועט עס אויך זיין מיט דער רעגירונג פון דער לייבאָר־פּאַרטיי. אָבער אין אַ רייהע פראַגען וועט ענגלאַנד איהר ביז איצטיגע שטעלונג ענדערען. דאָס קען מען דרינגען פון די ערקלערונגען און פּראָגראַם־רעדעס פון אַ רייהע פיהרענדע פּאַרטיי־פּערזענליכקייטען, וועלכע זענען איצט געקומען צום רודער: מאַקדאָנאַלד, הענדערסאָן, טאָמאַס, קענוואָרטי, סנאָודען א. אַנד.

אין פראַנקרייך האָט דער אויסגאַנג פון די וואַהלען אַרויסגערופען אַ געוויסע בעאומרוהיגונג, ובפרט בנוגע דער פראַגע פון דייטשלאַנדס ענטשעדיגונגס־צאָהלונגען און פּאַריז איז ענדליך געקומען צו אַ הסכם וועגען די דייטשע ענטשעדיגונגס־צאָהלונגען. דער דייטשער פערטרעטער ד״ר שאַכט האָט אָנגענומען דעם פאָרשלאַג פון יאָנג און עס געהען נאָך אונטערהאַנדלונגען וועגען פערגיטיגען בעלגיען פאַר די דייטשע אָקופּאַנטישע אַסיגנאַציעס, וואָס זי האָט געלאָזט אין בעלגיען.

*

די קאָנפערענץ פון דער קליינער אַנטאַנט אין די אויסלענדישע רייזע פון אונזער אויסערן־מיניסטער זאַלעסקי האָבען אַרויסגערופען אַן'אומרוהיגע שטימונג אין טשעכאָסלאָוואַקיען. דאָרט האַלט מען, אַז פּוילען שטרעבט אָפּצורייסען רומעניען פון דער קליינער אַנטאַנט, כדי שפּעטער צו שאַפען אַ נייעם מלוכה־בלאָק פון איטאַליען, אונגאַרן, רומעניען און פּוילען, וואָס זאָל זיין געריכטעט געגען דער קליינער אַנטאַנט. די בעאומרוהיגונג איז נאַטירליך אַ נישט בעגרינדעטע.

*

אין כאַרבין האָט די כינעזישע פּאָליציי געמאַכט אַ רעוויזיע אין לאָקאַל פון סאָוויעטישען קאָנסולאַט, וואו ס'איז לויט' די ידיעות פון דער פּאָליציי פאָרגעקומען אַ זיצונג וועגען ענינים פון קאָמינטערן. אַלע אַנוועזענדע, צווישען זיי אויך דער סאָוויעטישער קאָנסול זענען אַרעסטירט געוואָרען. די סאָוויעטישע רעגירונג האָט זיך געווענדעט מיט אַ פּראָטעסט־נאָטע צו דער נאַנקינער רעגירונג און געפאָדערט צוריקצוגעבען די צוגענומענע פּאַפּירען און בעפרייען די אַרעסטירטע.

די ווענדונג פון דער רעגירונג איז געמאַכט געוואָרען אין אַ זעהר שאַרפען און קאַטעגאָרישען טאָן. די כינעזישע רעגירונג איילט דערווייל נישט נאָכצוקומען די פאָדערונג.

גענעראַל פענג לייקענט אָפּ די ידיעה, אַז ער זאָל האָבען געפיהרט אונטערהאַנדלונגען מיט די סאָוויעטען, וועלכע האָבען איהם פאָרגעשלאָגען הילף און זיין קאַמף מיט דער נאַנקינער רעגירונג.

*

די וואַהלען אין בעלגישען פּאַרלאַמענט האָבען נישט געבראַכט קיין ענדערונג אין דער פריהערדיגער פּאַרטיי־פערהעלטענישען. די סאָציאַליסטען, וועלכע זענען געווען אין אָפּאָזיציע האָבען פערלוירען 3 פּלעצער לטובת דער ביז־איצטיגער רעגירונגס־קאָאַליציע פון די ליבעראַלען און קאַטוילישע.

*

אין אַפגאַניסטאַן איז נאָך אַלץ נישט רוהיג. אַמאַנולאַה האָט שוין לאַנג פערלאָזט זיין מלוכה נישט פערגעסענדיג מיטצונעהמען מיט זיך „זיין" גאָלד־פערמעגען, בריליאַנטען א. אַז. וו. אָבער דער קאַמף פאַר דער מאַכט ווערט ווייטער געפיהרט איצט צווישען האַביבולאַ מיט

לויט די לעצטע ידיעות האָט האַביבולאַ שוין ענטגילטיג בעהערשט די לאַגע און פערניכטענד צוקלאַפּט זיין געגנער.

דער יאַנג־פּלאַן

זיינע ווירטשאַפטליכע און פּאָליטישע פאָלגען

די קאָנפערענץ, וואָס איז פאָרגעקומען אין פּאַריז וועגען דער רעוויזיע (פון די ענטשעדיגונגען, וואָס דייטשלאַנד האָט צו צאָהלען די זיגרייכע מלוכות האָט צוגעצויגען די אויפמערקזאַמקייט פון דער גאַנצער פּאָליטישער און בעזונדערס פינאַנציעל־ווירטשאַפטליכער וועלט. די קאָנפערענץ האָט נישט געקענט אָפּטיילען די ריין־ווירטשאַפטליכע פראַגען, וואָס זי האָט לפנים געדאַרפט ענטשיידען, זיי איז צו ענג און בולט. דעריבער איז די קאָנפערענץ געווען פול מיט דראַמאַטישע מאָמענטען. פון די פּאָליטישע, ווייל דער צוזאַמענהאַנג צווישען דעריבער האָט דער דייטשער דעלעגאַט צו דער קאָנפערענץ, ד״ר שאַכט געמוזט פערטיידיגען זיין שטעלונג נישט מיט קיין ווירטשאַפטליכע אַרגומענטען, נאָר מיט ריין־פּאָליטישע, וועלכע האָבען גאַנץ פערשטענדליך אַרויסגערופען נעגען אַקציעס פון די פעראינטערעסירטע צדדים, די קאָנפערענץ האָט געדויערט זעהר לאַנג און האָט עטליכע מאָל געהאַלטען ביי אויפגעריסען ווערען. און נאָר אַ דאַנק די אַמעריקאַנער דעלעגאַטען איז דערפיהרט געוואָרען ביז'ן סוף. זעלבסטפערשטענדליך, האָט מען די פערשטענדיגונג אויף דער קאָנפערענץ אויך צו פעררעכענען דעם ריין־פּאָליטישען געשעהעניש — דאָס זענען דער אויסגאַנג פון די וואַהלען אין ענגלאַנד.

די קאָנפערענץ האָט זיך געענדיגט מיט אַ גינסטיגען רעזולטאַט, די צדדים האָבען זיך פערשטענדיגט און לכל הפחות אויף אַ געוויסער צייט וועט מיט דעם ענין זיין שטיל.

דייטשלאַנד האָט מיט דער רעוויזיע פון דעם אַזוי־גערופענעם דאוס־פּלאַן פיל געוואונען, יהן מאַטעריעל און הן ריין פּאָליטיש. די גאַנצע סומע וואָס דייטשלאַנד דאַרף נאָך צאָהלען איז פעסטגעשטעלט געוואָרען אויף פאָלגענדען אופן: 1 מיליאַרד 200 מיליאָן מאַרק ביז'ן 1. סעפּטעמבער 1929, 32 מיליאַרד 885 מיליאָן אין ראַטעס אין פערלויף פון 37 יאָהר און 2 מיליאַרד 800 מיליאָן אין פערלויף פון די ווייטערדיגע 21 יאָהר. דערביי האָט דייטשלאַנד בעקומען 2 נאָך וויכטיגע פּריווילעגיעס: קודם־כל אויב די דייטשע פינאַנצען וועלען שלעכט שטעהן וועט אויף אַ העלפט פון די יעהרליכע איינצאָהלונגען קענען אָנגעווענדעט ווערען אַ מאָראַטאָריום און די צווייטע פּריווילעגיע איז די, וואָס דייטשלאַנד וועט זיך שטענדיג קענען בענוצען מיט דער אינטערנאַציאָנאַלער באַנק, וועלכע וועט צו דעם צוועק ספּעציעל געגרינדעט ווערען.

אָבער נאָך וויכטיגער זענען די ווירטשאַפטליך־פּאָליטישע געווינסען פון דייטשלאַנד.

לויט דעם אַלטען דאוס־פּלאַן האָט די קאָאַליציע געהאַט אַ גענויע קאָנטראָל איבער דייטשלאַנד אויסער דעם שטענדיגען ענטשעדיגונגס־אַגענט, פּאַרקער ושילבער, וואָס איז געזעסען אין דייטשלאַנד, זענען נאָך געווען אויסלענדער אין ראַט פון דער מלוכה־באַנק, אין דער פערוואַלטונג פון די דייטשע באַנקען. ס'איז קאָנטראָלירט געוואָרען די די צאָל־הכנסה פון דייטשלאַנד א. אַ. וו.

לויט דעם איצטיגען יאָנג־פּלאַן ווערט דאָס אַלץ אָפּגעשאַפט און דייטשלאַנד וועט האָבען צו טון נאָר מיט דער אינטערנאַציאָנאַלער באַנק, וועלכע וועט זיין אַן אינסטיטוציע פון אַ ריין פינאַנציעלען האַנדעלס־כאַראַקטער און נישט קיין פּאָליטישע. אין פאַל ווען אַמעריקע זאָל מסכים זיין צו רעדוצירען די חובות וואָס קומען איהר ביי די זיגרייכע מלוכות וועט צוויי דריטעל פון דער רעדוקציע געהן לטובת דייטשלאַנד. און איין דריטעל לטובת די דערמאָהנטע מלוכות. די הויפּט פּאָליטישע פאָלגען פון דער קאָנפערענץ פאַר דייטשלאַנד זענען פאָלגענדע: דער אויבער־רהיין וועט דעם 1. סעפּטעמבער 1929, מיט'ן מאָמענט ווען עס וועט אָנהויבען גילטיג צו זיין דער יאָנג־פּלאַן, אָפּגערייניגט ווערען פון פראַנצויזישען מיליטער און אויף דער איצטיגער דייטשער טעריטאָריע וועט זיך מעהר נישט געפינען קיין שום אָקופּאַציע. און דעם טאָג וועט זיך אָנהויבען אַ נייער פּעריאָד אין דער געשיכטע פון נאָכ'מלחמה'דיגען אייראָפּאַ.

י. ד—ן.

דער וועג פון דער „לייבאָר־פּאַרטיי"

די אַרבייטער־פּאַרטיי, וועלכע האָט ביי די איצטיגע ענגלישע פּאַרלאַמענט־וואַהלען בעקומען די גרעסטע צאָהל מאַנדאַטען, האָט איצט שטאַרק פעראינטערעסירט די ברייטערע געזעלשאַפטליכע קרייזען.

דאָס בוך פון עגאָן ווערטהיימער „די פיזיאָגנאָמיע פון דער ענגלישער אַרבייטער־פּאַרטיי", וועלכע איז איצט ערשינען, האָט דעריבער אַרויסגערופען אַ שטאַרקען אָנזעהן. אין זיין בוך שרייבט דער מחבר:

די ענגלישע אַרבייטער־פּאַרטיי איז נאָך אַ יונגע אָרגאַניזאַציע. אַלס בעדייטענדע פּאָליטישע איינהייט, איז זי צום ערשטען מאָל אויפגעטראָטען אין 1900, אַלס „קאָמיטעט פון דער אַרבייטער־פערטרעטונג" און ערשט אין יאָהר 1906 איז זי פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַן'אומאָפּהענגיגער פּאַרטיי מיט איהר איצטיגען נאָמען, אַלס יורשטע פון דער אומאָפּהענגיגער אַרבייטער־פּאַרטיי (געגרינדעט אין 1893 י.) פון דער „סאָציאַל־דעמאָקראַטישער פעדעראַציע" — „פאַביען־געזעלשאַפט".

צום ערשטען מאָל האָבען די ענגלישע אַרבייטער בעקומען וואַהל־רעכט דורך ד'איזראַעלי'ס רעפאָרם־אַקט אין 1867 י. און שוין 7 יאָהר שפּעטער האָבען זיי אין יאָהר 1874 אָפּגעהאַלטען זייער ערשטען נצחון, ווען אַלעקסאַנדער מאַקדאָנאַלד און טאָמאַס בערט, די פיהרער פון די קויהלענגרעבער זענען אויסגעוועהלט געוואָרען אין פּאַרלאַמענט. אָבער דאָך, אַלס געבורט פון דער פּאַרטיי דאַרף גערעכענט ווערען דאָס יאָהר 1899, ווען דער קאָנגרעס פון די פראָפ. פעראיינען האָט בעשלאָסען מיטצואַרבייטען מיט די סאָציאַליסטישע געזעלשאַפטען, און שאַפען אַ „קאָמיטעט פון דער אַרבייטער־פערטרעטונג, וואָס זאָל אַדורכפיהרען אייגענע רעפּוטאַטען אין פּאַרלאַמענט.

בעת די וואַהלען אין יאָהר 1906, האָט די אַרבייטער־פּאַרטיי שוין בעקומען 29 מאַנדאַטען און אין 3 יאָהר שפּעטער זענען צוגעקומען נאָך אַ טוץ רעפּוטאַטען בערג־אַרבייטער. און דאַן הויבט זיך אָן די עפּאָכע פון דער סאָציאַליסטישער אָפּאָזיציע אין ענגלאַנד, וואָס האָט געדויערט ביז'ן יאָהר 1914.

די אינערליכע ענדערונגען אין ענגלאַנד האָבען מיטגעווירקט דערצו, אַז די פּאַרטיי איז אין יאָהר 1918, געוואָרען די צווייטע לויט דער גרויס, און זי איז דאַן צום ערשטען מאָל אויפגעטראָטען מיט אַ פּראָגראַם־אָנווייזונג, וואָס פאַר אַן אָרט עס דאַרף פערנעהמען דער אַרבייטער אין'ם נייעם געזעלשאַפטליכען לעבען. זעקס יאָהר שפּעטער איז די פּאַרטיי אַ קורצע צייט געשטאַנען ביים פּאָליטישען רודער פון לאַנד, זי האָט אָבער נישט געקענט, זעלבסטשטענדיג ענטוויקלען איהר אייגען פּראָגראַם, ווייל זי איז צו שטאַרק געווען אָפּהענגיג פון די ליבעראַלען. אין יאָהר 1924 איז די פּאַרטיי אַריבער אין אָפּאָזיציע און האָט זיך העכער 4 יאָהר געגרייט צו אַ נייער שלאַכט. אין אָקטאָבער 1928 זענען אויפ'ן פּאַרטיי־קאָנגרעס אין בירמינגהאַם נאָכאַמאָל רעוויזירט געוואָרען די גרונד־יסודות פון דער פּאַרטיי־פּאָליטיק און ס'איז אָנגענומען געוואָרען דאָס „בירמינגהאַמער פּראָגראַם", מיט וועלכען די פּאַרטיי איז געגאַנגען צ[ו] די איצטיגע וואַהלען. דער פּראָגראַם האָט פעסטגעשטעלט דעם פּרינציפּ פון פערטיידיגען די אַלגעמיינע אינטערעסען פון אַרבייטער, שטיצט זיך אויף דער מעהרהייט וועהלער און וועט פערווירקליכען איהרע פּאָסטולאַטען אויפ'ן וועג פון דעמאָקראַטישען פּאַרלאַמענטאַריזם.

צווישען די פאָדערונגען וואָס די פּאַרטיי האָט אַרויסגערוקט, זענען אינטערעסאַנט צו בעצייכענען: 1) איינפיהרען אַן'48־שעהריגע אַרבייטס־וואָך; 2) פערברייטערען די פערזיכערונג פון אַרבייטסלאָזיגקייט; 3) די ענגלישע באַנק זאָל אונטערליגען אַ געזעלשאַפטליכער קאָנטראָל; 4) קויהלען־גרובען, קאָמוניקאַציע־מיטלען, קראַפט־סטאַציעס לעבענס־אַסעקוראַציע זאָלען נאַציאָנאַליזירט ווערען; 5) נאַציאָנאַליזירען דעם באָדען; 6) אָפּשאַפען די שוץ־צאָלען; 6) העכערען דעם פּראָגרעסיווען שטייער פון הכנסה; 7) אינדיען זאָל פערוואַנדעלט ווערען אין אַ דאָמיניע א.אַז.וו.

אַ בעזונדערס אינטערעסאַנט קאַפּיטעל זענען די פאָדערונגען בנוגע דער אויסערן־פּאָליטיק:

אָפּשאַפען די מלחמות, שאַפען אַן'אינטערנאַציאָנאַלען אָפּמאַך, אויסנוצענדיג די פעלקער־ליגע פערקלענערען די ענטוואָפענונגען ביז צו אַ מינימום; קאַמף געגען אַלגעמיינעם מיליטער־דינסט; פערזיכערען די אַרבייטער־כוחות וואָס ווערען אַוועק־אַרום בעפרייט מיט בעשעפטיגונג; אָפּוואַרפען די ים־אָפּמאַכען וואָס די קאָנסערוואַטיווע רעגירונג האָט געשלאָסען מיט פראַנקרייך; אַרויספיהרען באַלד דאָס גאַנצע אָקופּאַציע־מיליטער פון רהיין־געביט, שאַפען אַן'אינטערנאַציאָנאַלע עקאָנאָמישע מיטאַרבייט, לויט די פּרינציפּען פון דער עקאָנאָמישער קאָנפערענץ ביי דער פעלקער־ליגע אין יאָהר 1927.

פערעפענטליכען אַלע אָפּמאַכען מיט אַנדערע מלוכות און צושטעלען דעם פּאַרלאַמענט צו בעשטעטיגען אַזעלכע אָפּמאַכען; בענייען די דיפּלאָמאַטישע און האַנדעלס־בעציהונגען מיט סאָוויעט־רוסלאַנד.

און אינטערעסאַנט: דאָס איצטיגע פּראָגראַם איז פיל ווייכער און מעסיגער, ווי דאָס ערשטע פּראָגראַם פון יאָהר 1918 און די לאָזונגען, מיט וועלכע די פּאַרטיי איז געגאַנגען אין וואַהל־קאַמף זענען געווען נאָך ווייניגער שאַרף און נאָך מעסיגער, ווי דאָס בירמינגהאַמער פּראָגראַם. און דער פיהרער פון'ם לינקען פליגעל מעקסטאָן האָט געהאַט רעכט, ווען ער האָט פאָרגעוואָרפען מאַקדאָנאַלד'ן: אויפ'ן פּאַרטיי־קאָנגרעס נעהמט איהר אָן טעזיסען; דער אויספיהר־קאָמיטעט מאַכט זיי שוואַכער, ווען ער בעאַרבייט דאָס וואַהל־פּראָגראַם, און די אַרבייטער־רעגירונג מאַכט זי שוין גאָר וואַסערדיג, ווען ער פּרעסט זי אַריין אין דער טראָן־רעדע....

אין דעם שטעקט אַ גרויסער שטיק אמת. די ענגלישע אַרבייט־פּאַרטיי איז טיף פערבונדען מיט די טראַדיציעס פון לאַנד. זי איז נישט אומגעדולדיג און געהט לאַנגזאַם צו איהרע צילען. אין די אויגען פון פיל ענגלענדער איז די פּאַרטיי דעריבער נישט קיין רעוואָלוציאָנערע אַרמיי; דאָס איז אַ נייע פּאַרטיי, וועלכע געהט פאָראַרויף און פיל פּראָפעסיאָנעלע פּאָליטיקער פון דער גרויס־בורזשואַזיע און אַריסטאָקראַטיע טרעטען אַריין אין דער פּאַרטיי. אָבער אַריינטרעטענדיג אין דער פּאַרטיי, טראָגען זיי מיט זיך אַריין אויך עפּעס אייגענעס און ענדערען דעם אויסזעהען פון איהר.

די דאָזיגע עלעמענטען האָבען צעשטאַרקט דעם ערפאָלג פון דער פּאַרטיי, זיי זיכערען אָבער, אַז די פּאַרטיי וועט נישט אַוועק צו ווייט אויף לינקס און וועט נישט איבעררייסען דעם שטילען בונד מיט די נייע שותּפים.

י. פ.

Ciechocinek
„Wiktorja" ווילאַ — וואַלאַצלאַווסקאַ־גאַס
Dr. med. W. Łaski
אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען
נעמט אָן פון 1־טען יוני 1929. 2728

Dr. Różaner
ספּעציאַליסט פאַר הויט־, ווענערישע קראַנקהייטען
און מענער־שוואַכקייט.
[illegible] מיט קווארץ־שטראַהלען און [illegible]
DZIELNA 9 (Narutowicza), tel. 28-98.
נעמט אָן פון 8—10 און פון 5—8, פרויען פון 1—3
[illegible] זאַל פאַר פרויען.

שייטלען
צו מעסיגע פרייזען צו בעקומען ביי
פּאַרזשוצקאַ, קאַמיענאַ 5.

אַן'ענגליש־יודישער ראָמאַן

(וועגען דעם טויט פון לאָרד ראָזבערי)

דער העלד פונ'ם ערשטען טייל פונ'ם היסטאָרישען שוין ראָמאַן — וועלכער וועט אפשר אַמאָל געשריבען ווערען פון אַן'ענגליש־יודישען ראָמאַניסט — איז אַן'ענגלישער לאָרד, דער פינפטער ערל פון ראזבערי.

אַן'עכטער ראַסאַזער ענגלישער אַריסטאָקראַט. איינער פון די ענגלישע אַריסטאָקראַטען, וועלכע זענען אין זייער אויסזעהן און כאַראַקטער די יורשים פון די אַמאָליגע רוימישע פאַטריציער און שטאַטסלייט.

שוין אין איטאָן — אין דער יחוס'דיגער שולע, וועלכע האָט ערצויגען אַזוי פיל ענגלישע אַריסטאָקראַטען און אימפעריאַלע מלוכה־לייט — האָט איהם, דעם יונגען ראזבערי דער לעהרער דערקענט און גוט כאַראַקטעריזירט:

„ער, דער יונגער לאָרד, האָט ליב דעם לאָרבער־קראַנץ, נאָר אָהן זיין שטויב".

און דער צוקונפטיגער לאָרד ראזבערי האָט דערגרייכט אין זיין לאַנג־יאָהריג לעבען די העכסטע שטופען, וואָס אַן'ענגלישער נאָבעלמאַן פלעגט קענען דערגרייכען: ער איז געווען אַן'אויסערן־מיניסטער, ער האָט איבערגענומען פון גלאַדסטאָנען די פיהרערשאַפט פון דער דאַן מעכטיגער ליבעראַלער פאַרטיי. ער איז אַ צייט אויך געווען פרעמיער־מיניסטער פון ענגלאַנד.

אָבער ווייל ער האָט נישט ליב געהאַט דעם שטויב פון „דער פאַלמע" איז ער געוואָרען גרויס אָבער גרויס נישט געבליבען.

ער איז צו רייך בעשאָנקען געוואָרען פון דער נאַטור און פון שיקזאַל: ער איז געווען שטאַטסמאַן, פאָעט, קינסטלער און אָראַטאָר. ער האָט אָנגעשריבען סטיליסטיש גלענצענדע היסטאָרישע אַרבייטען און ער איז געווען איינער פון די פיינסטע רעדנער פון זיין צייט.

אָבער „דעם שטויב פון דער פאַלמע" האָט ער נישט ליב געהאַט". צו פערשידען זענען זיינע פעהיגקייטען געווען, ער זאָל אויף איין געביט האַרעווען און איבערלאָזען רויערנדיגע ווערטען.

ער איז געבליבען אַ גלענצענדער דילעטאַנט און ער ווערט נישט גערעכענט צווישען די גרויסע ענגלישע פרעמיערען אָדער שריפטשטעלער.

ער איז צו רייך, צו גליקליך בעשאָנקען געוואָרען פון דער נאַטור ער זאָל וועלען זיך איינשמירען אינ'ם שטויב פון איין ספּעציעלען געביט פון טעטיגקייט און ער האָט מיט זיך און מיט זיינע גלענצענדע פעהיגקייטען זיך בעסער געשפּילט.

און אַנשטאָט צו ווערען אַ גרויסער היסטאָרישער ענגלישער שטאַטסמאַן וועט מען איהם געדענקען אַלס אַ ראָמאַנטישען גלענצענדען ענגלישען אַריסטאָקראַט.

„לאָרד ראזבערי איז דער איינציגער ענגלישער פרעמיער־מיניסטער, וואָס האָט געוואונען די דערבי".

זיין שטאַל פון געיעג־פערד איז געווען בעריהמט. געיעגען זענען געווען זיין איינציגער ליידענשאַפטליכער ספּאָרט.

ער איז געווען פרעמיער־מיניסטער פון ענגלאַנד, און ער האָט פון זיין שטאַל דריי דערבי־געווינערס אַרויסגעגעבען.

מיט וואָס האָט ער מעהר שטאָלצירט? אָדער דער שטאַטסמאַן־עסטעט איז פון בייערליי גליקען נישט געווען צופרידען און האָט נאָך עפּעס אַנדערש געבענקט? וואָרום וואָס איז גליק?

און די העלדין פון דעם היסטאָרישען ראָמאַן איז אַ יודישע טאָכטער... אַ טאָכטער פון מאיר אַנשעל ראָטשילד. דער יונגער גלענצענדער ענגלישער אַריסטאָקראַט האָט זיך אין איהר פערליבט און מיט איהר חתונה געהאַט. און דער גליקליכער לאָרד איז נאָך פילפאַך רייכער געוואָרען. די ראָטשילדס קענען געבען נדן אַ גראַפענער טאָכטער.

און זוי, די נייע ליידי ראזבערי איז געבליבען אַ יודישע טאָכטער. זי האָט זיך נישט גע'שמד'ט. זי איז געבליבען אַ פרומע יודישע טאָכטער און ער אַ קריסט. צוויי אַריסטאָקראַטישע ראַסען האָבען זיך מחותן געווען, זיך צוזאַמענגעמישט. דאָס ענגלישע נאָבעלטום מיט אַלט יודיש בלוט בעריינערט.

וואָרום ראָטשילדס שמד'ען זיך נישט. אַ ראָטשילד זאָל זיך שמד'ען איז אי נישט „ביזנעס מעסיג", אי נאַריש. און שוין די פאַמיליע ראָטשילד נישט געוואָרען אַזוי נאָבעל און יחוס'דיג ווי וועלכע ס'איז אַנדערע אייראָפּעאישע פאַמיליע. דאָס יודישע פאָלק האָט אַרויסגעגעבען נביאים און געניאַלע באַנקירען. צי מיר ווילען צי מיר ווילען נישט, צי זיי — די היינטיגע ראָטשילדס — ווילען עס אָדער נישט, זענען זיי דאָך נישט געקרוינטע און נישט געוועהלטע רעפּרעזענטאַנטען פון דער יודישער ראַסע, פון איין זייט פון אונזער נאַציאָנאַלער געניאַליטעט.

פונקט ווי אַ לאָרד ראזבערי וועט שטענדיג קלינגען עכט און אַלט־ענגליש, אַזוי וועט אַ ראָטשילד שטענדיג סימבאָליזירען אַ געוויסען טייל יודען און יודישקייט.

איז די ראָטשילד־טאָכטער געבליבען ביי איהר אמונה, ווען זי איז געוואָרען ליידי ראזבערי און געבוירען יורשים פאַר'ן אַלטען ענגליש אַריסטאָקראַטישען הויז.

און אַז זי איז פריהצייטיג געשטאָרבען, האָט מען זי בעהאַלטען אויפ'ן יודישען בית־עולם.

אַ ראַסען־ראָמאַן דאַרף עס זיין. צווייערליי בלוטען האָבען זיך אויסגעמישט צוויי פעלקער: איינע דאָס מעכטיגסטע, און דאָס צווייטע דאָס גרעסטע אונמעכטיגסטע פאָלק. איי פאָלק הערשט איבער דער וועלט און דאָס צווייטע איז בעהערשט איבער דער גאַנצער וועלט, און וועלכעס פון זיי איז שטאַרקער? דאָס בלויע בלוט אָדער דאָס גלות־בלוט?

אָבער דאָ קומען מיר צום צווייטען טייל פונ'ם גרויסע נאָך נישט־געשריבענעם ראָמאַן.

און דער העלד פונ'ם צווייטען טייל פונ'ם ראָמאַן איז נעיל פרימראָז, דער צווייטער זוהן פון לאָרד ראזבערי און פון ראָטשילדס טאָכטער.

ליידער איז דער ראָמאַן נישט נאָר נישט געשריבען געוואָרען, נאָר אויך נישט אויסגעלעבט געוואָרען: דער יונגער פרימראָז איז דאָך אַזוי פריהצייטיג גע'הרג'עט געוואָרען אין פּאַלעסטינאַ בשעת דעם לעצטען וועלט־קריג.

אין דעם יונגען פרימראָז האָט זיך אָפּגערופען דווקא שטאַרק דאָס יודישע בלוט פון דער מוטערס צד: ער האָט גע'ירשנ'ט דעם פאָטערס לאָרד ראָזבערים פעהיגקייט און דער מוטערס יודישען טעמפּעראַמענט, יודיש בלוט.

נאָך זעהר יונג איז ער שוין געווען אַן'ענגלישער געהילף־מיניסטער און דעפּוטאַט אין פּאַרלאַמענט. זיין פאָטער, דער געוועזענער פרעמיער האָט מיט איהם שטאָלצירט. אָבער אין איהם האָט גערערט הויך און קלינגענד דווקא דאָס יודישע בלוט: אין זיין הויז האָט ער געלעבט ווי אַ אָריענטאַלער פּרינץ. און אַז די מלחמה האָט אויסגעבראָכען האָט ער נאָר געוואָלט פאָהרען „פייטען" פאַר פּאַלעסטינאַ, ווער ווייסט וואָס פאַר אַן'אַלטע געזאַנגען עס האָבען אין זיין יודיש בלוט זיך צושפּילט.

און עדות, דערצעהלען, אַז ער איז געווען גליקליך, ווען ער איז געפאַלען פון אַ טערקישער קויל אויף דער הייליגער ערד פון זיינע אָבות.

אָבער דער ראָמאַן איז נישט אויסגעלעבט געוואָרען. אפשטאַל האָט זיך יסיר, אַז נעיל פרימראָז וואָלט געוואָרען די ראָמאַנטישע פיגור אינ'ם מאָדערנעם מערב־אייראָפּעאישען ציוניזם.

עס קען זיין, אַז צוליב זיין פריהצייטיגען טויט האָבען די ציוניסטען פערלוירען אַן'עכטער ראָמאַנטישען הייךקאָמישיאָנער אין פּאַלעסטינאַ.

עס קען זיין, אַז נעיל פרימראָז, אַלס נציב עליון וואָלט נאָך געווען ראָמאַנטישער און פּאַנטאַסטישער, ווי סער הערבערט סעמועל.

וואַרימער, וויגער פון דעם „קאַלטען אַדמיניסטראַטאָר" סעמועל איז ער דאָך זיכער געווען.

און ער וואָלט אַפשר מעהר געוואָגט אַפילו פון אַ זשאַבאָטינסקי? ער האָט דאָך מעהר כח געהאַט: זיין פאָטער אַ געוועזענער פרעמיער.

אָבער דער היסטאָרישער ראָמאַן איז אויך נישט אויסגעלעבט געוואָרען.

אפשר וועט דער קומענדיגער ראָמאַניסט צופּוצען דעם סוף?

אָדער אפשר שרייבט נאָך דאָס לעבען די פאָרטזעצונג פון דעם ראָמאַן:

דאָס ליבלינג און די איינציגע טרייסט פונ'ם אַלטען לאָרד ראזבערי איז געווען רות פרימראָז, וועלכען ס'האָט אַזוי אַטאַוויסטיש געצויגען זיך שלאָגען און פאָלען פאַר פּאַלעסטינאַ.

פון לעאָ קעניג

אַ נייער יודישער ראָמאַן

די לעצטע צייט איז געווען אַ ביסעל שטיל אין דער פראַנצויזישער ליטעראַרישער וועלט מיט יודישע טעמעס און מען האָט געקאָנט מיינען, אַז די מאָדע פאַר יודישע ראָמאַן־סוזשעטען איז שוין אינגאַנצען פאַראיבער. ווייל, וואָס אייגענטליך איז דען אַ מאָדע, אויב נישט אַ צייטווייליגער פיבער, אַן'אָנשיקעניש פון זיין ליבען נאָמען!

געווען, געגאַנגען און פערשוואונדען. אַזוי איז דער סדר פון אַלע מאָדעס. אַ שטיק צייט האָט זיך טאַקע גע'רעש'ט, געטומעלט און געקאָכט מיט יודישקייט און „זשוויזועריע": דער עולם האָט זיך מעהר־וועניגער פעראינטערעסירט מיט די דאָזיגע עקזאָטישע מנהגים און טיפּען, ביז די פערלעגערס האָבען איינגעזעהן, אַז — שוין גענוג. דערצו זענען נאָך אַ סך יודישע ראָמאַנען געווען אַזוי באַנאַל געשריבען, געשילדערט אָהן טאַלאַנט, אַז זיי זענען נמאס געוואָרען. נאַטירליך, מיין איך נישט די ביכער פון די ברידער טאַראָ, וואָס זייערע ווערק וועלען נאָך לאַנג ווערען געלייענט און פערדינען טאַקע באמת דעם גרעסטען דרך־ארץ.

ס'האָבען זיך אָבער אַרויסגערוקט אַ גאַנצע רייהע צופעליגע ליטעראַטען און פערוואַרפען דעם ביכער־מאַרק מיט אַ סחורה, וואָס מען קען אַפילו נישט אָנרופען „שונד".

און אַט דערשייגט אָקאָרשט אַ נייער ראָמאַן מיט גאָר אַ מאָדנעם פערכאַפּענדיגען טיטול, דערצו איז ער נאָך געשריבען פון אַ פרוי, וואָס דערצעהלט, אין אַ פאָרם פון אַ טאָג־בוך, איהרע אייגענע איבערלעבענישען. דער דאָזיגער ראָמאַן וועט זיכער אַלעמען מאַכען נייגעריג; ער מוז אינטערעסירען, שוין צוליב דעם אַליין, וואָס דאָרט ווערען געשילדערט יודען און קריסטען פון פראַנקרייך און ער הייסט: „אַה, מיין גוי!"

די פערפאַסערין מאַדאַם שרה לוי (אָדער סאַראַ לעווי) שילדערט אין אַ זעהר לעבעדיגען טאָן אַ רייהע סצענעס און עפּיזאָדען פון יודישען און קריסטליכען לעבען, וואָס ס'איז איהר אויסגעקומען דורכצומאַכען, אַ דאַנק דעם, וואָס זי איז געוואָרען די געליבטע פון אַ קריסטליכען בחור.

איידער איך וועל איבערגעבען אין קורצע שטריכען דעם אינהאַלט פון „אַה, מיין גוי", מוז איך נאָך אַמאָל אונטערשטרייכען, אַז מאַדאַם סאַראַ לעווי האָט אָנגעשריבען אַ בוך, וואָס לייענט זיך מיט אַ פערכאַפּטען אָטעם, נישט נאָר ווייל דער סוזשעט גופא איז אינטערעסאַנט, נאָר דער עיקר, ווייל זי איז וויציג, לעבעדיג אין איהרע שילדערונגען, ווייל זי פערמאָגט גייסט און קאָן אויסגעצייכענט גוט די מלאכה פונ'ם ראָמאַניסט, וואָס בעמיהט זיך נישט צו זיין לאַנגווייליג און צו געבען ווי ווייט מעגליך פערשוינען פון פלייש און בלוט.

מאַדאַם סאַראַ לעווי, די העלדין פון איהר אייגענעם ראָמאַן, איז אַ יונגע און אַ שעהנע פראַנצויזיש־יודישע אלמנה, אויב איהר געשטאָרבענער מאַן האָט נישט געלאָזען דער „לעבעדיגער" אלמנה קיין טיפע בענקשאַפט, איז אָבער געבליבען פון איהם אַ גרויסע מיט געלד. און אונזער סאַראַ איז, ברוך השם, מאַטעריעל גוט פערזאָרגט.

באַלד דערוויסען מיר זיך פון איהרע זכרונות, אַז אין בעריהמטען ראָטשילד־טעמפּעל פלעגט זי בייוואוינען די רעליגיעזע צערעמאָניעס אָהן בעגייסטערונג און זי ווייזט טאַקע אַרויס גאָר אַ קליינעם ענטוזיאַזם פאַר רעליגיע אין אַלגעמיין, פונקט ווי זי האָט עס בעמערקט אויף די געזיכטער פון די דאַוונער, וועלכע קומען אין שוהל פון איין יום כפור צום צווייטען.

פון ל. בלומענפעלד

די איינזאַמקייט בעשווערט שטאַרק דאָס לעבען פון דער שעהנער, יונגער אלמנה. קלערהרט זי טאַקע וועגען תכלית און פערפעהלט נישט צו זיין אַן'אָפטער גאַסט אין יענע רייכע סאַלאָנען, וואוהין ס'קומען אַ היבש ביסעל פריע יונגעלייט. פונדעסטוועגען בעזוכט סאַראַ גאָר יודישע פאַמיליעס, ווייל אַזוי איז שוין די טראַדיציע אין איהר אייגענער משפחה זיך תמיד צו בעוועגען אין יודישע קרייזען.

אין אַזאַ רייכען סאַלאָן טרעפען די שעהנע יודישע דאַמען און מיידלעך, אַ געקליבענעם עולם פון מענער, יונגעלייט פון פערשידענעם עלטער. אַ געליבטען, זאָגט סאַראַ לעווי, דאַרף מען קיינמאָל נישט נעהמען אַ יודישען, ווייל ס'איז אַלע מאָל אַ געפאַהר פעררעטען צו ווערען. אָט טרעפט מען זיך צונויף מיט פריינד און קרובים און באַלד דערגעהט מען דעם אמת, דער סוד ווערט אויפגעדעקט און דער סקאַנדאַל מוז באַלד אויסברעכען. פערבינדעט מען זיך אָבער מיט אַ קריסטליכען געליבטען, זעהט איהר, איז שוין גאָר עפּעס אַנדערש. צווישען די יודישע משפחות איז ער אינגאַנצען אַ פרעמדער און קיינער ווייסט אַפילו נישט, וואָס ס'טוט זיך אָפּ.

נאָך אַ פיפיגע בעמערקונג פון סאַראַ לעווי: אַז איך וויל זיך אָפּזוכען אַ קריסטליכען געליבטען וועט פאַר מיר זיין ווי רייזען אין אַ פרעמדען לאַנד, ס'איז אַ טשיקאַווע זאַך, עפּעס ציהט מעהר צו פרעמדס און מען דאַרף בעפרידיגען אַזאַ זיסען קאַפּריז.

אָט כאַפּט זי אַ שמועס מיט אַ געזונטען קרעפטיגען, לעבענסלוסטיגען יונגענמאַן אַנרי, אַ קריסטליכען סימפּאַטישען בחור, וואָס איז אַ זעהר אָפטער גאַסט אין אַ רייכען יודישען סאַלאָן. זייערע שמועסען פערציהען זיך אַזוי ווייט ביז... די יונגע אלמנה, די שעהנע סאַראַ, ווערט זיין געליבטע, אָדער מעטרעסע. סאַראַ לעווי שילדערט זעהר כאַראַקטעריסטיש דעם חילוק פון איהר יודישער אינטעלעקטואַליטעט צו אַנרי'ס געזונטען חוש פאַר פשטות. ער לאַכט אָפּ פון זיין געליבטער סאַראַ, וואָס הערט נישט אויף צו קוויקען זיך מיט די ביכער פון מאַרסעל פּרוסט, אַנדרעי זשיד און פאַלקלאַדעל. פון איהם לערענט זי זיך אָפּ עסען, טרינקען, שלאָפען, מיט איין וואָרט, ער שטעלט מיט זיך פאַר דעם נאָרמאַלען טיפּ, דעם מענש פון אַ גאַנץ יאָהר, וואָס זיין יוגענד טרייבט איהם הנאה צו האָבען פון אַלע פּראָסטע, סאָלידע ערדישע זאַכען. סאַראַ לעווי איז ממש אין גן עדן. רייך און פריי איז זי, ער איז אַ גוטער פערדינער אויף דער בערזע.

אין אַ שעהנעם טאָג פערלירט אַנרי זיין פערמעגען און דערצעהלט סאַראַ'ן, אַז ער גרייט זיך צו פערקויפען דעם שלאָס, וואָס ער האָט בירושה אין דער הערליכער פּראָווינץ טורען. ניין, פערקויף נישט ס'הויז! וואָרענט איהם סאַראַ. זי שטעלט איהם פאָר איינעם פון איהרע קינדער־פריינד, ראָזענלאַפּעי און דער לעצטער קאָמבינירט עפּעס אַ מאָדנעם פּלאַן ווי אַרום צו פערדינען געלד מיט דעם טורעי'ער שלאָס, אַז אַנרי וויל נישט איינגעהן אויף אַזאַ מסחר, לויפט סאַראַ לעווי מיט איהר ציהרונג צו בלאָכ'ן, איהרער אַן'אַמאָליגער פערעהרער. און פער'משכנ'ט אַלץ. נאָר אַנרי וויל דאָס דאָזיגע געלד נישט נעהמען

וואָס האָט געמאַכט אַ רושם אין פראַנקרייך

און געפינט מיטלען, צו פערדאַנקען זיינס אַ משפחה, אַ יעזואיט, ווייל די דאָזיגע לייט איבען נאָך היינטיגען טאָג אויס דעם גרעסטען איינפלוס און בענוצען זיך מיט כל'ערליי מיטלען אויף צו דערגרייכען זייער ציל.

קומט אָן דער יודישער פסח און סאַראַ לעווי, כאָטש זי איז שוין זעהר ווייט פון רעליגיע און פּראַקטישען גלויבען, היט זי דאָך פּינקטליך אָפּ אַלע פייערליכע יודישע צערעמאָניעס. פון דער שווייץ האָט זי אַ סך געסט, קרובים זעהר נאָהענטע, פאַר וועמען זי בעהאַלט זיך אַפילו נישט מיט איהר קריסטליכען געליבטען. ביים סדר זיצענדיג כאַפּט מען טאַקע אַ שמועס מכח דעם ענין און די שווייצאַרישע קרובים טענה'ען איין מיט סאַראַ'ן, אַז ס'וואָלט זיין אַ יושר אַן'ענדע צו מאַכען מיט דער „לינקער" ליבע.

סאַראַ איז אָבער ענטציקט פון איהר „גוי", דערצו ווייזט ער נאָך אַרויס די גרעסטע מעלות אין פּראַקטישען לעבען. זי מוז איינזעהן, אַז דער קריסט אַנרי איז זעהר פעהיג אין טאָג־טעגליכען לעבען, און בעת זי פיהרט געשפּרעכען מיט איהרע יודישע בעקאַנטע, בעגייסטערט זי זיך אָפּט איבער דעם קריסטליכען שטאַרקען חוש פאַר'ן לעבען, פאַר'ן נענוס, פאַר דער פולער עולם הזה. סאַראַ מיינט אָבער, אַז קיין שום געלד ווירקט נישט אויף די קריסטען, אַז מיט זיי טאָר מען בכלל נישט רעדען מכח אינטערעסען און בעצאָהלען פאַר עפּעס אַן'אַרבייט. זי זעהט אָבער שפּעטער איין איהר טעות. ווען ראָזענלאַפּעי קאַנדידירט צום סענאַט, שטערט איהם קודם־כל אַ קאַטוילישע געזעלשאַפט מיט איהרע פערצווייגטע צייטונגען און פּראָפּאַגאַנדע מיטלען. קומט ראָזענלאַפּעי צולויפען און דערצעהלט דעם ענין סאַראַ'ן, זאָגענדיג, אַז איהר אַנרי קען ראַטעווען די לאַגע. פאַקטיש אינטערווענירט אַנרי ביי זיין אָנקעל דעם יעזואיט און באַלד הערט אויף די פייגדליכע קאַמפּאַניע מצד די קאַטאָליקען און דער גליקליכער ראָזענלאַפּעי ווערט סענאַטאָר. דער לעצטער איז אָבער אויך נישט קיין אומדאַנקבאַרער מענש און ער מאַכט אַ „לייט" פון אַנרי'ן, וועלכער ווערט איבער נאַכט אַ מיטגליד פון אַ גאַנצע רייהע באַנק־פערוואַלטונגען און ווייסט אויך פון אַ גוטען טאָג צו זאָגען.

די שילדערונג פון די יודישע קרייזען. מיט אַ גאַנצע רייהע פּאָליטישע אַמביציעס, וואו אַ סך רייכגעוואָרענע געשעפטסלייט שטופען זיך צו פערנעהמען הויכע פּאָסטענס אין דער אַדמיניסטראַציע פונ'ם לאַנד און שטאַט, איז זעהר געטריי צו דער ווירקליכקייט און ענטשפּרעכט בלויז דעם אמת. מען טאָר אָבער נישט פערגעסען, אַז די זעלבע סאַראַ לעווי, וועלכע הערט נישט אויף צו קריטיקירען איהרע יודישע שטאַמבריגע', איז אויך אַזוי אומצופרידען, ווען איהר טייערער אַנרי פיהרט זי אַריין אין גאָטליכע ריין־קריסטליכע סאַלאָנען. דער אמת איז, אַז דאָס, וואָס מען קאָן צו גוט הויבט ביסלעכווייז אָן צו דערעסען און דער לעבעדיגער מענש, בפרט דער, וואָס איז פול מיט אַקטיוויטעט און פערמאָגט אַן־אומרוהיגע נאַטור, זוכט כסדר נייעס און עפּעס אַנדערש.

דער ראָמאַן, אויב ער קאָן עפּעס בעווייזען, וועט ער נאָר דינען צו ציהען דעם שלוס: אַז אומעטום זענען פאַראַן גוטע און שלעכטע מענשען; אַז יאָגען זיך נאָך געלד און כבוד איז נישט די „פּריווילעגיע" נאָר פון איין טייל מענשען־געשלעכט.

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 7 יוני 1929

די מענשען פון נעכטען

פון ש. ראָזענפעלד

זיצן זיך די פערשידענע רוסלענדישע עמיגראַנטען אין די גרויסע אייראָפּעאישע צענטערן, און וואַרטען. זיי זענען איבערצייגט, אַז אָט־אָט וועלען קומען די שאַפעטען פון דעם רוסישן פאָלק און זיי לאָזן בעטן צוריק אַ היים — ווייל נאָר זיי זענען אימשטאַנד צו ראַטעווען די רוסישע מלוכה פון באָלשעוויסטישע הענט.

וואַרטען זיי, מיט געדולד צי מיט אומגעדולד — דאָס איז קיין חילוק נישט. און וואַרטענדיג מאַכט מען זיך קלאָר די פּראָגראַמען, וואָס זאָלען פערווירקליכט ווערען אין קומענדען רוסלאַנד. זוכט מען לעזונגען צו די פערשידענע פּראָבלעמען, מיט וועלכע מען וועט זיך האָבן צו רעכנען, בעת זיי וועלען קומען אויפצוריכטען רוסלאַנד. און איינע פון די פּראָבלעמען איז אויך — דער אַנטיסעמיטיזם.

לייענענדיג דאָס, מאַכט עס אויף דיר אַ משונה'דיגען איינדרוק, און דו פרעגסט זיך אַליין:

— שוין־זשע פיהלען טאַקע גאָר נישט די מענשען, אַז אינאיינעם מיט'ן נעכטען, איז אויך זייער פּאָליטישע ראָלע אָפּגעשפּילט? צי בעגרייפען זיי טאַקע גאָר נישט, אַז פּונקט ווי מען ברענגט נישט קיין מענשען פון בית־עולם צוריק, אַזוי וועט מען נישט פון דער עמיגראַציע ברענגען מענשען פון רוסלאַנד (וואָס אויך עס זאָל נישט געשעהן), אַז זיי זאָלען זיין די נייע בויער פון לאַנד?

ווייזט אויס, אַז זיי פיהלען דאָס נישט און בעגרייפען דאָס נישט. און אַמפּולסטען איז דאָס צו זעהן פון דער דעבאַטע, וואָס איז נישט לאַנג צוריק אָנגעגאַנגען אין פּאַריז צווישען רוסישע יודען, דאָרט און צווישען דעם רוסישען אַנטיסעמיטיזם. ביידע צדדים, אי דער רוסיש־יודישער, אי דער רוסיש־אַנטיסעמיטישער, ביידע קוקען אויפ'ן אַנטיסעמיטיזם, ווי אויף אַן'אַקטועלער פראַגע, וואָס נישט־היינט — מאָרגען וועט די אַנטיסעמיטישע עמיגראַציע האָבען צו לעזען אויפ'ן אָרט, אין רוסלאַנד.

פערלאַנגען די יודען צו וויסען גענוי: וואָס, אייגענטליך, געפעלט נישט דעם אַנטיסעמיטיזם אינ'ם יודען? דער אַנטיסעמיטיזם ענטפערט, אָפענמויליג: דאָס און דאָס געפעלט מיר נישט, און שטעלט די יודען בעדינגונגען, אויף וועלכע זיי זענען גרייט צו מאַכען שלום מיט די יודען; וועלען אָבער די יודען נישט אָננעהמען די בעדינגונגען, וועט זיך אָפּטון חושך... די יודען ענטפערען.

און פון ביידע צדדים ווערט עס אויסגעהערט זעהר ערנסט...

טראַגיש, נישט אַזוי? און טאַקע דערפאַר איז כדאַי גענויער צו קענען דעם גאַנצען ענין, וואָס האָט געקענט אַזוי פערכאַפּען די עמיגראַציע, און בפרט, אַז יודען זענען דאָ די אָנפענגער, וואָס האָבען די גאַנצע דעבאַטע אַרויסגערופען.

וואָרים שטעהענדיג אַזוי און וואַרטענדיג אויפ'ן אָסט־עקספּרעס: פּאַריז־מאָסקווע, וואָס זאָל זיי ברענגען צו מאַכט און צו הערשאַפט, איז אונזער אייגענעם, פּאָליאַקאָוו־ליטאָווצעוו (אין זיין צייט, אַ בעוואוסטער רוסיש־יודישער זשורנאַליסט), איינגעפאַלען דער אָריגינעלער געדאַנק, אַז איידער וואָס־ווען, זאָלען זיך יודען מיט רוסען — נאָך נישט קיין אָפענע אַנטיסעמיטען — זעצען ביים גרינעם טיש, וואו יעדער צד זאָל אַרויסלייגען זיינע טענות, און מ'זאָל פּרובירען קומען צו אַ שלום. און אויב ס'וועט אַפילו נישט קומען צו אַ שלום; וועלען מיר על־כל־פּנים וויסען: וואָס איין צד געפעלט נישט אין דעם אַנדערען צד — גלייך ווי ביז איצט איז אונז נאָך גאָר נישט אויסגעקומען צו הערען, וואָס דעם אַנטיסעמיטיזם געפעלט נישט אינ'ם יודען — און מיר וועלען דאָס נעהמען אין אַכט.

מילא, צו קיין גרינעם־טיש זיצונג איז עס נאָך נישט געקומען. דערפאַר האָט זיך אָבער אויף ליטאָווצעוו'ס אַרויספאָדערונג אָפּגערופען אונזער אַלט בעקאַנטער פּאָליטיקער, שריפטשטעלער און אַנטיסעמיט, וואַסילי וויטאַלעוויטש שולגין. און אָפּגערופען האָט ער זיך מיט אַ גאַנצען בוך, וואָס הייסט: „וואָס אונז געפעלט נישט אין די יודען". און אַזוי ווי שולגין איז בעקאַנט פאַר אַ זעהר טאַלאַנטפולען שרייבער, האָט מען נישט געוואַרט ביז וואַנען דאָס בוך וועט ערשיינען, נאָר פון זאַץ, פון דער קאָרעקטור נאָך, האָט מען אָנגעהויבען איבערצודרוקען לאַנגע ציטאַטען פונ'ם קומענדען בוך. מען האָט געמיינט, ווער ווייס וואָס ער האָט דאָ צו זאָגען. אָבער דאָסמאָל האָט שולגין ענטוישט די עמיגראַציע, אַפילו די אַנטיסעמיטען. קיין ניי וואָרט, קיין נייער געדאַנק, אויסער שאַבלאָנען, אויסער אויסגעדראָשענע טענות איז דאָ גאָרנישט צו געפינען; אַפילו קיין נייע בעשולדיגונג נישט.

„עס געפעלט אונז נישט — שרייבט ער אין נאָמען פון אַלע אַנטיסעמיטען — דאָס, וואָס יודען האָבען זיך בעטייליגט אין דער רעוואָלוציע; וואָס יודען זענען צופיל פערטראָטען אין דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי; וואָס מיט אייער יודישער אַחדות, אָרגאַניזירטקייט און שטאַרקען ווילען האָט איהר אויפגעטון אַזאַ משוגע'נע און טויטליכע זאַך, וואָס זינט וועלט איז וועלט איז אַזוינס נאָך נישט געשעהן. און דאָס אַלץ, כדי מקיים צו זיין דעם ווילען פונ'ם יודען קאַרל מאַרקס. אונז געפעלט נישט, וואָס הערענדיג אונזערע הערשער האָט איהר נישט געהערשט איבער אונז מיט חסד, נאָר מיט דער גרעסטער אַכזריות. וואָרים וואָס פאַר אַ ווערט האָבען דען די פּאָגראָמען, וואָס די רוסען האָבען געמאַכט אויף די יודען, לגבי דעם אַל־רוסישען חורבן, וואָס די יודען מאַכען שוין עלף יאָהר נאָכאַנאַנד? ווילט איהר שלום מיט אונז? — איין תנאי: הערט אויף צו מאַכען סאָציאַלע רעוואָלוציעס אין רוסלאַנד און מיר וועלען אויפהערען צו מאַכען פּאָגראָמען" א. אַ. וו., א. אַ. וו., יודען האָבען געמאַכט, אַז רוסלאַנד זאָל פערלירען די מלחמה מיט יאַפּאַן; יודען האָבען געמאַכט די רעוואָלוציע, און ווען נישט יודען — וואָלט רוסלאַנד געבליהט און געווען אַ מוסטער פאַר דער וועלט א. ד. גל. ווייטער — שאַבלאָן, לאַנגווייליגקייט און אויסגעדראָשענע פראַזען.

אָבער שולגינ'ס בוך האָט, נאַטירליך, אַרויסגערופען אַן'ענטפער פון ליטאָווצעוו'ן. אויב שולגין האָט אָפענהערציג ערקלערט, וואָס איהם און די זייניגע געפעלט נישט אינ'ם יודען, האָט ליטאָווצעוו אויך אַזוי אָפענהערציג ערקלערט, וואָס איהם — אָדער אונז — געפעלט נישט אין די רוסען.

„און אונז געפעלען נישט זעהר פיל זאַכען. קודם־כל געפעלט אונז נישט דער פאַקט, וואָס קוים הויבט איהר אָן רעדען וועגען אַ יודישער פראַגע, ווערט איהר, במחילה, פערנאַרישט. אַלע האַלטען שולגינען פאַר אַ חכם, פאַר אַ מענשען, וואָס קען רעדען לאָגיש, א. ד. גל. הויבט ער אָבער אָן צו רעדען וועגען יודען, ווערט אַלץ פערשוואונדען: דער שכל, די לאָגיק, דער פערשטאַנד, אַלץ. שולגין ערקלערט, אַז ער גלויבט נישט אין די „פּראָטאָקאָלען פון די זקני ציון", אָבער אין די „זקני־ציון" אַליין גלויבט ער יאָ. און ער גלויבט אויך, אַז זיי, אָט די זקנים, אָדער חכמים, פיהרען עס אָן, מיט דער גאַנצער יודישער פּאָליטיק און אַלע איהרע אויפטואונגען — ביז דער קאָמוניסטישער רעוואָלוציע — און אַלץ לטובת די יודען. נו, דאַרף מען נישט, זיין קיין טפּש־שבטפּשים, כדי מען זאָל אַזוינס גלויבען?

„אָט וועהט אַליין: די „חכמים פון ציון" ווילען געוועלטיגען איבער רוסלאַנד, כדי יודען גליקליך צו מאַכען. ווילען זיי און מאַכען אַ סאָציאַלע רעוואָלוציע — אַ שמחה צווישען יודען! און וואָס האָבען די חכמים געטון? די פריצישע ערד, האָבען זיי אָפּגענומען ביי זייערע געוועזליכע בעלי־בתים און זיי אַוועקגעגעבען צו... די רוסישע פּויערים. די יודישע קאַפּיטאַליסטען, די בורזשואַזיע, איז בערויבט, חרוב, פערטיליגט. די מיליאָנערען זענען געוואָרען אַרימעלייט, די אינטעליגענץ, צושפּרייט איבער דער גאַנצער וועלט, די מאַסען זענען פערוואַנדעלט געוואָרען אין בעטלער. יודישע שטעטלעך ווערען אויסגעראָטעט. ווען נישט די שטיצע פון אַמעריקאַ, וואָלט אַ מיליאָן יודען, צי מעהר, פּשוט פיזיש אויסגעשטאָרבען. די אַלטע יודישע קולטור ווערט פערפאָלגט — קיינמאָל אין דער יודישער געשיכטע האָט נאָך דאָס יודישע פאָלק נישט איבערגעלעבט אַזאַ גרויזאַמע טראַגעדיע. און דאָס אַלץ האָבען געטון די „יודישע זקנים", אָדער חכמים, פון יודענס טובה וועגען!.. ניין, עמיצער איז דאָ אַ טפּש: אָדער די „חכמים", אָדער די, וואָס גלויבען... אַז יודען האָבען עס געמאַכט די סאָציאַלע רעוואָלוציע"...

„און אונז געפעלט נישט אין אייך, וואָס בנוגע צו אונז פעהלט אייך די מינדסטע רושענטעלמענישקייט, אָדער כאָטש פּשוט'ע אָנשטענדיגקייט. אַ שרעקליכע קנאה ברענט אין אייך און יודישער ערפאָלג וועהט אייך אויס ווי אַ מורא'דיגע חוצפה; דער מינדסטער וואוילשטאַנד פון אַ יודען וועהט אייך אויס, ווי דער יוד פערכאַפּט די וועלט. אַז טערעשטשענקאָ כאַריטאָנענקאָ אָדער באָברינסקי (בעוואוסטע צוקער־פאַבריקאַנטען — מיליאָנערען אין רוסלאַנד) ווערען נתעשר, איז עס נאַטירליך, נאָר אַז אינאיינעם מיט זיי ווערט אויך בראָדסקי רייך, הייסט עס: „ער רייט אויפ'ן רוסישען פאָלק און זויגט פון איהם", אַז איהר, די רוסען, שיקט פּעקלעך קיין רוסלאַנד, כדי צו ראַטעווען אייערע רעקלאַסירטע פריינד פון הונגער־טויט, איז עס אַ נאַטירליכער רחמנות, און אַז מיר, יודען, שיקען די זעלביגע פּעקלעך מחמת'ן זעלביגען רחמנות, הייסט עס, אַז מיר שטיצען די באָלשעוויסטישע מאַכט"...

און אַזוי ווייטער, און אַזוי ווייטער בלונגע רייד. נישט נייע, נישט אָריגינעלע. זיי פערענטפערען אָבער נישט די פראַגע: ווער דאַרף זיי? וואָסער אַ זין האָט עס, ליגענדיג אין קלעם אויף פרעמדע פעלדער, אַרומרייסען זיך צווישען זיך איבער פראַגען, וואָס קיינעם פון די פערקלעמטע וועט קיינמאָל מעהר נישט אויסקומען צו לעזען? פּאָליאַקאָוו־ליטאָווצעוו אַליין לאָזט אויס זיין אַרטיקעל (אין „פּאָסלעדניאַ נאָוואָסטי") מיט די ווערטער:

„עס איז צייט אַוועקצוואַרפען דאָס ראָזיגע געפעהרליכע, קליינליכע און מיאוס'ע שפּיל פון שטראָפען, שרעקען, סטראַשען, און שטעלען בעדינגונגען. עס איז נישטאָ קיין יודען־פראַגע דאָרט, וואו מ'וועקט זי אומישנע נישט אויף"...

און אַליין איז ער געקומען אַז מיט אַ פּיזון די יודען און אַנטיסעמיטען־פראַגע אַרויפגעבראַכט אויף דער טאָג־אָרדנונג פון דער רוסישער עמיגראַציע אין פּאַריז. צו וואָס?

סיידען — די מענשען פון נעכטען הענגען אַן די פּראָבלעמען פון נעכטען און קענען זיך פון זיי נישט בעפרייען, ווייל זיי גלויבען, אַז זיי וועלען זיי דאַרפען לעזען אין דער צוקונפט.

איז עס טאַקע טראַגיש...

———:::———

זיך בעגעגנט

(אַ בילד)

פון יצחק בלום

אויף אַ פערוויילונג האָבען זיך אין יאָהרען אַרום צופעליג געטראָפען די שילערין מיט איהר געוועזענעם לעהרער. עס איז זיי נישט אָנגעקומען אַזוי לייכט איינע די אַנדערע צו דערקענען, אַזוי פערענדערט זענען זיי ביידע געוואָרען.

און האָבען זיי זיך דערקענט, האָבען זיי זיך אָנגעקוקט איינע די אַנדערע פערוואונדערט. איהם, סימאָנס, האָט זיך קוים געגלויבט, אַז דאָס איז זי, זיין געוועזענע שילערין, וועלכע ער געדענקט אַלס אַ יונגע שעהנע מיידעל פון אַ יאָהר אַכטצעהן, אַ דינינקע, אַ בלאַסליכע; סיי קערפערליך, סיי גייסטיג ווייניג ענטוויקעלט.

איצט איז פאַר איהם געשטאַנען אַ פאָלקאָמענע ענטוויקעלטע פרוי, אַ שעהנע, אַ שטאָלצע. פון איהרע וואונדערליכע פרויען־אויגען האָט אַרויסגעבליצט איהר גייסטיגע דערהויבונג, און אין איהר גאַנצע האַלטונג האָט זיך בעמערקט דער גרויסער פאָרטשריט, וואָס זי האָט דורך דער צייט געמאַכט אין יעדער הינזיכט.

און זי, פרידאַ, האָט זיך קוים געקענט פאָרשטעלען, אַז אָט דער פערעלטערטער מאַן, וועמעס האָר עס זענען שוין באַלד אין גאַנצען גרוי, איז איהר געוועזענער לעהרער, וועמען זי האָט אין דער יוגענד אַזוי פערגעטערט און אין דער שטיל אַזוי ליב געהאַט.

און נישט נאָר זי אַליין, נאָר כמעט אַלע זיינע שילערינס, וועלכע האָבען צו יענער צייט ביי איהם געלערנט, ווייסט זי, זענען געווען אין איהם פערליבט.

און ווי האָט מען זיך דעמאָלט נישט געקענט פערליבען אין איהם, אַז ער, דער לעהרער זייערער, איז געווען אַזאַ שעהנער, אַזאַ וואונדערבאַרער מענש און דערצו נאָך אונפערהייראַט.

אמת, ער איז שוין דעמאָלט אויך נישט געווען אַזוי יונג, אַ יאָהר פינף און דרייסיג, אָבער זיין אויסזעהן, זיינע קלוגע אויגען, זיין שעהנער קאָפּ, שוואַרצע געקרייזעלטע האָר, זיין אינטעליגענץ, זיינע איידעלע, מענשליכע שטריכען, האָבען געפאַנגען די הערצער פון כמעט אַלע זיינע יונגע שילערינס.

פרידאַ האָט אויף איהם געקוקט ווי אויף אַ העכערען מענשען, און וועמענס לערנען עס איז דאָ אַן'אידעע, אַ טיפערער געפיהל, אַ לעבענס־אידעאַל.

זי איז אין איהם געווען פערליבט מעהר ווי אַלע אַנדערע פון זיינע שילערינס, אפשר דערפאַר, ווייל זי האָט געמעגט ווייניגער האָפען פון אַלע אַנדערע, ווייל זי איז געווען אַ פּשוט'ע אַרבייטער־מיידעל. אמת, מיט אַ גרויסען פערלאַנג צום לערנען, אָבער מיט אַזוי ווייניג קענטעניש, ווי האָט זי גאָר געקענט טראַכטען איהם אַפילו צו לאָזען פיהלען ווי שטאַרק פערליבט זי איז אין איהם. זי וואָלט עס קיין מאָל נישט געוואַגט.

האָט זי איהר ליבע בעגראָבען אין איהר האַרצען, געליטען אין דער שטיל און זיך געפלאָגט און געפיינינט אין איהר ליבעס־וועה...

דאָס שווערע מזל, וואָס האָט פרידאַ'ן פערפאָלגט אַלס מיידעל איז פון איהר אָפּגעטראָטען.

זייט דאַן זענען אַוועק יאָהרען.

זי האָט געהייראַט מיט אַ יונגענמאַן, וועלכען זי האָט געקענט נאָך פון די שילער־יאָהרען און, וועלכער האָט נאָכדעם געענדיגט דאָקטאָר, און ס'איז איהר געווען זעהר גוט.

פרידאַ האָט נאָך איהר חתונה ערשט אָנגעהויבען אויפסניי צו לערנען, ווייל זי האָט געהאַט מעהר צייט, מעגליכקייטען און מיטלען. זי האָט אַ סך געלעזען און איז מיט דער צייט געוואָרען אַ געבילדעטע פרוי מיט וויסען און קענטעניש און מיט אַ שעהנעם און הויכען בעגריף וועגען אַלעם וואָס מאַכט דאָס לעבען שעהן און ערהאַבען...

———

זי איז געשטאַנען און געקוקט אויף איהר אַמאָליגען לעהרער, וועלכער איז אַזוי שטאַרק פערענדערט געוואָרען, און נישט געוואוסט פון וואָס אָנצוהויבען צו איהם רעדען. זי האָט געוואַרט ער זאָל אָנפאַנגען.

— ווי די צייט ענדערט זיך... איך האָב אייך קוים דערקענט — האָט ער נאָך אַ לענגערע ווייל'ע איהר אָנקוקענדיג פערוואונדערט אַרויסגערעדט, — ווי לאַנג איז עס, ווען איהר זייט געווען מיין שילערין? אַזוי יונג און קינדיש, און היינט...

— און היינט שוין אַן'אַלטע יודענע.... — האָט זי שפּאַסיג בעמערקט.

— אָ, ניין. כ'מיין פערקעהרט...

— אַ דאַנק. און ווי געהט אייך? — האָט זי מיט גרויס דרך־ארץ פעראינטערעסירט געפרעגט.

— כ'מיין... ווי זאָל עס געהן... מען אַרבייט און מען מאַכט אַ לעבען...

פרידאַ'ן האָט דער ענטפער אַ גרילץ געטון אין די אויערען און אַ שלאַג געטון צום האַרצען... „מען אַרבייט און מען מאַכט אַ לעבען!", וואָס איז דאָס פאַר אַן'ענטפער? — האָט זי אַ טראַכט געטון — דאָס איז דאָך דער זעלבער ענטפער, וואָס יעדער פּשוט'ער אַרבייטער גיט. זי געדענקט נאָך דעם ענטפער פון איהרע אַמאָליגע מיידעלשע אַרבייטס־יאָהרען.

און געוואָלט האָט זי דאָך מיט איהר אַמאָליגען געבילדעטען לעהרער איצט אַזוי פיל רעדען. אַוודאי וואָלט זי איהם אַפילו נאָך איצט אויך נישט דערצעהלט וועגען איהר אַמאָליגען געפיהל צו איהם, אָבער מיט איהם צו רעדען וועגען שעהנע און הויכע ענינים וואָלט איהר פערשאַפט גרויס גליק און פרייד.

און מיט אַמאָל אַזאַ געוועהנליכער ענטפער... „מען אַרבייט און מ'מאַכט אַ לעבען"... גלייך ווי זיין גאַנצע לעבען וואָלט איצט בעשטאַנען אין „מאַכען אַ לעבען", און זיין מח וואָלט זיך נישט בעשעפטיגט מיט קיין אַנדערע פראַגען ווי נאָר מיט דער ברויט־פראַגע...

זי האָט נישט געוואוסט, וואָס ווייטער מיט איהם צו רעדען. זי איז געשטאַנען שטיל און געטראַכט, וואָס פון איהם איז געוואָרען, און זיך געוואונדערט, וואָס עס האָט מיט איהם דורך דער צייט פּאַסירט, וואָס ער איז געוואָרען אַזאַ מאַטעריאַליסט; וואָס איז אין זיין לעבען געשעהן, וואָס האָט אַזוי געענדערט סיי זיין אויסזעהן, סיי זיין גייסטיגען צושטאַנד?

אַ מיטעל־יאָהריגע פרוי, נישט קיין שעהנע, מיט אַ בייזען פּנים איז מיט אַמאָל צו איהם צוגעקומען און אין אַן'אונפריינדליכען טאָן צו איהם אַ זאָג געטון:

— דאַוויד, וואָס האָסטו זיך אַוועקגעשטעלט טענה'ן? ס'איז שוין שפּעט. ס'איז צייט צו געהן אַהיים!

זיין פּנים האָט זיך אַ קנייטש געטון ווי ביי איינעם, וואָס דערפיהלט אַ פּלוצלונגען וועהטאָג, און וואַרפענדיג אַ פערלוירענעם בליק אויף זיין געוועזענע שילערין, האָט ער נישט פאָרשטעלענדיג זי פאַר זיין פרוי אַ שטומען דריק געטון די האַנט און אַן'איינגעבויגענער, אַביסעל וואַקלענדיג זיך, גענומען זיך שאַרען ביי זיין פרוי'ס זייט...

איצט האָט פרידאַ אַלץ פערשטאַנען... און זי האָט איהם נאָכגעקוקט מיט אַ בערויערנדע און רחמנות'דיגע בליקען...

Dr. med. J. LUBICZ

ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46

קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען,
פערקרימונגען פון די פּלייצעס און גלידער.
אייגענע פּראַצאָווניע פון זעמטליכע אָרטאָפּעדישע
אַפּאַראַטען, ווי: ווקלאַדקעס אויף פּלאַטפוסען, קינסטליכע
פיס, גאָרסעטען א. ז. וו.
אָמפּפאַנגען פון 7–5 אין אָווענד.

זענען יודען געווען די ערשטע צו גלויבען אין איין גאָט?

— פון ד״ר ז. קאַדיש —

פון צייט צו צייט שווימט אַרויף די אַלטע פראַגע, צי יודען זענען געווען די ערשטע מאָנאָטעאיסטען אויף דער וועלט. די ערשטע צו פאַרוואַרפען פיל-געטעריי און צו גלויבען אין איין גאָט.

דאָס איז איינע פון די אַלטע פראַגען, וואָס בלייבן שטענדיג ניי און ווערען שטענדיג דיסקוטירט. קומט אַרויס פון צייט צו צייט דער און יענער געלעהרטער מיט דער בעהויפטונג, אַז יודען זענען נישט געווען די ערשטע מאָנאָטעאיסטען און אַז לאַנג שוין פאַר זיי איז געווען דער גלויבען אין איין גאָט. אויך לעצטענס האָט זיך אַנטוויקעלט אין געוויסע קרייזען אַ שטיקעל דיסקוסיע וועגען דעם דאָזיגען ענין.

די, וועלכע קומען אַוועקנעהמען פון יודען דעם יחוס, אַז זיי זענען געווען די ערשטע צו גלויבען אין איין גאָט. ווייזען געוועהנליך אָן אויף דער רעפאָרם פון׳ם עגיפּטישען קעניג אמענהאָטעפּ דעם פירטען, אָדער ווי ער האָט זיך אַליין גערופען איכנאַטאָן. דער דאָזיגער פרעה, וועלכער האָט רעגירט אין 14־טען יאָהר־הונדערט פאַר דער קריסטליכער צייט־רעכנונג, האָט, ווי אַלעמען איז בעקאַנט, דורכגעפיהרט אַ רעליגיעזע רעפאָרם אין עגיפּטען. ער האָט ערקלערט דעם זון־גאָט אַטאָן פאַר דעם איינציגען גאָט פון דעם לאַנד און האָט אָפּגעשאַפט דעם דינסט פון די פיל אַנדערע געטער. מ׳טייטשט עס מעהרסטענס אויס, אַז דער קעניג איכנאַטאָן איז נישט אַרויסגעשפּרונגען איינער אַליין מיט אַ שפּאָגעל נייער אידעע, נאָר עס איז פאָרגעקומען דעמאָלט אַ סאָרט מאָנאָטעאיסטישע בעוועגונג אין עגיפּטען, אַ בעוועגונג געגען דעם פּאָליטעאיזם, דער פילגעטעריי.

אַנדערע ווידער ווייזען אָן אויף געוויסע מאָנאָטעאיסטישע געדאַנקען, וואָס מען האָט געפונען ביי די באַבילאָנער. מ׳האָט נעמליך שוין מיט יאָהרען צוריק אויסגעגראָבען אַ טאָוועל אין די חורבות פון בבל, אויף וועלכען עס שטעהט, אַז מאַרדוך, דער אויבערגאָט פון די באַבילאָנער, איז די איינציגע און אַלגעמיינע גאָטהייט אין דער וועלט און אַלע אַנדערע געטער זענען בלויז טיילען פון מאַרדוך.

מ׳ענטפערט געוועהנליך אויף די דאָזיגע בעהויפּטונגען מיט דעם אַרגומענט, אַז ביי די עגיפּטער און די באַבילאָנער איז דער געדאַנק פון איין גאָט געווען בלויז אַ חקירה פון פּריסטער אין די פיר ווענד פון זייערע טעמפּלען. קיין אמונה פון דעם פאָלק איז דאָס יעדענפאַלס נישט געווען. פערקעהרט אָבער, דער יודישער מאָנאָטעאיזם איז געווען דער גייסטיגער אייגענטום פון די ברייטע מאַסען פון פאָלק.

אָבער דער דאָזיגער ענטפער מאַכט די פראַגע נישט קלאָר. עס איז טאַקע אמת, אַז נאָר ביי יודען איז דער גלויבען אין איין גאָט געוואָרען אַ רעליגיע פון דעם גאַנצען פאָלק, אָבער ביי אַנדערע פעלקער איז דאָס געווען בלויז אַ געדאַנק פון „יחידי סגולה״, פון געוויסע איינצעלנע פערזאָנען, אָהן אַ וואָסערע ווירקונג אויף די מאַסען. אָבער נישט דאָס איז דאָ דער עיקר. די הויפּט־זאַך מוז די פראַגע קלאָר אַוועקגעשטעלט ווערען: עס מוז אונז פריהער פון אַלין קלאָר ווערען וואָס דאָס איז אַזוינס דער גלויבען אין איין גאָט בכלל, און וואָס פאַר אַ סאָרט גלויבען אין איין גאָט יודען האָבען ענטוויקעלט.

* * *

די פראַגע, צי יודען זענען געווען די ערשטע צו גלויבען אין איין גאָט, איז פאַלש אַוועקגעשטעלט וואָרום דער מאָנאָטעאיזם, דער גלויבען אין איין גאָט, איז אַ גרונט־אידעע ביי מענשען, און ס׳איז אַן אָנגענומענער כלל היינט אין דער וויסענשאַפט אַז קיין פאָלק האָט נישט און קען נישט האָבען קיין מאָנאָפּאָל אויף קיין גרונט־אידעע. מ׳דאַרף דעריבער זיך גאָר נישט וואונדערען, וואָס מען טרעפט דעם זעלביגען געדאַנק, די זעלביגע פאָרשטעלונג ביי גאַנץ פערשידענע פעלקער אין גאַנץ פערשידענע געגענדען פון דער וועלט.

אָהן וואָסערע ראיות און אַרגומענטען מוז מען דעריבער אָננעהמען, אַז יודען האָבען נישט געהאַט קיין מאָנאָפּאָל אויף דעם מאָנאָטעאיזם, אַז דעם געדאַנק פון איין גאָט האָבען אויך אַנדערע פעלקער געקענט האָבען. מ׳האָט טאַקע געפונען דעם מאָנאָטעאיזם אַפילו ביי פּרימיטיווע פעלקער און שבטים, וועלכע לעבען נאָך אין אַן אומציוויליזירטען צושטאַנד.

אַ פאָלק קאָן נישט האָבען קיין מאָנאָפּאָל אויף אַ געדאַנק, אָבער עס מעג האָבען אַ ספּעציעלען חוש פאַר אַ געוויסען געדאַנק און אַ ספּעציעלע פעהיגקייט דעם דאָזיגען געדאַנק אויסצואַרבייטען און איהם צו ענטוויקלען אויף דער העכסטער שטופע.

אַזאַ סאָרט ספּעציעלען חוש האָבען יודען פאַרצייטען געהאַט פאַר רעליגיע און מאָראַל. זיי האָבען דערפאַר אויסגעאַרבייט און ענטוויקעלט דעם מאָנאָטעאיסטישען געדאַנק און געשאַפען פון איהם אַן אייגענאַרטיגען, אָריגינעל־יודישען קוק אויף דער וועלט, מיט וועלכען זיי האָבען בעאיינפלוסט די גאַנצע ציוויליזירטע מענשהייט.

* * *

די עגיפּטער און די באַבילאָנער האָבען געמעגט האָבען אַ מאָנאָטעאיזם, אָבער נישט דעם יודישען מאָנאָטעאיזם.

וואָס איז איבערהויפּט דער חילוק צווישען פּאָליטעאיזם און מאָנאָטעאיזם. צווישען דעם גלויבען אין אַ סך געטער און דעם גלויבען אין איין גאָט? וואָס איז דאָס פאַר אַ יחוס, ווילען אַנדערע פרעגען, וואָס יודען האָבען ענטוויקעלט אַן אמונה אין איין גאָט?

דער חילוק ליגט נישט אין דער צאָהל, נאָר ער איז אַ פיל טיפערער. צי מענשען גלויבען אין איין גאָט אָדער אין צעהן געטער, איז דאָ נישט אַן אונטערשיד צווישען איינס און צעהן נאָר דאָ איז אַן אונטערשיד צווישען צוויי גאָר פערשידענע רעליגיעס, צוויי גאָר פערשידענע בליקען אויף דער וועלט. יעדענפאַלס איז אַזאַ אונטערשיד דאָ צווישען דעם יודישען גלויבען אין איין גאָט און דער פיל־געטעריי פון די אַנדערע פעלקער פאַרצייטען.

מענשען דינען צו מעהרערע געטער און בוקען זיך צו בילדער, צו געצען, ווען זיי פערזאָניפיצירען די פערשידענע כוחות פון דער נאַטור, ווען זיי שטעלען זיך פאָר די פערשידענע נאַטור־קרעפטען אַלס געטליכע פערזאָנען, מיט פערזענליכע אייגענשאַפטען. דער חסרון פון אַזאַ גלויבען ליגט אין דעם, וואָס מענשען זעהען נישט אין דער וועלט עפּעס העכערעס ווי די נאַטור און איהרע קרעפטען, וואָס מענשען פערגעטערען די קראַפט, אַזאַ רעליגיע בעצייכענט מען אַלס נאַטור־רעליגיע.

גאַנץ אַנדערש איז אָבער אַ גייסטיגע רעליגיע, אַ רעליגיע, וואָס זעהט גאָט נישט אין די כוחות פון דער נאַטור, נאָר אין דעם גייסט. זעלבסט־פערשטענדליך, אַז אין אַ גייסטיגער רעליגיע קען גאָט זיין נאָר איינער, ווייל דער גייסט איז איינער.

וואָס איז אָבער די נפקא־מינה, צי גאָט איז די נאַטור אָדער גאָט איז גייסט?

דער חילוק איז זעהר אַ גרויסער און אַ וויכטיגער. ווען דער מענש פערגעטערט די נאַטור און ער שטעלט זיך פאַר די פערשידענע נאַטור־כּוחות אַלס געטער, שטעלט ער זיך דעמאָלט פאַר די דאָזיגע געטער מיט אַלע מענשליכע שוואַכקייטען. אין די כּוחות פון דער נאַטור איז נישטאָ קיין מאָראַל, קיין יושר, און קיין רחמנות, און דאָס קאָן אויך נישט זיין אין געטער, וועלכע שטעלען מיט זיך פאַר די נאַטור־קרעפטען.

די געטער פון די אַמאָליגע ציוויליזירטע פעלקער זענען דערפאַר געווען אין דער פאָרשטעלונג פון די מענשען, וואָס האָבען געדינט צו זיי, אינטריגאַנטען, ליגנער און בעל־תאווה׳ניקעס. מען האָט פון די דאָזיגע געטער זיך געקאָנט לערנען אַלץ אין דער וועלט, אַ חוץ גוטע מידות.

וויבאַלד גאָט שטעלט מיט זיך פאַר די נאַטור־קראַפט, מוז ער דעריבער אויך פאָרשטעלען מיט זיך די שטאַרקסטע נאַטור־קראַפט, די ערגסטע, דעם גשמיות.

האָבען די אַמאָליגע פעלקער, וועלכע האָבען געדינט געצען געהאַט דערפאַר־געטער און געטינס, און זייער גאַנצע רעליגיע איז געווען פול מיט עראָטיק.

גאָר אַן אַנדער סאָרט רעליגיע האָבען יודען ענטוויקעלט פאַרצייטען. זיי האָבען געשאַפען אַ גלויבען אין אַ גאָט, וועלכער שטעהט איבער דער נאַטור, אַ גאָט, וועלכער האָט נישט צו טון מיט קיין נאַטור־קראַפט. אַ גאָט, וועלכער שטעלט מיט זיך פאַר דעם פּרינציפּ פון מאָראַלישער פולקאָמענהייט, וועלכער שטעלט מיט זיך פאַר יושר, ליבע, רחמנות און הייליגקייט. דער יודישער גאָט איז דעריבער געווען גאָר איינגאַנצען אַנדערש ווי די געטער פון אַלע אַנדערע פעלקער. און יודען מיט זייער אייגענאַרטיגער רעליגיע זענען דעריבער געוואָרען אַן אייגענאַרטיגע פאָלק.

ביי די באַבילאָנער און די עגיפּטער האָבען זיך געמעגט געפינען מאַנכע, וועלכע זענען געווען גענייגט צו אַ מאָנאָטעאיזם. אָבער זייער מאָנאָטעאיזם איז נישט געווען דער יודישער. זיי האָבען בלויז ערקלערט די פערשידענע כּוחות פון דער נאַטור אַלס חלקים פון איין אַלגעמיינעם וועלט־כּוח. איז דעריבער אַפילו זייער איין־איינציגער גאָט אויך געווען נישט מעהר ווי אַ נאַטור־קראַפט. איז דערפאַר געווען אַ קנאַפער חילוק צווישען זייער איין־איינציגען גאָט און דער פיל־געטעריי.

די פראַגע, צי יודען זענען געווען די ערשטע צו גלויבען אין איין גאָט. איז דעריבער נישט ריכטיג געשטעלט. נישט דער מאָנאָטעאיזם אַן און פאַר זיך איז וויכטיג, נאָר אַ העכערע, אידעאַלע אויפפאַסונג פון גאָט.

און אַזעלכע הויכע רעליגיעזע השגות, פערבונדען מיט אַזאַ הויכע מאָראַל, ווי יודען האָבען פאַרצייטען ענטוויקעלט, האָט קיין אַנדער פאָלק נישט געהאַט.

קוריאָזען און עפּיזאָדען פון יודישען טעאַטער

געזאַמעלט און בעאַרבייט דורך זלמן זילבערצווייג

(ספּעציעל פאַר׳ן „נייעם פאָלקסבלאַט״)

פאַרוואָס ער שעמט זיך.

דער אַקטיאָר יעקב ליטמאַן איז געווען מעהר פּאָפּולער אַלס שכור, ווי אַלס אַקטיאָר.

אַזוי ווי אַ פרומער יוד מוז געהן דריי מאָל אין טאָג אין שוהל אַריין, אַזוי האָט ער, חלילה, נישט פערפעהלט צו געהן דריי מאָל אין טאָג אין שענק אַריין.

אַקטיאָרען האָבען שוין געוואוסט זיין שוואַכקייט, און ווען זיי האָבען איהם געטראָפען אין שענק, האָבען זיי איהם בעגריסט, ווי קיינמאָל גאָרנישט.

איינמאָל, בעת אַן אַקטיאָר איז אַריינגעקומען אין שענק, האָט ער, ווי געוועהנליך, דאָרט געטראָפען ליטמאַנען.

ווען ער האָט אָבער דערזעהען דעם אַקטיאָר, האָט ליטמאַן שנעל אַראָפּגעכאַפּט די פלאַש פון טיש, און זי בעהאַלטען הינטערן מאַנטעל, וועלכען ער האָט געטראָגען אויף זיך.

דער אַקטיאָר האָט זיך צולאַכט, און געזאָגט צו ליטמאַנען:

— וואָס איז מיט דיר? וואָס בעהאַלטסטו עפּעס?

— עֶ, איך שעהם זיך! — האָט איהם ליטמאַן געענטפערט, און דערביי געמאַכט זעהר אַן אָרנסטע מינע.

— וואָס שעמסטו זיך? — האָט דער אַקטיאָר געפרעגט — וואָס איז, מען ווייסט נישט, אַז דו האָסט ליב אַ שנעפּסעל?

— אָ, ניין, ברודער — האָט ליטמאַן געענטפערט מיט אַ טראַגישען טאָן — דו ווייסט נישט, וואָס דאָ איז, אַז איך זאָג, אַז איך שעהם זיך, ווייס איך וואָס איך רעד.

— אָבער זאָג שוין אַמאָל פאַרוואָס שעמסטו זיך? — איז דער אַקטיאָר צו איהם צוגעשטאַנען.

— פערשטעהסטו מיך, ברודער — איז ליטמאַן ענדליך אַרויס מיט לשון — שטענדיג ביסטו געוואוינט מיך צו טרעפען מיט אַ פלאַש פון אַ גאַנצען ליטער, און היינט האָב איך נאָר אַ פלעשעל פון אַ האַלבען ליטער, שעהם איך זיך...

ער האָט בעצאָהלט פאַר היינט.

אין רומעניען איז געווען אַ חזן פיניע פרידמאַן, האָט ער זיך מיישב געווען, אַז אַזוי ווי זיין ברודער איז אַ יודישער אַקטיאָר, וועט ער אויך ווערען אַן אַקטיאָר.

אַזוי ווי פיניע איז נאָך (אַ יונגערמאַן, און האָט אַ שעהנע שטים, האָט זיך באַלד אָפּגערופען אַ דירעקטאָר, וואָס האָט איהם אַנגאַזשירט.

פערשטעהט זיך, אַז אין דער ערשטער צייט איז דער נייער אַקטיאָר געווען זעהר הילפלאָז אויף דער ביהנע.

איינמאָל, בעת אַ פאָרשטעלונג געהט איינער פון פובליקום צו צום דירעקטאָר, און פרעגט איהם אויף פרידמאַנען, ווער איז ער דאָס, וואָס ער שפּילט די הויפּטראָל.

דער דירעקטאָר האָט זיך געכאַפּט, אַז דער גאַסט איז נישט צופרידען פון פרידמאַנס שפּילען, און כדי איהם צו פערטיידיגען, ערקלערט ער דעם גאַסט:

— איהר פערשטעהט, ער שפּילט ערשט אינגאַנצען צוויי וואָכען אויף דער ביהנע, וואָס קאָן מען פון איהם פערלאַנגען? אָבער ער וועט אַמאָל זיין אַ גרויסער אַקטיאָר.

— יאָ, יאָ, — ענטפערט איהם דער גאַסט — איהר זענט גערעכט, ער וועט טאַקע אַמאָל זיין אַ גרויסער אַקטיאָר, איך האָב דאָך אָבער פאַר מיין בילעט היינט בעצאָהלט!

זי איז אויפ׳ן ריכטיגען פּלאַץ.

דער טעאַטער־קריטיקער און רעזשיסער, ד״ר מיכאל וויכערט פיהרט אויף ביי „די ווילנער״ אין וואַרשאַ שלום אַש׳ס פּיעסע „קדוש השם״.

אויף דער לעצטער פּראָבע זיצט ער אין טעאַטער, און קוקט נאָך די שטעלונגען פון די אַקטיאָרען. דאָ בעמערקט ער, ווי איין שוישפּילערין שטעהט צופיל אַרויסגערוקט אין פראָנט פון דער ביהנע, רופט ער זיך אָן צו איהר:

— מאַדאַם, טרעט אַביסעל צוריק!

די שוישפּילערין פאָלגט.

אַביסעל שפּעטער כאַפּט ער זיך, אַז זי איז ווייטער נאָך צופיל אַרויסגערוקט, און ער זאָגט ווידער צו איהר:

— טרעט נאָך אַביסעל צוריק!

די שוישפּילערין פיהלט זיך שוין אַביסעל בעליידיגט, און זאָגט:

— הער דאָקטאָר, איך בין דאָך שוין באַלד אינגאַנצען אַראָפּ פון דער ביהנע!

— אָטאָ דאָס מיין איך טאַקע! — איז ד״ר וויכערט מסכים.

מען דאַרף איהם נישט שטופּען.

אַמאָליגע צייטען זענען דירעקטאָרען נישט בכח געווען אַרומצושלעפּען אויף דער פּראָווינץ גרויסע טרופּעס. זיי פלעגען דעריבער נעהמען יאָנג אַריין נאָר איניגע אַקטיאָרען, און ווען עס פלעגט טרעפען, אַז מען האָט אין דער פּיעסע געדאַרפט האָבען מעהר דאָליסטען, פלעגט מען אויסזוכען אין שטאָט עפּעס אַ יונגענמאַן, וואָס האָט ליב געהאַט טעאַטער, און ער פלעגט שפּילען „אַ ראָל׳כל״.

קומט אַמאָל אַזוי אַריין דער דירעקטאָר ראָזענבלום אין אַ שטעטעל שפּילען „אַחשורוש״, און גיט איבער די ראָל „התך״, צו אַ יונגענמאַן, אַ שטובען־מאַלער.

פערשטעהט זיך, אַז ווען דער יונגערמאַן איז אַרויסגעקומען אויף דער ביהנע, האָט ער פערלוירען דאָס לשון, און פערגעסען די גאַנצע ראָל.

ראָזענבלום איז שוין אָבער געוואוינט געווען צו אַזעלכע קאַטאַסטראָפעס, און ער פלעגט דעריבער רעדען פאַר דעם שטומען אַקטיאָר למשל:

— דו ווילסט דאָך אַוודאי זאָגען, התך, א...

און דערביי האָט ער אָנגענומען דעם יונגענמאַן ביי דער האַנד, און איהם איינציגווייז אַראָפּגעפיהרט פון דער ביהנע.

ווען זיי זענען שוין באַלד געווען ביי דער טיר, וואָס פיהרט צו די קוליסען, איז דער יונגערמאַן געקומען צו זיך, און גיט זיך אַ רוף אָן אויפ׳ן קול:

— וואָס שטופּט איהר מיך? וואָס פיהרט איהר מיך אַראָפּ פון דער ביהנע? מילא, געפעל איך אייך נישט פאַר אַקטיאָר, איז נישט. איך נעהם מיך מאָרגען פּיי־ווייס צוריק צו מיין פאַך, טאָ צו וואָס שטופּט איהר מיך אַראָפּ? איך געה אַליין אַראָפּ!

וויכטיג נייעס לכבוד יום-טוב!

איהר קענט האָבען אָנ׳עונג יום-טוב. ווען איהר וועט איינקויפען אייערע נויטיגע קאָסמעטישע אַרטיקלען אין דעם

פּערפומעריע-געשעפט א. פ.

„DORIS"

ŁÓDŹ, KONSTANTYNOWSKA № 1

וועלכע איז שוין יעדען בעקאַנט מיט איהר רעעלער בעהאַנדלונג און ביליגע קאָנקורענץ-פּרייזען.

איך עמפּפעהלע: פערשידענע קעלנישע וואַסערן, פּערפומען, פּודערן, זייפען פון די בעסטע סאָרטען, ווי אויך אַלע נויטיגע פריזיער- און מאַניקיור-אַרטיקלען.

קומט און איבערצייגט אייך! קומט און איבערצייגט אייך!

פאַר פריזירערס און סוחרים — ספּעציעלער ראַבאַט.

דער יודע עתידות

(אַ חסידישע מעשה)

דער הייליגער רבי איציקעל קאַלישער איז שוין אין זיינע יונגע יאָהרען געווען אַ שטיקעל יודע עתידות און געוואוסט, וואָס די צוקונפט וועט מיט אַ סך יאָהרע שפּעטער ברענגען, קען מען אַרויסזעהן, פון פאָלגענדער מעשה, וועלכע עס דערצעהלט זיינס אַן אייניקעל (וועלכער הייסט טאַקע אויך איהב) דער בעוואוסטער רבי ר׳ איציקעל, „דער נאַדוועדנער רבי".

איך וועל דעם גאַנצען ספור המעשה איבערגעבען אין זיין אייגענעם לשון.

— „ווען דער הייליגער זיידע ר׳ איציקעל האָט נאָך געגעסען קעסט ביים עלטער־זיידע ר׳ איתמר הכהן אין דאָרף טשיושיקאָוו, ביי לעמבערג, האָט ער שוין דעמאָלט זיך אַרויסגעוויזען צו זיין אַ גאָר גרויסער בעל צדקה, פונקט ווי זיינע אַלע אבות הקדושים זענען געווען. ער האָט ביי זיך אין דאָרף געהאַט איינגעפיהרט, אַז די טיר איז שטענדיג געווען ברייט אָפען און יעדער איינער, יודען אַז׳וי גוט ווי קריסטען, זענען געקומען און דאַרטען געקענט עסען גאָר פריי, אָהן אַ שום בעצאָהלטם.

„האָט זיך איינמאָל געמאַכט, אַז עס איז געווען פרייטאָג פאַר נאַכט און איין הויז איז אַריינגעקומען אַ גוי, וועלכער האָט געבעטען אַ שטיקעל ברויט. עס איז אָבער דעמאָלט שוין גאָר קיין ברויט נישט געווען, נאָר די פרישע ערשט געבאַקענע חלות. די באָבע, עליה השלום, האָט אָבער נישט שטאַרק חשק געהאַט, צוליב אַ גוי, אָנצוהויבען אַ פרישע שבת׳דיגע חלה, און זי האָט דערפאַר זיך פערענטפערט פאַר׳ן גוי און איהם געזאָגט, אַז דאַסמאָל האָט זי פונקט קיין ברויט נישט אין הויז. דער גוי האָט אַפילו געמאַכט אַ קרים פנים, ער האָט אָבער גאָר נישט געזאָגט און איז זיך געגאַנגען זיין וועג.

דער זיידע ר׳ איציקעל, עליו השלום, וועלכער איז אָבער דעמאָלט געזעסען אין זיין יחוד־שטיבעל און האָט מעביר געזען די סדרה, האָט דאָס גוט בעמערקט, ער איז תיכף אַרויס און האָט דעם גוי צוריקגערופען און געהייסען צוריקגעהן. און צו דער באָבען האָט ער זיך אָנגערופען:

— אַז דו וועסט איצט צושניידען די חלה, וועט שפּעטער נישט געהן קיין בלוט!

די באָבע האָט תיכף געפאָלגט און זי האָט צושניטען די גרויסע חלה און אָזעקגעלעגט פאַר דעם זעהר הונגעריגען גוי. זי האָט איהם אויך דערלאַנגט אַ היבש ביסעל פון דעם שבת׳דיגען געקעכטס, און דער ערל האָט זיך גאָר מחיה געווען, ער האָט געדאַנקט און איז אַוועק זיין וועג.

עס איז אַוועק אַ צייט פון אַ צוואַנציג יאָהר. דער רבי ר׳ איציקעל איז דעמאָלט געווען אין אונגאַרן, אין דער געבערגס־געגענד, וואו ער איז געפאָהרען וועגען זיינע רבי׳שע עסקים. פּלוצים איז דער וואָגען אָפּגעשטעלט געוואָרען און עס האָבען זיך בעוויזען עטליכע זעהר שטאַרק בעוואָפענטע רויבער. זיי האָבען תיכף אַרומגערינגעלט דעם וואָגען, געבונדען דעם זיידען און זיין משמש און אַוועקגעפיהרט אין טיפען וואַלד אַריין, כדי זיי דאָרטען צו בערויבען.

פון דעם שמועס, וואָס די גוים האָבען געהאַט צווישען זיך, האָבען ביידע, דער זיידע הקדוש און זיין גבאי, פערשטאַנען, אַז עס וואַרט שוין אויף זיי אַ זעהר טרויעריגער סוף. עס איז דאָס געווען איינע פון די ווילדעסטע רויבער־באַנדעס, וועלכע האָבען דעמאָלט געבושעוועט אין די אונגאַרישע בערג און זיי האָבען געהאַט אַ מנהג, אַז ווען עס איז צו זיי אין די הענד אַריינגעפאַלען אַ רייזענדער, ובפרט נאָך אַ יוד דערצו, איז ער שוין נישט אַרויס קיין לעבעדיגער פון זייערע הענד.

עס איז זעלבסטפערשטענדליך; אַז עס איז זיי געווען זעהר ביטער און טרויעריג אויפ׳ן האַרצען, זיי האָבען זיך אָבער גאָר נישט געקענט העלפען, נאָר מתפלל זיין צו השם יתברך, דאָס ער זאָל ז״י העלפען אין זייער גרויסער נויט...

אַזוי זענען זיי אין דעם טיפען וואַלד געפאָהרען איבער אַ שעה צייט, ביז זיי זענען אָנגעקומען אין דער הויפּט־קוואַרטיר, וואו עס האָט זיך אויפגעהאַלטען דער עלטסטער פון די רויבער. מען האָט איהם תיכף געמאָלדען, אַז מען האָט געבראַכט צוויי געפאַנגענע יודען און אַז ער זאָל אַרויסגעבען זיין אורטייל, וואָס מען זאָל מיט זיי טון.

קוים איז אָבער דער רויבער־הויפּטמאַן אַרויס פון זיין הייל, כדי אַ קוק צו געבען אויף די צוויי געפאַנגענע יודען, איז ער געבליבען שטעהן אין גאָר אַ גרויסער איבערראַשונג, אַזוי אַז ער געשטאַנען עטליכע מינוטען, ווי ער וואָלט זיך עפּעס געוואָלט דערמאָהנען וועגען אַ זאַך...

דאַן איז ער נעהנטער צוגעגאַנגען צום הייליגען זיידען און איהם אַ פרעג געטון, אויב ער איז אַמאָל געווען אין דאָרף טשיושיקאָוו, נישט ווייט פון לעמבערג, אַז דער זיידע האָט איהם געענטפערט, אַז ער האָט דאָרטען געוואוינט אַ צייט פון מעהרערע יאָהרען, איז דער רויבער־הויפּטמאַן צו איהם צוגעפאַלען און אַרומגענומען און געגעבען אַ קוש אין האַנד און געבעטען גרויס פערצייהונג, וואָס זיינע מענשען האָבען איהם אַזוי שלעכט בעהאַנדעלט. ער האָט תיכף געגעבען אַ בעפעהל, דאָס מען זאָל ביידען געבונדענע אויפבינדען און בעפרייען.

דער רויבער־הויפּטמאַן האָט איצט צוזאַמענגערופען זיינע אַלע מענשען און ער האָט פאַר זיי דערצעהלט, ווי מיט אַ צוואַנציג יאָהר צוריק, ווען ר׳איז געווען אויף זיינע וואַנדערונגען אין גאַליציען און איז דעמאָלט געווען זעהר אָרים און בלויז, האָט אָט דער דאָזיגער יוד זיך אויף איהם מרחם געווען און אַוועקגעגעבען זיין ווייסען ברויט (חלה). וועלכעס איז געווען אָנגעגרייט אויף שבת.

דער הויפּטמאַן האָט דעם הייליגען זיידען אויך געוואָלט געבען זעהר אַ סך מתנות און גאָלדענע רענדלעך, ער האָט אָבער פון איהם גאָר נישט געוואָלט נעהמען, נאָר געבעטען דאָס מען זאָל איהם צוריק אַרויספיהרען פונ׳ם וואַלד אויפ׳ן ריכטיגען וועג....

זיין וואונש איז ערפילט געוואָרען, און אַ שעה שפּעטער זענען זיי שוין געווען אויפ׳ן קייזער־שליאַך, וואו זיי האָבען באַלד דערגרייכט זייער ציל.

ווען דער זיידע הקדוש פלעגט דערצעהלען די דאָזיגע מעשה, האָט ער שטענדיג צוגעגעבען די ווערטער:

— ווייל מען האָט דעמאָלט צושניטען די חלה איז דערפאַר קיין בלוט נישט געגאַנגען....

פון זיינע ווערטער — כאָטש ער האָט דאָס קיינמאָל נישט אַרויסגעזאָגט בפירוש — האָט מען געקענט אַרויסזעהען, אַז שוין דעמאָלט האָט ער געזעהען, וואָס עס וועט פּאַסירען אין אַ צוואַנציג יאָהר אַרום"...

י. מ—ר

קאָפּ־ווערטאָג

(שטיפעריי)

פון ב. קאַוונער

אויב איהר האָט חשק צו בעקומען קאָפּ־ווערטאָג, מעגט איהר עס בעקומען, נאָר אויסזאָגען אייערע פריינד דאַרפט איהר נישט. קוים זאָגט איהר עס זיי אויס, מעגט איהר זיך געזעגענען מיט אייער פינטעל יאָהרען.

יעדער איינער וועט אייך געבען עצות ווי פטור צו ווערען פון דעם קאָפּ־ווערטאָג. און איטליכער באַזונדער וועט אייך קלאָר מאַכען פון וואַנען אייער קאָפּ־ווערטאָג נעהמט זיך. דערווייל ווען איהר אויסגעהן ווי אַ ליכט, וועט איהר אויסגעהן.

איז די גלייכסטע זאַך, נישט דערצעהלען קיינעם.

אויב איהר קריגט אַ קאָפּ־ווערטאָג, האַלט איהם פאַר זיך; דערצעהלט נישט וועגען דעם קיין מעשיות.

אָט האָב איך געהאַט אַ קאָפּ־ווערטאָג. געה איך און דערצעהל דאָס מיינע חברים און מיין פרוי.

מיין פרוי האָט עס געמאַכט קורץ און שאַרף.

„דיין קאָפּ־ווערטאָג נעהמט זיך פון טראַכטען צופיל; הער אויף צו טראַכטען וועסטו נישט ליידען אויפ׳ן קאָפּ. אָט האָט מיר מנשה דער שרייבער דערצעהלט, אַז זייט ער איז אַ שרייבער האָט ער נאָך קיין איין מאָל נישט געטראַכט; ער שרייבט ואַכען אָהן טראַכטענישען; און הלוואי וואָלט ער: ער פערדינט מעהר פון דיר, זאָגט ער, און ביי דיר הויבט זיך יעדע זאַך אָן מיט טראַכטען, און אַזוי ווי צום טראַכטען זמוט בענוצען דעם קאָפּ. דערפאַר האָסטו צרות פון איהם".

מיין ברודער דוד זאָגט אייך דאָס אייגענע: „וואָס מעהר דו וועסט טראַכטען, אַלץ ערגער וועט דאָס זיין פאַר דיין קאָפּ; טראַכט וואָס ווייניגער און פערדין וואָס מעהרער".

האָט מיין ברודער דוד אַ גוטען פריינד, מילער הייסט ער. זאָגט דער מילער צו מיר: „לאָזט אָפּ דאָס טראַכטען, לאָזט אָפּ, סיידען איהר קענט אויספיהרען צו טראַכטען אָן דעם קאָפּ. נאָר אויב איהר קענט עס נישט אויספיהרען, איז די גלייכסטע זאַך צו אויפהערען טראַכטען. אויב איהר וועט מיך פאָלגען, וועט אייך זיין גוט, ווי די וועלט".

דאָ נישט לאַנג האָב איך געמאַכט אַ שטיקעל אויפנאַהמע ביי מיר אין הויז פאַר מיינעם אַ חבר, לעאָ, אַ פיין מענשעל, אַ גוטער ברודער.

האָב איך צוליב איהם שוין פערבעטען אַנדערע פריינד אויך. צווישען די פריינד זענען געווען פיר מענער אָהן די ווייבער. זיי זאָגען, אַז ווען זיי געהען מיט די ווייבער. קענען זיי נישט דערצעהלען קיין פיקאַנטע וויצען... ווייטער האָב איך געהאַט צווישען מיינע פריינד אַ געוויסען יודען, וואָס מען רופט איהם קאַרטמאַן, אויך נישט קיין נאַרישער מענש. און זיין ווייבעל, אַ ברונעטע, אַ שוואַכליכע, אויך נישט קיין נאַרישע, וואָס האָט אַ שוואָגער.

האָב איך זיך ביים טיש אַרויסגעכאַפּט, אַז איך האָב קאָפּ־ווערטאָג. דאָס איז נישט אַזוי קאָפּ־ווערטאָג, ווי אַ קאָפּ־שווינדעל; עס דרעהט זיך אַלץ אַרום מיר.

האָט זיך אָנגעהויבען אַ סדרה פון עצות און פון טרעפענישען. מיין חבר לעאָן האָט מיר געהייסען אויפהערען עסען זויערע זאַכען. איך זאָל נישט עסען קיין עפּעל, קיין לימאָנאַדע, נאָר טרינקען אַ סך מילך. כאָטש צוויי קוואָרט אַ טאָג; דאָס וועט מיך ראַטעווען!

איינער פון די מגנגים האָט געזאָגט פונקט דאָס איינענע נאָר פערקעהרט: „מילך וועט אייך דערהרג׳ענען", האָט ער געזאָגט, „דאָס וועט אייך אָנבלאָזען דעם בויך ווי אַ פּענכער. איך קען נאָר ראַטעווען אַ סך לימאָנאַד, זויערע אוגערקעס און זויערע פלוימען. מחמת אייער קאָפּ־שווינדעל קומט פון צופיל גאַז. און אָט־אָ־די זויערע אַ ילות וועלען אייך אַרויסטרייבען פון מאָגען אַלע גאַזען, װאָלט איהר דווקא עסען זויערע זאַכען, וואָס מעהר זויערע זאַכען; נישט געזשאַלעוועט".

איז געקומען אַ צווייטער גאַסט מיט אַ שוואַרצער באָרד און מיר געזאָגט: „די אַלע זויערע זאַכען וועלען אייך העלפען ווי אַ טויטען באַנקעס, וואָס איהר דאַרפט, איז אַ סך געהן. איהר נייט בלוט־אָרים, איהר דאַרפט האָבען מעהר בלוט... און בלוט קענט איהר נאָר קריגען פון אַ סך געהן. געהט אויס אַ פיר, פינף מייל אַ טאָג, אויב צעהן מייל איז אַוודאי גוט, וועלען זיך אַלע אייערע בלוטע צעוואַרעמען, און דאָס וועט אייך שטעלען אויף די פיס. פאָלגט מיך, איהר וועט מיר דאַנקען, וועט איהר מיר".

רופט זיך אָפּ דער דריטער גאַסט: „געהן אַ סך וועט אייך אומגליקליך מאַכען! איהר טאָרט נישט געהן, גאָרנישט; אויב איהר האָט אַ שעה, אָדער צוויי צייט. זאָלט איהר נאָר ליגען; וואָס מעהר ליגען; וואָס מעהר רוה, אַלע די, וואָס האָבען אַ נידעריגען בלוט־דרוק דאַרפען נאָר ליגען. מיט׳ן געהן לאָז׳ען זיך אַלע בלוטען אַרונטער צו די פיס; בלייבט איבער דער קאָפּ אָהן בלוט. דאַרפט איהר וואָס מעהר ליגען. און עסען זאָלט איהר אַלץ, וואָס איהר גלוסט, נאָר אַ חוץ קאַרטאָפעל, שוואַרץ ברויט, אייער, שמאַנד, פּוטער, און פלייש. אָט־אָ־די אַלע אכילות זאָלט איהר נישט עסען. און טרינקען זאָלט איהר נאָר נישט קיין מילך, נישט קיין קאַווע, נישט קיין שאָקאָלאַד, נישט קיין שטאַרקע געטראַנקען. פערשטעהט זיך, אַז פּשוט׳ע וואַסער איז די בעסטע זאַך פאַר אייך. פון צעהן ביז פופצעהן גלעזער אַ טאָג דאַרפט איהר אויסטרינקען. יאָ, קיין צוקער טאָרט איהר אויך נישט עסען. אייערע בלוטען וועלען ווערען צו זיס און זיסע בלוט איז נישט געזונד; פון אַזאַ חתונה קענט איהר שטאַרבען מיט אַ זיסען טויט"...

נאָך אַ גאַסט האָט מיר געזאָגט: „אויב איהר ווילט פּטור ווערען פון אייער קאָפּ־ווערטאָג, זאָלט איהר אַוועק פון אייער ווייב אויף אַ יאָהר צייט. זי נאָר נישט ווייסען, וואו איהר זייט אַהינגעקומען. אַלע קאָפּ־ווערטאָגען און קאָפּ־שווינדלען קומען נאָר פון די ווייבער! מיט זייער יאָרען קענען זיי איינעם משוגע מאַכען; פאָלגט מיך און פערלאָזט אייער פרוי".

מיין פריינד קאַרטמאַן האָט זיך זיין אייגענע טעאָריע: „געקאָכטע פייגען מיט האָניג, אַ סך שפּינאַק, און פערטרינקען מיט פּוטער־מילך! דאָס וועט אייך מאַכען פאַר אַן אַטלעט!"

די מאַדאַם קאַרטמאַן האָט געזאָגט: „פייגען איז נישט פאַר אייך; פּוטער־מילך וועט אייך קראַנק מאַכען; פאַר אייך איז דאָ בלויז איין עצה: געהן צו אַ גוטען דאָקטאָר, צו אַ פּראָפעסאָר, ס׳וועט אייך טאַקע קאָסטען אַ 50־גער, ס׳וועט האָבען די ווערט".

אָט אַזוי גיט מען אייך עצות און רפואות און דער קאָפּ ווערט דערווייל צושפּאָלטען פון ווערטאָג!

—=:::=—

גאָלדענע גריקען

(ראָמאַן)

(44

— נו, אַלזאָ, האָט ער זיך אַוועקגעזעצט אויפ׳ן פאָרענטש פון דער וואַרענדע, אָנגעשטאָפּט זיין ליולקע און פערריכערט.

איך האָב גערעכענט, אַז ער איז אַרויס עמיצען ענטקעגען, און כ׳האָב טאַקע נישט געהאַט קיין טעות.

אין עטליכע מינוט אַרום איז אָנגעקומען אַהער עפּעס אַ פּערשוין אין אַ פראַק.

דאָס איז געווען „אייער" געשוועסטער־קינד, אויף וויפיל איך פערשטעה.

— מאָריס איז טאַקע אַרויס נאָכמיטאָג: ער האָט געזאָגט אַ תירוץ, אַז ער דאַרף זיך אַדורכרעדען מיט׳ן קיכער.

— ער איז אַרויס? — האָט זיך ביל דערפרעהט — הייסט עס, איך האָב נישט געלעבט אין טעות — אַזוי איז עס טאַקע! זיי זענען געשטאַנען אויף דער וועראַנדע, מיין יונגעל, און אַלץ גע׳טענה׳ט וועגען אייך.

— עפּעס אַן אינטערעסאַנטער געשפּרעך געווען?

— כ׳האָב געקאָנט הערען בלויז אַ צעהנטער חלק פונ׳ם גערעדטען, אָבער דאָס, וואָס איך האָב געהערט איז געווען אמת טשיקאַווע... געשמועסט האָבען זיי זעהר שטיל אויף וויפיל איך האָב פערשטאַנען, האָבען זיי אויסגעאַרבייט עפּעס אַ פּלאַן אויף היינט.... זיי האָבען עס גאָר וואַשנע אַריינגערעדט וועגען אַ יאַגד, און וועגען אַן אַ׳ערע....

איך האָב אַ שאָקעל געטון מיט׳ן קאָפּ.

— יאָ, ס׳ווייזט אויס, אַז אויף דער היינטיגער יאַגד דאַרף פאָרקומען עפּעס אַן אומגליקס־פאַל.

— דאַכט זיך, מיר, אַז אַזוי איז עס, — האָט ביל געענטפערט, שמייכלענדיג — זיי זענען געווען געוואַלדיג צופרידען פון זיך. דערנאָך האָב איך געהערט, ווי זיי האָבען געזאָגט עטליכע ווערטער וועגען דעם מיידעל מיט׳ן רעוואָלווער... האָרט נאָר... ווי האָבען זיי איהר גערופען?... יאָ, מאַריאַ...

— מאַריאַ! — האָב איך איבערגע׳חזר׳ט — וואָס האָבען זיי וועגען איהר גערעדט? שש

ביל האָט ווידער אַ שמייכעל געטון, און זיך געלאָזט זוכען טאַבאַק אין טאַש.

— אַהאַ, — האָט ער זיך צופרידען אָפּגערופען — איך זעה, איהר זענט נייגעריג אויף מיין דערצעהלען, רושעק!

— פּאַוואָליע האָט ער זיך איינגעבויגען און אויסגעקלאַפּט די ליולקע אין שטיין.

— ביל! — האָב איך אויסגערופען — איהר שפּילט זיך מיט׳ן טויט.... זאָגט גענוי, וואָס האָט איהר געהערט?

— גאָרנישט... בלויז דעם נאָמען, — האָט ער אַ ציה געטון מיט די פּלייצעס. — דער פּערשוין מיט דער קרומער פּלייצע, האָט עפּעס שטיל געמורמעלט, און האָט איבערגע׳חזר׳ט דעם דאָזיגען נאָמען אַ דריי־פיר מאָל, ער איז געווען דערביי נישט צופרידען, אורטיילענדיג לויט׳ן טאָן, וואָס ער האָט גערעדט. אייער „קרוב" איז אויך, ווייזט אויס געווען נישט אינגאַנצען צופרידען...

איך האָב דערפיהלט עפּעס אַן אומרוהיגקייט צוליב מאַריאַ׳ן: מיר האָבען, ווייזט אויס, געהאַט צו טון מיט אַ באַנדע ווילדע אויסוואורפען.

אויב זיי האָבען זיך דערוואוסט, אַז מאַריאַ האָט מיך געוואָרענט פאַר דעם פאָהרען אַהערצו, האָט איהר אַוודאי געדראָהט אַ גרויסע געפאַהר.

ביל האָט זיך אָנגעשטויסען וועגען וואָס איך טראַכט.

— זייט רוהיג, — האָט ער זיך אָפּגערופען — כ׳מיין, אַז דערווייל דראָהט איהר גאָרנישט, ווייל די גאַנצע באַנדע איז צו שטאַרק בעשעפטיגט מיט אייך גופא. די הויפּטזאַך האָב איך זיך אייך פערגעסען צו זאָגען, רושעק. איך האָב זיך דערוואוסט, וועמענס הויז דאָס איז, און ווער עס וואוינט אין איהם.

ער האָט געקוקט אויף מיר, און זיך שטאָלץ אויסגעגלייכט.

— צום טייוועל, ביל! — האָב איך אויסגערופען — אַן אַנטיק! ווי־אַזוי איז עס אייך געלונגען?

— זעהר פּשוט, — האָט ביל אַ שמייכעל געטון — ווען אייער ליכטיגער „קרוב" האָט זיך אָפּגעטראָגען, האָט דער פערברעכער מיט דער קרומער פּלייצע אַביסעל צוגעוואַרט און איז אַליין אַרויס אויפ׳ן וועג.

איך בין איהם נאָכגעגאַנגען....

ער איז אַוועק קיין וואָרפאַרד, און דאָרט איז ער אַריין אין אַ שענקעל, נישט ווייט פון „פּלאַץ".

איך האָב צוגעוואַרט אַ מינוטען דריי, און— אויך אַריין אינ׳ם שענקעל,

יענער איז געזעסען ביי אַ טישעל, און געטרונקען קאָניאַק.

ער איז געווען אַן׳עכטער מעטיס פון דרום־אַמעריקאַ — אין דעם צווייפעל איך גאָרנישט.

— האָט איהר גערעדט מיט איהם.

— ניין! איך האָב זיך איבערלעגט, אַז בעסער זאָל איך איהם דערווייל נישט טשעפּען.

און מחמת דער שענקער בכבודו ובעצמו האָט זיך אַרויסגעוויזען פאַר אַ זעהר ליבען און בערעדעווידיגען פערשוין, האָב איך זיך ביי איהם דערוואוסט אַלץ, וואָס איך האָב בעדאַרפט.

ווי נאָר דער מעטיס איז אַוועק האָב איך זיך גענומען צו מיין שענקער, מכבד איהם כדבעי און פונאַנדערגעבונדען זיין צינג. לאָזט זיך גאָר אויס, אַז דעם ידיד אייערען רופט מען פאַרעטי. ער האָט אויפ׳ן זומער גערונגען די ווילע „כאָליעס", וועלכע געהערט צו אַ געוויסען פּולקאָווניק. געקומען איז ער מיט ליינע פריינד נעכטען, דאַכט זיך. דער שענקער האָט מיר געזאָגט, אַז ס׳איז זעהר אַ טשיקאַווער עולם...

— אָ־אָ זעהט איהר שוין ס׳אַראַ מיינונגס־פערשידענהייטען עס איז דאָ אויף דער וועלט! — האָב איך זיך פונאַנדערגעלאַכט — מילפאַרד וואָלט געשטאַרבען, ווען מ׳זאָגט איהם אַזוי אויף די דאָזיגע לייט!

— דער שענקער איז נאָר נתפעל פון דעם דאָזיגען פאַרעטי. ער האָט מיר דערצעהלט וועגען איהם אַ סך זאַכען. אויף יענער הילע רינט אַלס גערטנער זיין ברודער, דעם שענקערס מיין איך, און ער ווייס אַלע פּרטים פונ׳ם ערשטען קוואַל.

חוץ דעם מעטיס, וואוינט נאָך אין דער ווילע זיין ווייב און נאָך עפּעס מענשען. איך האָב זיך אינפאָרמירט, צי צווישען די דאָזיגע מענשען געפינט זיך נישט איינער מיט אַ צוקאָליעשעטער נאָז. דער שענקער האָט געזאָגט, אַז נישט. אייער „פרענסים" איז נאָך דערווייל נישט געקומען דאָ אַהער.

— אַ נעשמאַקע משפחה׳לע, — האָב איך אַרויסגעמורמעלט — וואו געפינט זיך די ווילע?

— צוויי שריט פונדאַנען, — האָט ביל געענטפערט, און אָנגעוויזען מיט׳ן קאָפּ אויפ׳ן וועג — אין סאַמע עק וואָרפאָרד. אַ קליין ווייס הייזעל אויף לינקס, ווען מען געהט פון דאַנען.

ער איז ענטשוויגען געוואָרען אויף אַ ווייל און פערטראַכטערהייד צוגעגעבען:

— רושעק, זאָגט איך, וואָס איהר, ווילט... עפּעס די יאַגד שמעקט מיר נישט...

— און מיר, מיינט איהר, שמעקט זי? —

האָב איך אַ שמייכעל געטון.

— כחנם לאָזט איהר זיך אַריין אין אַ סכנה.... שוין־זשע קאָנט איהר נישט אויסקלערען עפּעס אַ תירוץ און נישט געהן?

איך האָב אַ ציה געטון מיט די פּלייצעס.

(פאָרטזעצונג קומט).

דער הונדס

הומאר — צוזאמענגעשטעלט — דורך א. שארפצינגעל — סאטירע

פאליטיק פון דער וואך

א גאנצע וואך האט מען אונז געדולד א קאפ מיט עפעס דארט וואהלען אין ענגלאנד.

איך בעגרייף נישט, וואס עס איז דער רעש רערמיט. וועמען געהט עס אן, וואס ערגיץ דארט, אין א ענגלאנד, געהן וואהלען צו א פארלמענט? זאלען זיי די ענגלענדער, זיך וועהלען וועמען זיי ווילען, וואס געהט דאס אונז. פאליטיקער אן? קאן זיך רעדן די פאליטיק פערגינען צו ווענ־דען אויפמערקזאמקייט אויף יעדער קליינינקייט, וואס פאסירט ערגיץ דארט, ווייס איך וואו?

שוין וואלטען מיר פאליטיקער אויסגעזעהען, ווען עס זאלען אונז אנגעהן יעדע וואהלען. עס קאן נאך קומען דערצו, אז יעדע חברה, אדער גלאט אזוי א פעראיינדעל, זאל אונז אנווארפען אן אינטערעס צו דער וואהל פון זייערע גבאים, בכן עס שטעקט דערין פאליטיק.

דעריבער זאגען מיר: ענגלאנד, ענגלאנד! דיינע וואהלען געהן אונז נישט אן, מיר האבען וויכטיגערע זאכען וועגען וואס צו טראכטען. מיר זעמיר איצט למשל פערנומען מיט זוכען א הלואה, דאס איז, ביים איצטיגען מאמענט, די שווערסטע פאליטיק. מען דארף זיין א גאר וואשנער דיפלא־מאט צו קאנען עמיצען פעריירען די ציין און אויף צו עפענען זיין ביטעל, אויף הלוואות־צוועקען.

אהן הלואה, ליגט די פאליטיק נישט אין קאפ.

ווען ס'וואלט געווען פערקעהרט

א יונגעמאן אין באין־אופן נישט געפעלען געווארען די כלה, וואס מ'האט איהם גערערט.

היתכן, — האט די מוטער גענומען טענה'ן מיט איהם, — א־א גליק־שידוך, אזא גביריש־הויז! פארוואס געפעלט דיר אייגענטליך נישט דער שידוך?

— „פערשטעסטו מיך מאמעשי, — האט ער געענטפערט — ס'איז גאר פשוט: די כלה האט רויטע אויגען, און שווארצע באקען... ווען ס'וואלט זיין פערקעהרט, וואלט איך בעשטאנען אויפ'ן שידוך".

א נאש־בראט.

ביי א הספד

ביי אן'אפען קבר, שטעהט א סוחר און מאכט א הספד א געשטארבענעם סוחר.

דעם הספד פערענדיגט יענער מיט די ווער־טער:

— זעהסט דעם סוף פון א מענש, און ביים לעבען האט זיך דער פערשטארבענער מקריב גע־ווען פאר א פערטעל פראצענט!...

פון אויסלענדישן מארס

אימפארטירטער הומאר

גאר נישט

א פרעמדער: וואס איז דארט סארע טומעל אין דער שענק?

א היימישער: עס איז גאר נישט. ארער מען וועט איהם דארט טויט־שלאגען. ארער נישט.

איהר ווואונש

בחור (אויף דער קניע): איך וויל אלץ טון פאר איהן. יערען, איהנס, וואונש וועל איך ערפילען.

א דיקע־פריילין: טו עפעס איך זאל מאגערער ווערען.

גלייכגילטיג

— ווי גלייכגילטיג איך בין דיר געווארען — זאגט פרוי בערטא צו איהר מאן — די פרעהסט ריך נישט מעהר ווען איך האב ציין־וועהטאג.

א גוטע עצה

דאקטאר: איהר ברויכט פיל בעוועגונג און לופט־ווערקסעל, וואס זענט איהר פון פאך?

פאציענט: איך בין אן אקראבאט אין א וואנ־דער־צירק.

א שכל פון א קינד

לעהרער: פאר וואס רופט מען די צום טויט־פער'משפט'ע פערברעכער „ארימע זינדיגע?"

שילער: ווייל די רייכע זינדיגע ווערען קיינמאל נישט בעשטראפט מיט טויט.

צוליב וואס

— פאר וואס געהט איהר נישט אהיים?

— מיין פרוי איז בייז.

— פאר וואס?

— ווייל איך קום נישט אהיים.

ענג־אין־לאנד

(קעגען דעם, וואס איהר זאגט)

ענגלאנד, ענגלאנד, ענגלאנד־וואהלען,
ענגלאנד דא, און ענגלאנד דארט...
האט מען זיך צורעדט א ביסעל
און קיין ווערטער נישט געשפארט.

—ווער וועט זיגען? ווער וועט קריגען?
—באלדווין, דזשארדוש צי מאקדאנאלד?
ס'האט די פרעסע זיך צעזונגען:
באס, טענאר, סאפראן און אלט.

און אצינד, אז שוין — נאך אלעם,
אז מיט ווייבערישען כוח
איז די „לייבאר" אויפ'ן בענקעל,
נעהט נאך אלץ ביי אונז א רויך...

פלפולט מען זיך נאך מיט פייער:
וואס וועט ווערען? וואס וועט זיין?
צי ס'וועט אפשר ערגער ווערען?
צי גאר אפשר — גוט און פיין?

מלא איז איצט אלץ מיט ענגלאנד:
— זיי... זיי האבען א געדאנק!...
ווייל, משמעות, אלע לײדען קומען
פון דער „ענגלישער קרענק".

און פון בענקשאפט נאך די פונטען
נאכ'ן בעסטען, גרעסטען געלד
ליידט די ארים־בידנע מענשהייט
פון דער הונגעריגער וועלט...

שרייט מען: — ענגלאנד! ענגלאנד־וואהלען!
שרייט מען, און — מען טאפט א וואנד...
און פון שרייען איז די סיבה,
וואס ביי אונז איז ענג־אין־לאנד!...

יאקעל בן פלעקעל

אין פלאנטער

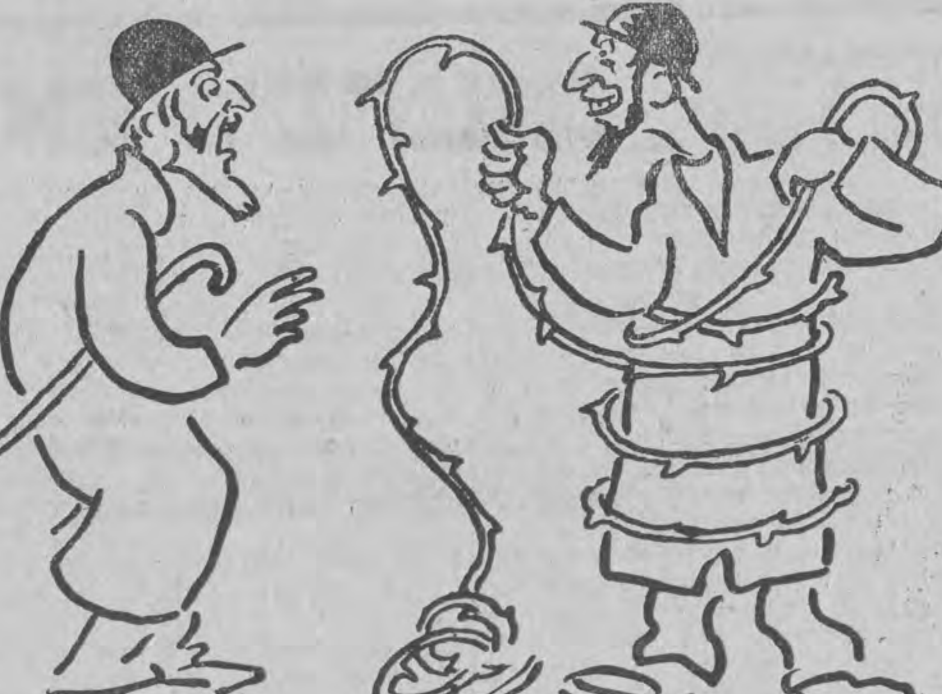

פערפלאנטערטער יוד (צום צווייטען) ווער ווייסט צי כ'וועל זיך אמאל ארויספלאנטערן...

וויכטיגע כללים פאר יודען

אדער ווי אזוי פערהיט מען זיך פון א פראצעסיע

אין צוזאמענהאנג מיט די געשעהענישען אין לעמבערג, האבען מיר אויסגעארבייט כללים פאר די לעמבערגער יודען, אט זענען זיי:

ווען עס געהט א הייליגע פראצעסיע אין גאס, דארף א יוד פערהאקען טיר און טויער; ווען א יוד דערזעהט א הייליגע פראצעסיע, דארף ער פערמאכען די אויגען און אנטלויפען. ער מעג נאר בלייבען באופן, ווען מען האט איהם אזוי שטארק אנגע־קלאפט די ביינער, אז ער קאן זיך נישט ריהרען פון ארט; ביי א הייליגע פראצעסיע דארפען יודען נישט וויזען קיין שמייכעלע אויף די ליפען. עס איז ראטזאם, זיך אנצוטון גרויסע לייב־יסורים, כדי עס זאלען רינען טרעהרען פון די אויגען; ווייזט זיך א הייליגע פראצעסיע אין גאס, דארף א יוד בעטען ער זאל איינגעזינקען ווערען פונקט ווי זיין זיידע קרח; יעדער יוד דארף טראגען מיט זיך אנאערראפלאן, ווי נאר עס קומט איהם א קענען א הייליגע פראצעסיע, זאל ער קאנען אזעקפלי־געפונען אין א גאס, וואו עס קאן אמאל פערביי־העז; א יורישע שולע, אדער חדר, טאר זיך נישט געהן א הייליגע פראצעסיע; יורישע שילער טארען בכלל נישט קוקען אויף א הייליגע פראצעסיע; ווען א הייליגע פראצעסיע (מארשירט אריין אין א גאס, וואו עס וואוינען יודען, דארפען יודען זיך לעגען אין די בעטען אריין און פעסט איינ־שלאפען. זיי מעגען זיך ערשט אויפכאפען, ווען זיי דערפיהלען, אז מען קלאפט זיי די ביינער; יודען דארפען ארויסלויפען פון שטאט פארטאגס, ווען עס דארף זיך בייטאג בעווייזען א הייליגע פראצעסיע.

ווער עס וועט אפהיטען די דאזיגע אלע כללים, קאן זיין זיכער, אז קיין שום הייליגע פראצעסיע וועט איהם נישט טון קיין בייז.

אכטונג!

מיר מאכען בעקאנט דער עפענטליכ־קייט, אז מיר נעמען אן בעשטעלונגען אויף אויסהאקען שויבען אין יודישע הייזער; חרוב־מאכען יודישע שטובען, שלאגען און צובלוטיגען יודען ווען מען דארף.

די שלעגערס זענען ביי אונז שטענ־דיג פאראן אין רעזערוו.

מיר פערזיכערען רעעלע און פינקט־ליכע אויספיהרונג.

סטודענטען פון לעמבערגער פאליטעכניק'ם

די לעצטע עבירה

דער שטעטילשער אפיקורס איז געקומען צום רב און אזוי געזאגט:

— רבי לעבען, ווי איהר קוקט מיך אן, בין איך בעגאנגען אלע מעגליכע עבירות, וואס נאר מען טאר נישט, האב איך געטון. אפשר, רבי, ווייסט איהר עפעס פון אן'עבירה, וואס איך האב נאך נישט געטון. אדרבה, זאגט מיר, און איך בין גרייט איהר אויך אריינצוכאפען.

דער אפיקורס האט אויסגערעכענט א צעטעל מיט עבירות — א גרויל, און פערענדינט:

— נו, רבי, די אלע עבירות האב איך טועם געווען, וואס פעהלט מיר נאך צו בעגעהן?

דער רב האט געענטפערט:

— נאך איין עבירה בלייבט דיר איבער און דער צעטעל וועט זיין פערפולט.

— וואס אזעלכעס?

— פאלג מיך — האט דער רב געזאגט — און בעגעה זעלבסטמארד.

„מירעלע אפרת"

געשפילט דורך לידיא פאטאצקא

מען האט גאר נישט געוויסט אפצושאצען יעקב גארדינען ביים לעבען. גרויסע מענשען ווער־רען טאקע ערשט אפגעשאצט נאכ'ן טויט.

זעהענדיג לידא פאטאצקא שפילען „מירעלע אפרת", איז געקומען מיר אויפ'ן געדאנק, אז גאר־דין איז געווען א וויכטיגער מענש. ווען נישט ער, יעקב גארדין, וואס וואלט געבעך געווארען מיט דער פאטאצקא?

א וואזיל און מאלאנטירט ווייבעל פערגליסט זיך צו ווערען א יורישע אקטריסע און קאן נישט געפונען דעם גלייכען וועג; פלאנטערט זיך צווישען רוסישע פערוועלקטע הערבסט־פידלען און צווי־שען גרא־פערעלטערעטע איטאליענישע זינגערינס און דער עולם כאפט דערפון א דרימעל.

ווער ווייסט ווי לאנג דאס דרימלען וואלט אנגעהאלטען, ווען נישט, וואס גארדין האט אונ־טערגעריקט פאטאצקא'ן זיין „מירעלע" און — עולם האט דערוואכט.

בראוואָ, גארדין!

א טייטש פון א עם־הארץ

א יוד, א גרויסער עם־הארץ נעביך, אז ער פלעגט דערצעהלען עפעס און מען האט איהם נישט געוואלט גלויבען, פלעגט ער זיך אייביג שווערען:

— „אזוי, פארוואהר זאל איך דערלעבען הינדר'ס יאהרען"!

אין קליינעם שטעטעל, וואו ער האט געוואוינט, האט מען איהם דעריבער גערופען: „שלמה'לע הינדר'ס־יאהר", פון וואס ער איז געווען שטארק אין כעס.

איינמאל, ווען מען האט איהם שוין געהאט צופיל דערקוטשעט מיט די „הינדר'ס־יאהר" האט זיך שלמה'לע צובייזערט:

— אזעלכע עמי־הארצים, אזעלכע גראבע יונ־גען! איך ווינש מיר א ברכה, וואס דוד המלך האט זיך געוואונשען און זיי לאכען!

— וואסערע ברכה האט זיך דאס דוד המלך געוואונשען?

— אוי, עמי־הארצים, האט זיך שלמה'לע געבייזערט: עס שטעהט דען נישט כלב שנים (טויזענט שנים) בעיניך — הינדר'ס יאהר אין דיינע אויגען אריין?!...

ש—ר.

ווי שפעט איז?

— זייט אזוי גוט, יונגערמאן, אפשר קענט איהר מיר זאגען, ווי שפעט ס'איז?

— מיט'ן שעהנסטען פערגעניגען, נאר לײדער האב איך מיין לאמבארד־צעטעל נישט ביי זיך...

שפאס פון פאמיליען־ווינקעל

וואס ער פערלאנגט

מאן (צו דענטיסט, ביי וועמען זיין פרוי האט בעשטעלט א מויל קינסטליכע ציין) — איהר הערט, דאקטאר, איך וואלט אייך געצאהלט א טאפעלטען פרייז, ווען איהר זאלט קאנען מאכען, אז מיין פרוים ציין זאלען בייס רעדען...

דאקטאר: — וואס? זיי זאלען זיך שעהן אראפ עהן? נו, אזוי...

מאן: — נישט דאס... זיי זאלען איהר ביים רעדען וועה טון....

געראטען אין ים

מיירעל: ווען איך גיב א קוק אויף דיר, דערמאהנסטו מיר אין ים.

בחור: אפשר דערפאר, ווייל איך בין אזוי ראמאנטיש, צולאזען?

מיירעל: ניין, דו מאכסט מיך קראנק...

מיט א געשפאלטענעם קאפ...

פרוי (צו א בעקאנטען פון איהר מאן): — האט איהר נישט ערגיץ געזעהען מיין מאן?

ער: — יא, איך האב איהם נאר וואס געזעהען מיט א צושפאלטענעם קאפ און מיט שוים אויף די ליפען.

פרוי: — א בראך איז מיר געשעהען! וואו האט דאס אומגליק געטראפען?

ער: — אין רעסטאראן ער איז געזעסען מיט א געשפאלטענעם קאפ — פון א פיש און מיט שוים — פון ביער אויף די ליפען.

א חוץ...

פאר'ן שלאפען־געהן פרעגט פרוי פליכאנא־וויטש ביים מאן איהרען, צי אלעס אין הויז איז שוין פערשלאסען. דערלאנגט ער איהר אן'ענט־פער אפ'עט:

— יא, טייערע, אלעס, א חוץ דיין מויל...

דער איינהייטליכער קאדעקס פון דער שטראף-פראצעדור

וויכטיגע ענדערונגען אין געריכטס-וועזען

דעם 1-טען יולי ד. י. הויבט אן צו פער-פליכטען אויפ'ן גאנצען שטח פון דער פוילישער רעפובליק דער קאדעקס פון דער שטראף-פראצע-דור, וועלכע איז אויסגעפערטיגט געווארען דורך דער פוילישער קאדיפיקאציע - קאמיסיע און איז פערעפענטליכט געווארען צוזאמען מיט די אריינ-פיהר-פארשריפטען דורך די פעראָרדנונגען פון מלו-כה-פרעזידענט פון 19. מערץ 1928 (דז. אוסטאוו № 33/28 פאזיציעס 313 און 314).

מיט'ן איינפיהרען דעם דערמאנטען קאדעקס אין דער פוילישער שטראף - פראקטיק פערלירען גלייכצייטיג זייער גילטיגקייט די ביזהעריגע אוס-טאוועז פון דער שטראף-פראצעדור פון אלע 3 גע-וועזענע זאבארען צוזאמען מיט די אזוי-גערופענע איבערגאנגס-פארשריפטען און עס ווערט אזוי-ארום אוניפיצירט נאך א געביט פון מלוכה - רעכטליכען לעבען, אפשאפענדיג ממילא דעם כאאס, וואס די בעזונדערע, אגב שוין גענוג פערעלטערטע, אוס-טאווען האבען אריינגעטראגען אין אונזער געזעצ-וועזען.

דער נייער פוילישער קאדעקס פון דער שטראף - פראצעדור איז אבער סיי לויט זיין קאנ-סטרוקציע און סיי לויט זיין גייסט ווייט נאך נישט דאס לעצטע ווארט פון דער מאדערנער קרימינא-ליסטיק; נאכמעהר: דאס דערמאנטע ווערק איז איבערהויפט זעהר ארים אין אָריגינעלע געדאנקען און אינאוואציעס אזוי, אז מ'בעקומט דעם איינ-דרוק, ווי די קאדיפיקאציע קאמיסיע וואלט אוועק-געלעגט די קאדעקסען פון אלע 3 געוועזענע אקו-פאציע-געביטען אויפ'ן טיש, אויסגעשניטען די איינצעלנע קאפיטלען, זיי פערגלייכט, גענומען איינס פון זיי, נישט אלע מאל דוקא דאס פער-פאלקאמסטע, און ערגענצענדיג עס מיט איניגע ארטיקלען פון די ענגליכע קאפיטלען פון די אי-בעריגע 2 אויסטאוועז, אקצעפטירט און אריינגע-פלאכטען אין פוילישען קאדעקס פון דער שטראף-פראצעדור.

דעם בוכשטעבליכען אינהאלט פון נאר וואס געזעצקרעפטיג-געווארענעם קאדעקס האלטען-מיר נישט פאר אזוי וויכטיג איבערצוגעבען. מיר ווע-לען זיך נאר אפשטעלען אויף די ענדערונגען, וועלכע ס'פיהרט אריין אין אונזער געריכטס-ווע-זען דער ציטירטער קאדעקס אין פערגלייך מיט די ביז איצט אין קאנגרעס-פוילען פערפליכטענדע פארשריפטען.

קודם כל דארף מען זיך אפשטעלען אויפ'ן ארטיקעל 20 פון דערמאנטען קאדעקס, לויט וועל-כען געוויסע קאטעגאריעס פערברעכענס וועלען גע'משפט ווערען מיט'ן אנטייל פון געשווו-רענע ריכטער.

די לעצטע איינריכטונג איז נישט קיין ריין-פוילישער אויפטו. דער אינסטיטוט פון געשווירענע ריכטער איז שוין געווען איינגעפיהרט זייט יאהרען נאך אין צארישען רוסלאנד און איז טעטיג ביז'ן היינטיגען טאג אויך אפילו ביי אונז אין פוילען אויפ'ן גע-ביט פון דער געוועזענער עסטרייכישער אקופאציע. נישט מעהר איצט דארף דער אינסטיטוט פון גע-שוואוירענע ריכטער אויסגעשפרייט ווערען אויך אויף אלע איבעריגע געביטען פון דער מלוכה, ווי קאנגרעס-פוילען, פויזען, פאמערן א. א. וו.

לויט'ן אויבענדערמאנטען ארטיקעל 20 ווע-לען דער קאמפעטענץ פון די געשוואוירענע אונ-טערליגען נאר אזעלכע פערברעכענס, פאר וועלכע די פערפליכטענדע קאדעקסען זעהען פאר טויט-שטראף אדער אייביגע תפיסה, עווענטועל מינדעס-טענס 10 יאהר טורמע; דעסגלייכען וועלען די קרייז - געריכטען משפט'ען מיט'ן אנטייל פון גע-שוואוירענע אלע ארט פאליטישע פערברע-כענס.

קורץ: די שווערסטע און וויכטיגסטע פער-ברעכער וועלען שוין מעהר נישט גע'משפט ווע-רען דורך אמטליכע פערשטייפטע קעניג - ריכטער, וועלכע רעכענען זיך הויפטזעכליך מיט די טויטע בוכשטאבען פון די געשריבענע שטראף-קאדעקסען, נאר אין אזעלכע בעדייטענדע פראצעסען וועלען שוין זאגען זייער לעצט וואגיג ווארט דאס געווי-סען און איבערצייגונג פון דורכשניטליכען בירגער.

א'ז דאך אלס וואויל און גוט אבער דערוייל נאר אין דער טעאריע.

קוים האלט אבער ביים רעאליזירען א ממשות-דיגע נוצליכע רעפארם, גילט שוין ביי אונזערע געזעצגעבערישע פאקטארען א פנים אזא כלל, אז מען דארף זיך נישט צו שטארק דערצו איילען און ווער ווייסט: אפשר האט מען אין יענע קריי-זען איבערהויפט נישט קיין חשק נאך מעהר אויס-צושפרייטען די השפעה פון בירגער - עלעמענט בפרט אויף אזא סובטעל געביט, ווי ס'איז די אפי-ציעלע גערעכטיגקייט.

אז אונזער השערה איז אויך דאס מאל נישט אינגאנצען אומבעגרינדעט, בעווייזט בולט דער ארטיקעל 3 טייל 1 פון דער פעראָרדנונג פון מלוכה-פרעזידענט וועגען די אריינפיהר-פארשריפ-טען פון קאדעקס פון דער שטראף-פראצעדור. לויט אט דעם נאר וואס דערמאנטען ארטיקעל ווערט דאס איינפיהרען דעם אנטייל פון געשוואוירענע אין אונזער קרייז שטראף-געריכטס-וועזען אפגע-לעגט ביז'ן טערמין, ווען ס'וועט פערעפענטליכט ווערען אנ'אויספיהרליכער אוסטאוו.

דער זעלבער פראיעקטירטער אוסטאוו דארף אויך גענוי בעשטימען, וועלכע פערברעכענס קא-נען אנערקענט ווערען פאר פאליטישע און דערי-בער אונטערליגען דער יורידיקציע פון געשוואוי-רענע ריכטער.

וואס פאר א פנים די דעפיניציע וועגען פא-ליטישע פערברעכענס וועט האבען אין דער צוגע-זאגטער פעראָרדנונג איז פארלייפיג שווער צו ווי-סען. ס'ווילט זיך אבער האפען, אז ס'וועט ווערען פערשטאנען אין ברייטסטען, ליבעראלסטען און ריכטיגסטען זין.

י. אינפעלד.

KINO TEATR CAPITOL

היינט און פאלג. טעג! פרעכטיגער פילם!

„פרעהליכע מלחמה"

אין דער הויפט-ראלע: דער בע-ריהמטער „ערצי-גנב פון דמשק"

DOUGLAS MAC LEAN

ווי אויך די שוין לאנג נישט געזעהענע

SHIRLEY MASON

רעזשי: E. Cliné

סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ש. בייגעלמאן.

בעמערקונג: פרייזען פון די פלעצער אויפ'ן ערשטען סעאנס 50 גר. און 1 זל. אנהויב אין געוו. טעג 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג 2.30 נאכמ.

קינא - טעאטער „קירא" פראנציסקאנסקא 31

פון דינסטאג, ד. 4 יוני ד. י. גרויסע פרעמיערע! בעניייאונג פון מעכטיגען מייסטערווערק אין א נייער ליטער. בעארבייטונג א. נ.:

„די ווייסע שקלאפין"

אין די הויפטראלען: Włodzimierz Gajdarow i Liana Haid

אנהויב 5.30 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 3 א זייגער נאכמיטאג. פערשטארקטער ארקעסטער.

קינא „ERA" פרי-הער „פלארא" זאווישא 22 (באלוט)

גרויסער אונגעוועהנליכער דאפעלטער שלאגער-פראגראם!

I די וועלט אהן פרויען — L. BARRYMORE — מעכטיגע דראמע פון ליבע און אינטריגע אין דער הויפטראלע

II 3-טער שוואדראן — פרעהליכער פארס אין 10 אקטען. אין די הויפטראלען: K. Rommer, P. Heideman i E. Verbes.

אנהויב פון די פארשטעלונגען 5.30 א זייגער נאכמ. שבת און זונטאג 3 א זייגער נאכמיטאג.

קינא „סירענא" KINO TEATR „SYRENA" ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL. 49-48

דאפעלטער פראגראם! קלוי פון סעזאן! א וואך פון הומאר און געלעכטער!

דער ליבלינג — פון דער — גאנצער וועלט Harrold Lloyd (NIEBORACZEK) הורא'גאנען פון געלעכטער.

אין דער סענ-סאציאנעלער — קאמעדיע — „דער שטיפער"

אויסערדעם א פרעכטיגע שלאגער-קאמעדיע.

פערשטארקטער ארקעסטער. אנהויב אין וואכען-טעג 5.30 נאכמיטאג. שבת און זונטאג 3 א זייגער נאכמיטאג. פערשטארקטער ארקעסטער.

Dr. H. BERGSON

פרויען-קראנקהייטען

נעמט יעצט אן אין לעטשניצע „וויטא", פיעטרי-קאווער 45 פון 4.30 ביז 5.30 נאכמ. אין דער-היים עוואנגעליצקא 16 פון 6–7. טעל. 10-26.

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען

זאוואדזקא 1.

נאר פאר וועגערישע הויט-קראנקה, און מענער-שוואכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אורא-לאגישע און נערווען-קראנקהייטען. קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-סאבינעט קאסמעטיק.

— טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אווענד. — פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ. נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.

— בעזונדערע ווארטע-צימער פאר פרויען. —

וויזיט 3 זל.

פאהרען אויף א ראווער

קען מען זיך לייכט אויסלערנען אויף דעם וועלאדראם, קאנסטאנטינער 16.

אפען פון 9 פריה ביז 11 א זייגער אווענד. עס ווערען אויך אויסגעבארגט ע'שטקלאסיגע ראווערען (פאר הערן און דאמען) אויף אויספלוגען. ס'ווערען אויך אנגענומען אלערליי רעפערא-טורען און ס'ווערט אויסגעפיהרט רעיעל, סאליד און ביליג. אויפ'ן ארט איז אויך צו בעקומען פערשידענע טיילען צו ראווערען.

שפארט-געלט קויפט שירמס, שטעקענס נור אין דער ווערקשטעל

ס. פייגענבוים, נאוואמיעיסקא 19

ווייל איהר קענט דארט קויפען מיט 25% ביליגער.

אכטונג! ס'ווערען אנגענומען אלערליי רעפא-ראטורען און דעקען.

Dr. MED. J. BETTE

ספעציאל-ארצט פאר אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

פיעטריקאווער 6. טעל. 44-95.

נעמט אן פון 8 ביז 11 און פון 4 ביז 6 אווענד

קנה חכמה קנה בינה ואל תט מאמרי פי

אז דו דארפסט ערלעדיגען סאנדאווע זאכן זאלסט דו גלייך קומען צו לויפען אין ביורא

17 פיעטריקאווער 17
52 זאכאדניא 52

אז תלך לבטח דרכך

ווייל אין ביורא ביי ה' מאנעלא ווערט גע-וויסענהאפט ערלעדיגט און געשריבען אלע סאנדאווע זאכען, ביטעס, קלאוזולעס, זאבעז-פיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, קארנע און ציוויל אפעלאציעס, אדוואקאניעס, אינטערציזיעס, ספעציאליסט פון שותפות-אקטען, איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.

מיט אכטונג

י. מאנעלא, פיעטריקאווער 17 דורכגאנג זאכאדניא 52.

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY

WodnyRynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26

Dojazd tramwajami 16 i 10.

Od dnia 5 czerwca do 10 czerwca 1929 r.

Dla dorosłych:

Dziewczę z ludu

W rolach głównych: Harry Liedtke Xenia Desny i Livio Pavanelli

Nad program:

Wyższa szkoła sportu tennisowego

Dla młodzieży:

ZWYCIĘŻCY i ZWYCIĘŻENI

(Brzegiem Nilu aż po Kongo)

Obraz ilustrujący obyczaje i prace murzynów, polowanie na krokodyle, lwy, slonie, życie ptactwa afryk i t. d.

Nad program:

Niebezpieczeństwo wielkiego miasta

Groteska w 2 aktach.

Kino Spółdzielni
Sienkiewicza 40.

ארקעסטער בעדייטענד פערשטאַרקט
אָנהויב אין געוו. טעג 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג און יו"ט 2 נאָכמ., לעצטער סעאַנס 10 אָוו.
אויפ'ן 1-טען סעאַנס—נידריגע פרייזן.

היינט און פאלג. טעג!
גרויסע פילם-עפּאָפּיי!

JOANNA D'ARC
(Dziewica Orleańska)

אין דער הויפט-ראָלע SIMONNE GENEVOIS || אכטונג! קינא אין גארטען אהן ריקזיכט אויפ'ן וועטער
נעכסטער פראָגראַם: „דאָס האַרץ איז נישט קיין משרת". אין די הויפט-ראָלען: Bille Dove i Lloyd Hughes

קינא-טעאטער
ZACHĘTA
נ'ערזשער 26, ביים פלאַץ קאָשטשעלני

פערשטאַרקטער ארקעסטער.

היינט און פאלג. טעג!
גרויסע פרעמיערע!

ZAHIA — שייך'ס טאָכטער

(פאַטעטישע סימפּאָניע) די שפּאַנענדע אַקציע שפּילט זיך אָפּ אין אַפריקאַ און אין פּאַריז. — אין די הויפּט ראָלען:
MICHEL VERRY, GEORG CARPENTIER i OLGA DAY

אָנהויב אין געוועהנליכע טעג 5.30 נאָכמ., שבת און זונטאָג—3 אַ זייגער נאָכמיטאָג. פערשטאַרקטער ארקעסטער.

Dyrekcja Szkoły Przemysłowej
T-wa Szerzenia Oświaty i wiedzy Technicznej wśród Żydów w Łodzi
ul. POMORSKA 46/48

מאַכט בעקאַנט, אַז קאַנדידאַטען אָנמעלדונגען אויפ'ן ערשטען קורס פון די אָפּטיילונגען: מעכאַניש, עלעקטראָטעכניש און וועבעריי נעהמט אָן און ערטיילט אינפאָרמאַציעס די שול-קאַנצעלאַריע טעגליך פון 10—2.

די לעהרערין סאָלאָמעאַ לאַסמאַן
בזשעזשינער 15
איז צוריקגעקעהרט און ערטיילט לעקציעס פאַר ערוואַקסענע אין די פּוילישע, דייטשע און יודישע שפראַכען צו ביליגע פּרייזען. 7655

GIMNAZJUM ŻEŃSKIE
Eug. Jaszuńskiej-Zeligmanowej
18 POŁUDNIOWA 18.
איינשרייבונגען פון נייע שילערינס ווערען אָנגענומען טעגליך פון 12—2 און פון 5—7 אָוו.
ביים נ"י גאזיום „Dom Milusińskich" פון פּראָפ. לויט סיסטעם Montessori

לעטשניצע פון דאקטוירים ספּעציאַליסטען
און דענטיסטישער קאַבינעט.
בזשעזשינער 11, טעלעפאָן 37-63
אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָוונד.

ד"ר אימיך נאָז, האַלז, אויערן קר.	4½—3½
ד"ר קערשנער קינדער-קראַנקה.	11-9 4½-3
ד"ר שיפּמאַן אינערליכע קראַנקהייטען	2—12
ד"ר רובימש הויט און געשלעכטס-קר.	1½—12½
ד"ר שמירגעלד נערווען און גמיטיגע קר.	2—1
ד"ר גאָלדבלאַט אויגען-קראַנקה.	1½—12½
ד"ר וויים כירורגישע קראַנקהייטען	3—2
ד"ר שמערלאַווסקי פרויען-און געבורטס-הילף	4½—3½

פּסיכאָ-טעראַפּיע, שפּראַך-שטערונגען ווי שטאַמלען א.א.וו. פּאָקען-שטעלען, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראַהל. איינשפּריצונגען, מאַסאַזשען, עלעקטריזאַציע, אָפּעראַצ. אויף פערלאַנג ווערען אין שטאָט. אין לאַבאָראַטאָריום ווערען אָנגענומען אַלע ארט אַנאַליזען, אויך פלעגמאַ און בלוט
אימפּונגען נעגען שקאַרלאַטין.
ביי דער לעטשניצע איז געעפנט געוואָרען
א רענטגען-אינסטיטוט.

ד"ר ראזשינסקי מאַרגאַלסקאַ
צאָהן-ארצט 10—1 3—6
קינסטליכע צייהן, פּאָרצעלאַן, פּאָמבען א. א. וו.

די לעטשניצע איז אויך שבת זונטאָג

לאָזט נישט הפקר אייער פערמעגען
בעשיצט אייער פערמעגען אויף זומער-וואוינונגען, קלינגט אָן טעלעפאָן 75-88, וועט מען אייך פערזיכערן אייערע וואוינונגען, פאַבריקען און געשעפטען פון פייער און גנבות צו זעהר צוגענגליכע בעדינגונגען. 7418
אינספּעקטאָר פון נדן-און קאַפּיטאַל-אסעקוראַנץ
ה. קאַנסקער, קאַמיענאַ 9.
טעלעפאָן 75-88.

פעלד-בעטען
רעזשאַקעס,
קינדער-בענקעלעך
פון דער „OMEGA" פירמע
מיט לאַנגיעהריגער גאַראַנטיע
פאַבריק:
לאָדז, יוליוש-גאַס 4
צו פערלאַנגען אין אלע טעבעל-סקלאַדען.
הורט! רעטייל!

איז דער 7-קל. שולע
ש. זיעלאַנקאַ וואָסקאָדניאַ
—68/70—
ווערען אָנגענומען שילער פון 6 יאָהר אָן און ווערען גרינדליך פּאָרגעבריים אין אלע היגע מיטעל-שולען. אַ ספּעציעל געוויכט ווערט געלייגט אויף דער העברעאישער שפּראַך און אלע יודישע למודים.
בעמערקונג: דורכגאַנג פּיעטריקאָווער 44—46

עס ווערט מעהר נישט געטאַנצט
אין זאַל פאַלודניאַווא 10.
היערמיט מאַך איך בעקאַנט, אַז פון דינסטאָג, דעם 21. מאַי איז געעפנט געוואָרען אין מיין זאַל פּאַלודניאַוואַ 10
אַ כשר'ן רעסטאָראַן
אָנגעפיהרט פון ערשטקלאַסיגע פאַכלייט. ס'ווערט אַרויסגעגעבען טעגליך היימישע געשמאַקע מיטאָגען צו צוגענגליכע פרייזען.
בעמערקונג: עס ווערט אָנגענומען בעשטעלונגען אויף חתונות, בענקעטען א.אַ.וו. אויך קענען זיך מעלדען קוואַליפיצירטע קעלנערינס.
מיט אַכטונג דניאל פרידוואַלד.

Dr. med.
H. LAJCHTER
צאָהן-כירורג
דזיאַסלעס-, קין-, גימען- און צאָהן-קראַנקהייטען.
Konstantynowska 9.
telefon 49-66
od 1½—6 po pol. 4664

מיט פולע רעגירונגס-רעכט (קאַטעגאָריע A)
8-קלאַסיגעס מעדכען-גימנאַזיום
מיט 3 פערבערייטונגס-קלאַסען (A. B .C.)
MARJA HOCHSTEIN
WÓLCZAŃSKA 23
telefon 14-27
דאָס איינשרייבען פון נייע שילערינס טעגליך אין די שול-שטונדען
בימ גימ-נאַזיום אַ „קינדער-היים" סיסטעם פּראָפעס: מאָנטעסאָרי

Dr. med.
W. EYCHNER
גינעקאָלאָג-אַקושער
נ'ערזשער 11.
טעל. 84-72
נעמט אָן פון 6—8 אָוענד.

מעכאַנ. שלאָסעריי און שווייסעריי
J. REDER
Łódź, Konstantynowska 11
כ'נעהם אָן אַלער-אַרט שלאָסעריי-אַרבייט און צופּאַסען פערשידענע מאַשינען-טיילען און שווייסונגען, פאַר שטריקער ווערט געליפערט טישען מיט מעסטערס פון 30 זל. אָן, פאַראַפינערס פון 7 זל. אָן.
שפּעציאַליטעט — אויספיהרונג

8 קל. רעליגיעזע מענער-גימנאַזיום
פון דער געזעלשאַפט
„תורה ודרך ארץ"
אין לאָדז, צעגעלניאַנאַ 60, פּראָנט 2-טען שטאָק.
די דירעקציע איז מודיע, אַז די עקזאַמענס פאַר נייע שילער הויבען זיך אָן דעם 26 מאַי (ט"ז אייר) 9 פריה
איינשרייבונגען נעמט אָן די קאַנצעלאַריע טעגליך פון 9—1

ערשטקלאַסיגער ווערקשטעל פון
קאָלדרעס
פוכענע און אויך וואַטענע, ביי
M. Złocisty
לאָדז, 6 שערפּינג 34 (בענעדיקטאַ)
אויף לאַגער אַ גרויסען אויסוואַל פון פערטיגע קאָלדרעס

Dr. med.
L. Pikielny
אַרזשלאַג
ספּעציעל אַרצט פאַר נירן-בלאָזן-און האַרן-קראַנק
NAWROT 8
tel. 19-90
עמפּפאַנגס פון 4—7 אָוו.
נעמט אויך אָן אין דער לעטשניצע „Zdrowie" נאַרוטאָוויטשאַ 3 פון 12½ ביז 2 אַ זייגער נאָכמ.

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
און ערצטליך-דענטיסטישער קאַבינעט
זגיערסקאַ 17 טעל. 16-33.

ד"ר ראַקאָווסקי נאָז האַלז, אויערן קר.	10—11 5—2 7—6
ד"ר רוזשאַנער הויט און געשל. א. בם קר.	10.—11 1—2
ד"ר גאָלדשטיין- אויגען-קראַנקהייטען פּאָלאַק	1—2 7—8
ד"ר יוסטמאַן נערווען קראַנקהייטען	12—2 חוץ זונ.
ד"ר ראָזענצווייג קינדער-קראַנקהייטען	10-12 4-5
ד"ר פּאַפּיערני פרויען און געבורטס-הילף	11½-1 5-6
ד"ר קאַנטאָר כירורגישע-קראַנקהייט.	4-5 זונ. 1—2
ד"ר ווייַנבערג אינ. הערץ לונגען-קר.	12—1, 6—7
ד"ר מטופּעל רענטגען	10—12 4—6
א. גראָדזענטשיק צאָהן-ארצט	3—7
נ. ראָזעס צאָהן-ארצט	9—2

צאָהן-פּלאָמבירונג, באַלאַמבונגען, קראָנען, מאָסטען א.א.וו.
ביי דער לעטשניצע איז געעפנט געוואָרען
א רענטגען-אינסטיטוט
היילונג פון הויט קראַנקהייטען פון קאָפּ (פּאַרך) מיט רענטגענשטראַהלען, פאַר בעשטראַהלונג און דורכלייכטונגען, קוואַרץ-לאַמפּע, דיאַטערמיע, עלעקטריזאַציע, אלע טעגליכע אַנאַליזען. אַ קורס פאַר שוועסטער.
אימפּונגען געגען שאַרלאַך (שקאַרלאַטין) פון 4—5 נאָכמ.
די לעטשניצע איז אויך אָפּען זונטאָג.
וויזיט אין דער שטאָט.
ערצט.-קאָסמעטיש. גאַבינעט
פּראָפ. מאַרקוס נעהמט אָן פון 5—7 אָוונד

Dr.
HELLER
ספּעציאַליסט פאַר הויט-, ווענערישע קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע.
נאַרוטאַ 2 טעל. 79-89
נעמט אָן ביז 10 פריה און פון 4—8 אָוונד. פאַר פרויען אַ ספּעציעל פון 4—5 נאָכמ.
פאַר אַרבעטסלאָזע לעטשניצע-פרייזן

PALMA-PATENT

וויכטיג פאַר לעטניקעס
אַנשטאָט זיך צו באָרגען אַ בעט אויף אַבנוץ-געלד
קויפט בעסער פאַר'ן זעלבען געלד
אַנ'עכט פּאַטענטירט בעט מיט אַ מאַטראַץ
וואָס איז פערזעהען מיט דער שוץ-מאַרקע PALMA-PATENT
פאַר וועלכען מיר גאַראַנטירען אויף 3 יאָהר.
אויסערדעם, בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאַגער אין אַ גרויסען אויסוואַהל
ניקעל-בעטען, אַמעריקאַנקעס,
ניקעל-קינדער-בעטען, קינדער-וועגעלעך,
טיש-בעטען, קינדער-בענקעלעך
מעטער-מאָס, אויף רעדלעך.
מאַטראַצען געבעטע, שאַטקאָווע און קאַנאַדיסקע
קאָזעטקעס און טאַפּטשאַנעס
בעמ.: בעטלעך מיט ווענטלעך ווייס און ברוין 17 זל., מאַלאָווע-בעט. 14 זל.
רעעלע בעהאַנדלונג. פאַבריקס-פרייזען. זעמטליכע רעפּאַראַטורען.
הורט לאָדז, פּאָלנאָצנאַ 24, טעל. 31-85. דעטייל

ארויס פון דרוק
1) הערשעלע:
שבת אויפ'ן טראַקט
(לידער) פּרייז 2 זל.
2) דאָס קלאַסישע ווערק פרידריך שילער
ווילהעלם טעל
(טעאַטער-שטיק) יודיש: הערשעלע. 5 זל.
צו בעקומען אין אַלע בוכהאַנדלונגען.

ביכער אויף ראַטעס!
אַלע ליבהאָבער פון יודישען בוך האָבען איצט אַ גוטע געלעגענהייט זיך אַנצושאַפען, אויסצאָהלענדיג יעדע וואָך קליינע ראַטעס, די ווערק פון די יודישע קלאַסיקער: מענדעלע, פּרץ, שלום-עליכם, נאָמבערג, לייוויק, אַפּאַטאָשו, גלאַזמאַן, רייזענס לעקסיקאָן, זכרונות פון אב-קאַן און אַלע אויסגאַבען פון די פערלאַגען: „קולטור-ליגע", „בוישאָ", יאַטשקאָווסקי.
די 10 בענדער פון זשאַן קריסטאָף מיט'ן בוך פון סט. צווייג וועגען ר. ראָלאַן, וואָס האָבען ביז איצט געקאָסט 52.50 זל. בעקומט מען איצט נאָר פאַר 22.80
בעמ.: יעדער, וואָס קויפט ביכער פאַר 10 זל. וועט בעקומען דאָס בעריהמטע בוך אויף מערב—קיין נייעס פון רעמאַרק נאָר פאַר 1,50 זל.
בוכהאַנדלונג נ. בערלינסקי
אַלט-שטאָט 12, לינקע אָפיצינע, 2-טער שטאָק

Dr. Z. Rakowski
ספּעצ. פאַר אויערן-, נאָז-, האַלז- און לונגען-קראַנקה.
קאָנסטאַנטינער 9, טעל. 27-81.
עמפּפאַנגט פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אָן אין לעטשניצע, נ'ערזשער 17 פון 11—10 און פון 3—6

Dr. med. I. WAJNBERG
CEGIELNIANA 47, tel. 26-02
אינערליכע קראַנקהייטען. ספּעציעל פאַר לונגען-און הערץ-קראַנקהייטען, בעשטראַהלונגען און קינסטליכע... אין דער היים פון 3—5 נאָכמיטאָג.

פריער
פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבן

7
פרייטאג
כה
אייר תרפ"ט

יוני
זון-אויפגאנג 3.17
זון-אונטערגאנג 7.52
ליכט-צינדען: 7,35

פאבאר פון יאהרגאנג 1908|6

היינט, פרייטאג שטעלען זיך צו דער פאבאר-קאמיסיע נומער 1 (פאמארסקא 18) די מאנספער-שוינען פון יאהרגאנג 1908, וואס וואוינען אין 5-טען קאמיסאריאט מיט די פאמיליען-נעמען אויף

T. U. W.

פאבאר-קאמיסיע נומער 2 (אגראדאווא 34) דער יאהרגאנג 1908 פון 10-טען קאמיסאריאט מיט די פאמיליען-נעמען אויף

M. N. O. P. R.

פאבאר-קאמיסיע נומער 3 (זאקאנטנא 82) אלע פון יאהרגאנג 1906, וועלכע זענען אין יאהר 1927 אנערקענט געווארען פאר נישט פעהיג (קאטעגאריע B) און וואוינען אויפ'ן שטח פון 9. און 11. קאמיסאריאט.

מיליטער-איבונגען

פאר לעהרער פון פאלקס-שולען

(2) ווי מיר דערוויסען זיך, וועלען היי-יאהר גערופען ווערען אויף 8-וואכענדיגע מיליטערישע אויסבילדונג די לעהרער פון די פאלקס-שולען פון יאהר גאנג 1905 און 1906, וועלכע זענען פעריכענט געווארען אין רעזערוו, די איבונגען וועלען פארקומען פון 5. יולי ביז'ן 25. אויגוסט.

אפראוויזאציע פון די שטעט

(2) עהרענכטען האט אין ווארשא געווילט א רעלעגאציע פון אלע שטעט, צוזאמען מיט פאר-טרעטער פון לעבענסמיטעל-קאאפעראטיוון. אויף א קאנפערענץ מיט'ן אינערן-מיניסטער סקלאד-קאווסקי, האט די דעלעגאציע אנגעוויזען, אז די רעגירונג דארף ווייטער זאמלען תבואה-רעזערוון. דער אינערן-מיניסטער האט ערקלערט, אז די רעגירונג טראגט די זארג פאר דער אפראוויזאציע פון די שטעט.

די משאות-סטאציע אויף ווידזעווער פאלעסיע

(2) דער פעראיין פון אנגעשטעלטע אין אינסטיטוציעס פון עפענטליכען נוצען האט זיך ווידער-אמאל געווענדעט צום פאהר-מיניסטעריום וועגען אנהויבען די ארבייטען ביים בויען די משאות-סטאציע אויף ווידזעווער פאלעסיע. די דעלעגאציע פון פעראיין האט אנגעוויזען, אז נישט קוקענדיג אויף דעם צואג פון וויצע-מיניסטער, האט זיך נאך דער ענין נישט גערירט פון ארט, און די ארבייטס-לאזע אין לאדז לעבען דערוויל אין דער גרעסטער נויט און הונגער. דעפ. קאוואלסקי האט בעקומען אנ'ענטפער, אז דער ענין וועט ווי אמשנעלסטען בעטראכט ווערען.

א הלוואה אויף עפענטליכע ארבייטען

(2) נעכטען איז פארגעקומען א זיצונג פון דער ביורושעט-קאמיסיע ביים שטאט-ראט. ס'איז בעשלאסען געווארען צו נעמען א קורץ-טערמיניגע הלוואה אין פינאנץ-מיניסטעריום אויף א מיליאן זל. די הלוואה זאל פערווענדעט ווערען אויף עפענטליכע ארבייטען. ס'וועלען בעשעפטיגט ווערען 200 ארבייטער ביז סוף פון זומער-סעזאן.

Dr. H. WOŁKOWYSKI

בעגעלניאנא 25, טעל. 26-87

ספעציעל ארצט פאר הויט און ווענע-רישע קראנקהייטען, מענער-שוואכע. אלע ארט אנאליזען, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.

זאגט אן פון 8—10 פריה, 12—2 נ.מ. און פון 4—8 אבנד

Dr. med. STUPEL

.12 Szkolna 12.

ספעציאליסט פאר הויט-, האר און וועגערישע קראנקהייטען מענער-שוואכע, ליכט אונטערזוך, רענטגען-שטראהלען און קווארץ-לאמפ, עלעקטרא-טערפיע.

נעהמט אן פון 6 ביז 9 אויף אווענד.

שויז בעשטימט א קאמיסאר

פאר דער לאדזער קראנקען-קאסע

(2) זייט א געוויסער צייט רעדט מען ביי אונז אין שטאט וועגען דעם, אז ס'וועט בעשטימט ווערען א קאמיסאר אין דער קראנקען-קאסע. די ידיעה איז פון איינע אפגעלייקענט געווארען, פון אנדערע — ווייטער בעשטעטיגט געווארען.

ווי מ'טיילט אונז איצט מיט, זאלען די קלאנגען זיין בעגרינדעט. די פראגע וועגען א קאמיסאר איז דעפיניטיוו ערלעדיגט: דאס ארבייטס-מיניסטעריום האט בעשטימט אלס קאמיסאר פון דער לאדזער קראנקען-קאסע נישט ה' וואקושעווסקי, ווי מ'האט בעהויפטעט, נאר ה' עוגעניוש לאפושאנסקי, דעם איצטיגען דירעקטאר פון פינאנץ-אפטיילונג אין דער פירמע „פאזנאנסקי".

ווי מ'טיילט ווייטער מיט, איז ה' לאפושאנסקי ארויסגערופען געווארען קיין ווארשא, וואו ער וועט ווארשיינליך בעקומען דעם נאמינאציע-דעקרעט. אזוי ארום וועלען די וואהלען צום ראט פון דער קראנקען-קאסע ווארשיינליך נישט פארקומען, הגם ס'ווערען צו זיי געמאכט אלע פארבערייטונגען און די נאהענטע טעג זאל שוין אי דער היגער קר. קאסע אמי-רירען דער נייער קאמיסאר.

גרויסע גנבה אין א זיידען-לאגער

(2) אויף פיעטריקאווער 121 געפינט זיך דער פאבריקס-לאגער פון זיידען-סחורות, וואס געהער צו דער פירמע „ברידער קאפעמאן און נאגנעוויטש".

נעכטען אינדערפריה, ווען די אנגעשטעלטע פון דעם דערמאנטען געשעפט זענען געקומען צו דער ארבייט, האבען זיי בעמערקט, אז דאס שלאס איז אפגעריסען. דאס איז זיי געווארען פערדעכטיגט, און ווען זיי זענען אריין אין געשעפט, האבען זיי גלייך בעמערקט, אז אין לאגער איז פארגעקומען א גנבה. די סחורה איז געווען פונאנדערגעווארפען און א גרויסע צאהל האט געפעהלט. ס'איז גלייך אלארמירט געווארען די אויספארשונגס-פאליציי, וועלכע איז צוגעטרעטען צו דער ארבייט. ווי ס'האט זיך ארויסגעשטעלט זענען די גנבים אריין דורכ'ן הויז קאשטשושקי 58, וועלכע גרעניצט מיט דעם הויז פיעטריקאווער 121. אין געשעפט זענען זיי אריין דורך נאכשליסלען און אנגעהויבען ארבעטען צו ווירט-שאפטען. די גנבים האבען זיך אויסגעקליבען עטליכע הונדערט שטיק זיידענע סחורות און 40 שטיק ענג-לישער בעק און דאס אנגעהויבען צו פאקען אין זעק, וואס זיי האבען געמאכט פון די ביליגערע סארטען סחורה. דאס האט זיך זיי אבער נישט איינגעגעבען, און די גנבים האבען דערזעהן די גאנצע סחורה ארויסגעטראגן דורך קאשטשושקי-גאס ראדט זי אויפגעלאדעוועט אויף א פוהר, וועלכע איז שוין געווען ווארשיינליך צוגעגרייט, און זענען אוועק געפאהרען אין אנ'אומבעקאנטער ריכטונג. די גנבים, זענען, ווי עס ווייזט אויס, אויך גענויע ספעציאליסטען פון ברעכען קאסעס, ווייל זיי האבען אויך געארבייט ביי דער אייזערנער קאסע, וואס געפינט זיך אין געשעפט, ס'האט זיך זיי אבער נישט איינגעגעבען צו עפענען די קאסע און זיי זענען אנטלאפען. די גנבים האבען בעי ארבייט זעהר פארציג, ווייל זיי האבען נישט איבערגעלאזען נאך זיך קיין שום שפור, אלע פינגער-אפדרוקען האבען זיי פערווישט און מיטגענומען אלע גנבישע מכשירים. נאך ארורכפיהרען די ערשטע אויספארשונג האט די אויספארשונגס-מאכט פערארדענט תיכף ארורכצופיהרען אנ'אבלאווע אין אלע גנבישע מלינה'ס, אבער ביז איצט איז מען נישט געפאלען אויף די שפורען פון די גנבים. אין צוזאמענהאנג מיט דער גנבה האט די אויספארשונגס-מאכט בעי ארורכגעפיהרטער רעוויזיע, פערהאלטען עטליכע פערדעכטיגטע פערזאן.

סחורה-לאגערן „WARRANT"

Sp. Akc. w Łodzi, PIOTRKOWSKA 56

ערטיילט הלוואות

אויף משכנות פון סחורות אויף זעהר גינסטיגע בעדינגונגען.

פערצאלונג, לאגערונג אין איינענע גרויסע מאגאזינען, גטוועהנ-ליכע און כרייצאליגע, פעראייניגט מיט דער באהן-באטשניצע.

7562

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן און א. קאמפאניעיעץ.

גאסטראלען פון בעריהמטער סובּרעטין און געזאנגס-ליבהאבער

וויערא קאניעווסקא
און פאול ברייטמאן

מיט'ן אנטייל פון מאקס ברין.

שבת, דעם 8-טען, זונטאג, דעם 9-טען, דינסטאג, דעם 11-טען, 9 אין אווענד

פרעמיערע!!! צום ערשטען מאל אין לאדז! פרעמיערע!!!

דער שלאגער פון קאמינסקי'ס טעאטער אין ווארשא

נייע הערליכע געזאנגס נומערן / איינשטודירטע נייע טענץ / קנאבען-כאר

דאס חזנ'דל

אין 3 אקטען פון שטיינבערג, מוזיק פון רומשינסקי. די הויפט-ראל „דאס חזנ'דל"— וויערא קאניעווסקא.

שבת, 4 נאכמיטאג צו ביליגע פרייזען – אנשעל שארס גרויסע אויפפיהרונג

28 נומ' מוזיק

זיין יודיש מיידעל

אין 3 אקטען פון י. לעש מוזיק: ש. סעקונדע. טענץ: ליבאוויטש.

מאנטאג, ד. 10-טען, 9 אוו. גרויסע פאפולערע פארשטעלונג פון 1 ביז 2,50

דאס פענסיאן-מיידעל

די אין לאדז בעליבטע פיעסע

אין 3 אקטען מיט געזאנג און טענץ. ראל „פענסיאן-מיידעל"—וויערא קאניעווסקא, ראל „ארענשטיין" — פאול ברייטמאן.

ס'נעמט אנטייל (לויט א. ב.) פרויען: בעזמאן, באריסאווא, מאכאראווסקא, נערה, פאדערמאן, קארעני, קאמפאניעעק. מענער: אריעל, אייזענבערג, גאלבירסקי, האמבורגער, מאכאראווסקי, מאסקאוו, נייהויז, פאלאנסקי, ישראל קאמפאניעעק, ראבינאוויטש, ראקאוו.

אדמיניסטראטאר: מ. ארנוואלד. מוזיקאלישער לייטער: ל. זעלמאן.

בילעטען שוין צו בעקומען אין פילהארמאניע-קאסע.

Teatr Miejski, Cegielniana 63.

POŻEGNALNE WYSTĘPY

MOSKIEWSKIEGO ARTYSTYCZNEGO TEATRU

CENY ZNIŻONE.

Piątek, dn. 7 czerwca r.b. o g. 8.30 w.
Uroczyste przedstawienie dla uczczenia 100-lecia urodzin L. TOŁSTOJA po raz 1-szy

POTĘGA CIEMNOTY

Sobota, dn. 8 czerwca r.b. o g. 8.30 w.
po raz ostatni

WUJASZEK WANIA Czechowa

Niedziela, dn. 9 czerwca r.b. o g. 4 p.p.
(Ceny popołudniowe)

OŻENEK (Żenit'ba) Gogola

o godz. 8.30 wiecz. DOSTOJEWSKIEGO

BRACIA KARAMAZOW

Poniedziałek, d. 10 czerwca, o g. 8.30 w.
POŻEGNALNE PRZEDSTAWIENIE

ŻYWY TRUP -- Tołstoja

לאדזער גאסען וועלען ווערען אספאלטירט

(ס) נעכטען האט דער מאגיסטראט אונטערגע-שריבען אנ'אפמאך מיט דער „ווארשאווער אספאלט-געזעלשאפט". היינטיגעס יאהר וועלען אויסגעפלאס-טערט ווערען די פעטריקאווער גאס פון נארוטא ביז פרייהייטס-פלאץ, און דער פרייהייטס-פלאץ גופא.

לויט'ן אפמאך, זאלען זיך די ארבייטען אנהויבען דעם 10. יולי און וועלען פערענדיגט ווערען דעם 10. אקטאבער.

די קאסטען וועלען בעטרעפען א מיליאן זל., וועלכע וועלען בעצאהלט ווערען אין עטליכע ראטעס. די פירמע האט פארגעשלאגען א באנק-גאראנטיע אויף 12 יאהר. די רעפעראציעס פון די אספאלט-בריקען אין די ערשטע 7 יאהר וועלען געמאכט ווע-רען אויפ'ן חשבון פון דער פירמע.

ארגאניזירונג פון א פוילישער עמיגראציע-געזעלשאפט אין לאדז

(—) דעם 7. מאי איז אין לאדז, אונטער'ן פארזיץ פון וואיעוואדע יאשטשאלט, פארגעקומען א פערזאמלונג, אויף וועלכער ס'איז בעשלאסען גע-ווארען צו גרינדען אנ'ארגאניזאציאנס-קאמיטעט פון דער פוילישער עמיגראציע-געזעלשאפט אין לאדז.

די קומענדיגע וואך זאל פארקומען אנ'ארגא-ניזאציאנס-פערזאמלונג, צו וועלכער ס'וועט קומען פון ווארשא דער וויצע-פארזיצער פון דער צענטרא-לע, רעד. פענקעוויטש.

ליקווידירט א סכסוך ביי „קרושע און ענדער"

(2) אין דער פאבריק פון „קרושע און ענדער" אין פאביאניץ איז ענטשטאנען א סכסוך מיט די ארבייטער וועגען די אורלויבען. די ארבייטער האבען געפאדערט, אז די אורלויבען זאלען זיך באלד אנ-הויבען און מ'זאל זיי באלד אויסצאהלען. דער סכסוך האט אנגענומען אזעלכע פארמען, אז ס'האט געמוזט אינטערווענירען פאליציי.

דער קרייז-ארבייטס-אינספעקטאר וואיטקע-וויטש האט נעכטען אינטערווענירט און געבראכט צו אנ'אויסגלייך. די ארבייטער זענען נעכטען צוגעטרא-טען צו דער ארבייט.

אין די קינדער-קאלאניעס

(ס) נעכטען האט די אפטיילונג פאר געזעל-שאפטליכער שוץ ביים מאגיסטראט ארויסגעשיקט קיין בוסק די קינדער פון די שטעטישע פאלקס-שולען. די קינדער, וועלכע זענען קוואליפיצירט גע-ווארען דורך דאקטוירים, וועלען אין בוסק פערברענ-גען 6 וואכען אין דער קינדער-קאלאניע א. נ. פון רעקטאר ברודזינסקי.

טעאטער „סקאלא"

זאל ווערען א פויליש טעאטער

(2) ווי בעקאנט האט דער מאגיסטראט אפ-געגעבען דעם שטעטישען פוילישען טעאטער אויפ'ן קומענדיגען יאהר דעם בעקאנטע ארטיסט ארוונ-טאוויטש. ווי מ'טיילט אונז מיט, זאלען האבען זיך אנגעהונגער פון איצטיגען טעאטער-דירעקטאר קארט-שינסקי, בפרט פון די אינדוסטריעלער קרייזען, בע-שלאסען צו דינגען דעם טעאטער „סקאלא" אויף צייגעל גאס און דארט איינארדנען א פוילישען טע-אטער, אונטער דער דירעקציע פון ה' גארשטשינסקי.

פונאַנדערגעטריבן אַ נישט-ערלויבטע עפנטלעכע מיטינג

אין די לעצטע טעג זענען אין די פאַבריקן און אין די אַרבייטער-קוואַרטאַלן פערשפרייט געוואָרן פלוג-בלעטער אין וועלכע עס איז געמאָלדן געוואָרן וועגן אַ קאָמוניסטישן מיטינג, וואָס וועט פאָרקומען דאָנערשטאָג 5 אַ זייגער נאָכמיטאָג אויף לעאָנאַרדס פּלאַץ וועגן יקרות, און רעדוקציעס אין די פאַבריקן.

נעכטן אַרום פינף אַ זייגער נאָכמיטאָג האָט זיך טאַקע פערזאַמעלט אויף לעאָנאַרדס פּלאַץ אַ גרעסערער עולם אַרבייטער ביצוואַינען דעם עפנטליכן מיטינג, נאָר אַזוי ווי דער מיטינג איז נישט געווען קיין ערלויבטער פון דער פּאָליציי, איז דער עולם פונאַנדערגעטריבן געוואָרן.

אַרום 7 אָוונט האָט זיך אויפ'ן וועלבען פּלאַץ ווידעראַמאָל פערזאַמעלט אַ גרויסער אַרבייטער-עולם, צו וועלכע עס האָט געוואָלט רעדען רעפּ. ראָשאַק. פּאָליציי האָט אָבער ווידעראַמאָל פונאַנדערגעטריבן דעם המון.

ווען רעפּ. ראָשאַק איז אַהיימגעגאַנגען האָבען איהם בעגלייט אַ גרעסערע צאָהל אַרבייטער. אויף זשעאָזסקאַ נאָך פּאַר'ן 13. פּאָליציי-קאָמיסאַר-יאַט איז געקומען צו אַ צואַמענשטויס מיט דער פּאָליציי, ביי וואָס עס איז פערוואונדעט געוואָרען דער אַרבייטער טשערניאַק.

פינף אַרבייטער זענען אַרעסטירט געוואָרען, בעשולדיגט אין שטעלן אַ ווידערשטאַנד דער פּאָליציי.

אַ טריפה-סקאַנדאַל אין ראַדאָגאָשטש

אין ראַדאָגאָשטש האָט זיך נעכטן געקאָכט טריפה-סקאַנדאַל.

אין דער יאַטקע אויף ראָלנאַ גאַס איז געבראַכט געוואָרן פריה אַריינגעקומען אַ יורענע און האָט דאָרט דערזעהן אַ לונג מיט קרעץ. דער קצב האָט זיך פערענטפערט, אַז ס'איז טרפה.

ווען ס'זענען צו איהם שפּעטער אַריינגעקומען די משגיחים האָבען זיי ביי איהם איבערהויפּט קיין לונג נישט געפונען.

וועגען דעם ענין האָט מען מודיע געווען דעם ראַרטיגען רב סילמאַן. האָט ער אונטערגעשיקט אַ יורענע, זי זאָל ביים קצב קויפען אַ האַלבע קילאָ לונג און ער האָט טאַקע פערקויפט פאַר כשר. ווען דער רב האָט זיך וועגען דעם דערוואוסט, איז ער אין בעגלייטונג פון די משגיחים אַראָפּגעקומען אין יאַטקע דער קצב האָט ערקלערט, אַז ער האָט איבערהויפּט נישט קיין לונג צו פערקויפען.

ערשט, ווען מ'האָט גוט געזוכט האָט מען געפונען בעהאַלטען אַ לונג, נישט קיין געשטעמפּעלטע.

דער פאַל האָט אַרויסגערופען אַ שטאַרקע אויפרעגונג צווישען דער דאָרטיגער רעליגיעזער בעפעלקערונג און ס'האָט זיך דאָרט געקאָכט אַ גאַנצען טאָג.

פערמשפט אַ פערברעכערישע אַקושערקע

(2) מיט אַ צוויי יאָהר צוריק האָט געמאַכט אַ רושם אין אונזער שטאָט דער מאָרד פון אַ געוויסען קאָזאַרסקי, וועלכען מען האָט געפונען אין פעלד אַ שרעקליך צוהרגעטע. די אויספאָרשונגס-מאַכט האָט דעמאָלט גענומען אין חשד די פרוי פון ערמאָרדעטען — סטאַניסלאַוואַ קאָזאַרסקאַ. זי איז דאַן אַרעסטירט געוואָרען, צוליב מאַנגעל אין בעווייזען פון איהר שולד, איז זי בעפרייט געוואָרען.

סטאַניסלאַוואַ קאָזאַרסקאַ לויט'ן פאַך, אַן אַקושערקע, האָט זיך אין איהר פראַקטיק פערנומען אויך מיט נישט-ערלויבטע אָפּעראַציעס. אין דער הינזיכט האָט די קאָזאַרסקאַ אַ זעהר טרויעריגע פערגאַנגענהייט. וויפיל יונגע פרויען זי האָט משלח געווען אויף יענער וועלט איז נאָך נישט פעסטגעשטעלט.

פאַר'ן געריכט איז זי געשטאַנען לעצטענס אַלס בעשולדיגטע אין אויספיהרען אַן'אונגעזעצליכע אָפּעראַציע דעם 23-טען מאַי, און דאָס געריכט האָט זי פערמשפט אויף 6 חדשים טורמע.

נעכטען איז די קאָזאַרסקאַ ווידעראַמאָל געשטאַנען פאַר'ן קרייז-געריכט, אַלס בעשולדיגטע אין אומבריינגען דורך אַ נישט-ערלויבטע אָפּעראַציע די 18-יעהריגע מאַריאַ קאַסין.

נאָך צוויי פּראָצעסען שטעהען איהר פאָר אינגיכען.

אין בעשולדיגונגס-אַקט וועגען דער קאַסין ווערט דערצעהלט, אַז מאַריאַ קאַסין, (שעראַקאָווסקאַ 4), איז דעם 24 אויגוסט פ. י. געקומען צו דער קאָזאַרסקאַ און זיך מיט איהר אָפּגערעדט וועגען אַן אָפּעראַציע. געלד אויף דער אָפּעראַציע האָט געגעבען קאַסינ'ס חתן, דער 26-יעהריגער טשעסלאַוו מאַטושעווסקי.

אין דעם בעשטימטען טאָג איז די קאַסין געקומען צו דער קאָזאַרסקאַ. די לעצטע האָט זיך צו הילף איינגעלאַדען נאָך אַ צווייטע געוועזענע אַקושערקע, איצט אינהאַבערין פון אַ צוקערניע אויף אַלעקסאַנדראָווסקאַ גאַס — אַ געוויסע מאַסטאַלאַש. די אָפּעראַציע איז פאָרגעקומען ביי דער קאָזאַרסקאַ אין שטוב, אויף אַלעקסאַנדראָווסקאַ 71, און נאָך דער אָפּעראַציע האָט מען די קאַסין אָפּגעפיהרט אַהיים. אין אַ פּאָר טעג אַרום איז די קאַסין געשטאָרבען פון אַ בלוט-פערגיפטונג.

דער ברודער פון דער געשטאָרבענער האָט געמאָלדען וועגען דער געשיכטע דער פּאָליציי, וועלכע האָט נאָך דער אויספאָרשונג צוגעצויגען צו פערענטוואָרטליכקייט די קאָזאַרסקאַ, די מאַסטאַלאַש און מאַטושעווסקי'ן.

בעת די געריכטס-פערהאַנדלונגען האָט דער ברודער פון דער פערשטאָרבענער קאַסין געמאָלדען אַז עס איז איהם בעוואוסט, אַז די קאָזאַרסקאַ האָט געוואָלט אונטערקויפען איינעם אַ באַנדיט פאַר טויזענד זלאָטעס, יענער זאָל איהם דערהרגענען, אַזוי אַרום האָט די קאָזאַרסקאַ געוואָלט פטור ווערען פון איהר הויפּט-בעשולדיגער.

די עדות, דאָס פאַרפאָלק מאַטושיאַק, שכנים פון דער קאָזאַרסקאַ בעווייזען אויך, אַז די קאָזאַרסקאַ האָט פאַרגעלעגט 1000 אַפילו 2000 זלאָטעס אויף אַ רעוואָלווער מען זאָל אומברענגען קאַסינ'ען.

דאָס געריכט האָט פערמשפט די קאָזאַרסקאַ אויף אַ יאָהר טורמע פאַר אויספיהרען אַ נישט-ערלויבטע אָפּעראַציע. די מאַסטאַלאַש און מאַטושעווסקי'ן האָט מען צוליב מאַנגעל אין בעווייזען — פריינעשפּראָכען.

פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע

צום בעזוך פון פּראָפ. בראָדעצקי און קורט בלומענפעלד אין לאָדז — פון „אוהל יעקב"—פּאַרלעזונגען—בעריכט פון אַקציאָנס-קאָמיטעט

דער בעזוך פון די פּראָמינענטע ציוניסטישע פּערזענליכקייטען: פּראָפעסאָר ז. בראָדעצקי און קורט בלומענפעלד אין אונזער שטאָט האָט, ווי עס איז געווען צו ערוואַרטען, אַרויסגערופען אַ גרויסען אינטערעס אין די היגע יודיש-נאַציאָנאַלע קרייזען.

פּראָפעסאָר בראָדעצקי איז איצט איינער פון די טעטיגסטע מיטגלידער פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע אין לאָנדאָן. ער פיהרט אָן צוזאַמען מיט ד"ר וויצמאַן די פּאָליטישע אַרבייט פון דער עקזעקוטיווע און שטעהט אויף אַזאַ אופן אין מיטעלפּונקט פון ציוניסטיש-פּאָליטישען לעבען. פּראָפ. בראָדעצקי איז גלייכצייטיג אַ פיהרענדע פערזענליכקייט אין דער ענגלישער לייבאָר-פּאַרטיי, וואָס איז בעוואונדערס וויכטיג איצט, נאָך דעם זיג פון דער לייבאָר-פּאַרטיי ביי די לעצטע פּאַרלאַמענט-וואַהלען אין ענגלאַנד. פּראָפ. ד"ר בראָדעצקי פערנעהמט אויך אַן'אָנגעזעהענעם אָרט אין דער וויסענשאַפטליכער וועלט: ער איז אַ בעריהמטער געלעהרטער און פּראָפעסאָר פון מאַטעמאַטיק אין דער אוניווערזיטעט אין לידס. ער איז אויך זיינערצייט דורך פּראָפ. איינשטיין אָנגעצייכענט געוואָרען אַלס קאַנדידאַט פאַר רעקטאָר פון דער אוניווערזיטעט אין ירושלים.

קורט בלומענפעלד פערנעהמט זייט אַ רייה יאָהרען אַ פיהרענדע שטעלונג אין ציוניסטישען לעבען בכלל און אין דייטשען ציוניזם בפרט. ער איז אַ לאַנג-יאָהריגער מיטגליד פון ציוניסטישען אַקציאָנס-קאָמיטעט און פּרעזידענט פון דער ציוניסטישער פעראייניגונג אין דייטשלאַנד. קורט בלומענפעלד איז אויך בעקאַנט אַלס איינער פון די בעדייטענדסטע און גייסטרייכע רעדנער אין דייטשלאַנד.—

ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט וועט אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם בעזוך פון די אָנגעוועהענע ציוניסטישע פיהרער איינגעאָרדענט ווערען דעם קומענדיגען מאָנטאָג, ד. 10 ה. ח. 8.30 אָוונער אין קינאָ-טעאַטער "ספּלענדיד" (נאַרוטאָוויטש 20) אַ גראַנדיעזע אַקאַדעמיע מיט דער בעטייליגונג פון די חשובע געסט, וועלכע וועלען רעפערירען אויף ד.ט.: „דער 16-טער ציוניסטישער קאָנגרעס און די יודישע אַגענץ".

מאָרגען שבת אין דער פריה ביים דאַווענען וועט אין דער שוהל „אהל יעקב" (גדאַנסקאַ 18) האַלטען אַ רעדע ד"ר י. ר. קאָנטאָרשטשיק פון בערלין, וועלכע וויילט די לעצטע טעג אין אונזער שטאָט.

*

מאָרגען, שבת דעם 8 יוני, 8 אָוונער קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע (צעגעלניאַנאַ 4) אַ העברעאישע שיחה איבער פּראָבלעמען פון דער יודישער און אַלגעמיינער געשיכטע מיט דער בעטייליגונג פון ד"ר פ. פרימאַן.

זונטאָג דעם 9 יוני 8.30 אָוונער איז דעם-זעלבען לאָקאַל — פאָרלעזונג פון ד"ר י. קאָנטאָרשטשיק פון בערלין אויף ד. ט.: „ענטאַרטונג און ווידערגעבורט" (גלות און ארץ-ישראל). דער איינגאַנג צו די פאָרלעזונגען איז פריי.

*

מאָרגען, שבת אָוונער קומט פאָר אינ'ם לאָקאַל פון „ההאחדות" אַ חברים-בעראַטונג אויף וועלכער דר. א. טאַרטאַקאָווער וועלכער איז צוריק-געקומען פון בערלין, וועט אָפּגעבען אַ בעריכט פון די סיצונגען פון אַקציאָנס-קאָמיטעט.

איינגאַנג איז נאָר פאַר חברים.

דעלעגאַציע אין מאַגיסטראַט וועגען פערקלענערן דעם וועג-טאַריף

(2) אין מאַגיסטראַט האָט זיך געווענדעט אַ דעלעגאַנציע פון אינהאַבער פון טאַקסובקעס, דראָשקאַשעס, האַנד-טרעגער א. אַ. וועלכע האָבען געבעטען צו פערקלענערען דעם אָפּצאָהל אין וועג-טאַריף, די דעלעגאַציע האָט אויפגענומען דער וויצע-פּרעזידענט ראַפּאַלסקי, וועלכער האָט ערקלערט, אַז דער ענין וועט בעטראַכט ווערען דורכ'ן מאַגיסטראַט.

אַ פעראָרדנונג

פון וועטערינאַר-אַמט

(מ) דער שטעטישער וועטערינאַר-אַמט דערמאַהנט, אַז מ'טאָר נישט אין לאָדז פערקויפען און נישט אַרויספיהרען פון דער שטאָט קיין פערד, וועלכע האָבען נישט קיין צייגענישען, אַז זיי האָבען נישט די ראָץ-קראַנקהייט.

אַפּטייקען

היינטיגע נאַכט-דיזשורען

(2) מ. ליפּעץ, (פּעטריקאָווער 193). מ. מילער, (פּעטריקאָווער 46). ה. גראָשקאָווסקי, (קאָנסטאַנטינער 15). פּערעלמאַן, (ציגעל-נאָס 64). ה. ניעווי-אַראָווסקי, (אַלעקסאַנדראָווסקאַ 37). ז. יאַנקעלעוויטש, (אַלטער מאַרק 9).

שאַראַדן און רעטעניש

Nr. 1.

ביי אונז עס קלינגט כמו אַ מאכל,
אין ענגלאַנד שפּילט דאָס פּאָליטיק,
ביי אונז — נעדאַקט איז'ס און געבראָטען,
אין ענגלאַנד פיערט עס אַ ווי...

> **שאַראַדען-ווינקעל**
> קופּאָן נומער 1

פּרעמיעס:

1. צוויי טאָפּעל מילך-שאָקאָלאַד פון דער בעריהמטער פירמע „אַנגלאַס";
2. צוויי בילעטען אין קינאָ „פּייקא";
3. איין שאַכטעל „קאָטי"-פּודער.

Nr. 2.

א) מען האַקט עס, און ס'וואַקסט, ב) איז איז טער, און ג) איז אויך — אַ צייכען אַ ליטערע.
היינט וואָס איז עס, ביטע,
וואָס ס'הערט זיך פון ליטע?

> **שאַראַדען-ווינקעל**
> קופּאָן נומער 2

פּרעמיעס:

1. אַ גרויסע פלאַש בלומען-וואַסער;
2. צוויי בילעטען אין קינאָ „טשאַרי".

Nr. 3.

1) אַ שטאָט אין אינדיען, 2) א יודישע ציי-טונג אין רוסלאַנד, 3) אַנ'אָפּטער נאָסט אין דער ענגלישער אַטמאָספער, 4) אַ שטאָט אין ארץ-ישראל 5) אַ קליינס אין אַ קליין סידורל, 6) אַזאַ בלום, 7) צעהן יורען, 8) דער אָנהויב פון „וואָס", 9) דער פאָרנאָמען פון אַ העלד אין אונזער ראָמאַן „גאָלדענע גליקען", 10) נאָך דעם קומט אַ „יהא שמו רבה מברך", 11) דאָרט איז אָקאָרשט געווען „פרעהליך", מיט יודען, 12) איינער פון די אבות, 13) דער געגענזאַץ פון יאָ, 14) די נריכען אויף לשון קודש.

און אַז איהר וועט האָבען צונויפגעשטעלט די אַלע ווערטער, וועט זיך פון די ערשטע 14 בוכשטאַבען בילדען דער נאָמען פון אַ דיקטאַטאָר אין איראָפּאַ.

> **שאַראַדען-ווינקעל**
> קופּאָן נומער 3

פּרעמיעס:

1. צוויי טאָפּעל מילך-שאָקאָלאַד פון דער אַלבעקאַנטער פירמע „אַנגלאַס".
2. צוויי שטיק פראַנצויזישער טואַלעט-זייף.
3. צוויי בילעטען אין יודישען טעאַטער.

בעמערקונג:

די קופּאָנען מיט די געלעזטע שאַראַדען בעט מען אָפּצוגעבען אין קאָנווערטען מיט אָנגעגעבענע נעמען און אַדרעסען אין אַדמיניסטראַציע פון „נייעם פאָלקסבלאַט" ביז מיטוואָך איינשליסליך.

די נעמען פון די זוכה-בגורל וועלען אין קומענדיגען פרייטאָג-נומער פערעפענטליכט ווערען.

דוירענדער שטרייק פון די פריזיער-אַרבייטער

(—) דער יודישער פריזיער-מייסטער-פערייןן פּאָלודניאָוואַ 4, האָט זיך געווענדעט צו די שטרייקענדע יודישע פריזיער-אַרבייטער צו בעשטימען אַ קאָנפערענץ אויף צו אונטערהאַנדלען מיט די יודישע פריזיער-אַרבייטער וועגען ליקווידירען דעם שטרייק.

די יודישע פריזיער-אַרבייטער האָבען די ווענדונג אָפּגעוואָרפען, ווייל, אַזוי די קריסטליכע אַרבייטער ווילען זיי נישט אונטערהאַנדלען.

בעריכטיגונג

(—) אין צוזאַמענהאַנג מיט דער נאָטיץ אין „נייעם פאָלקסבלאַט" פון 30. מאַי אונטער'ן קעפּעל: „שווינדלער זענען אַרעסטירט", בעט מען אונז מיר צו טיילען, אַז די דערמאָהנטע ווריעה שטימט נישט מיט דער ווירקליכקייט.

דער איינציגער — אין פּוילען **ספּאָרט=צירק** פּל. דאמבראווסקי.

היינט, פרייטאָג 7 יוני 8.30 אָוו. קינסטלערישער אַטראַקציע פּראָגראַם מיט די וועלט-בעריהמטע מוזיקאַל-קאָמיקער DIN-DON אין דער שפּיץ.

גרויסער אינטערנאַצ. טורנעע פון רינג=קאַמפען וועגען טהרען- און געלד-פּריזען אויף אַ סומע פון 10000 זל.

היינט, פרייטאַג אין 7-טען טאָג פון טורנעע קעמפען:
1) וואַרושעווסקי — בעלאַ ווייס
2) שטעקער — שפּיעוואַטשעק
3) שטיבאַ — קוואַפינסקי
4) דעצידירענדער קאַמף ביזן רעזולטאַט:
פּעטראָוויטש — שטשערבינסקי

בילעטען צו בעקומען ביי דער קאַסע פון צירק פון 5 נאָכמ. אָן

ספארט-בעוועגונג

אנטיסעמיטישע סקאנדאלען אין „אוניאן“

אין רער לאדזשער ספארט-וועלט קאכט איצט צוליב אן אנטיסעמיטישן סקאנדאל, וועלכע איז די טעג פארגעקומען אין היגען ספארט-פעראיין, „אוניאן“, לגבי איינעם פון די יודישע אקטיווע מיטגלידער.

ווי אזוי די „בעציהונג“ פון „אוניאן“ איז לגבי די יודישע ספארטלער קאן דינען פאלגענדער פאקט: מיט א צייט צוריק האט זיך דער לאדזשער ספארטלער בערקאוויטש געווענדעט צו דער מאטאציקליסטען סעקציע ביי „אוניאן“ מיט דער ביטע, אנצונעהמען אלס אקטיווע מיטגליד. דערויף האט ער בעקומען אן ענטפער;

„יודען נעהמען מיר נישט אן“.

ועהט אבער אויס, אז אן אנדערער בעציהונג איז מצד „אוניאן“ צו די יודישע ציקליסטען, וואס קאנען פאר'ן פעראיין ערצילען כבוד און געשעפטן...

פאריגע וואך זענען אין העלענאוו פארגעקומען אינטערנאציאנאלע ציקליסטען געיעגען אין וועלכע עס האט אויך אנטייל גענומען אין די רייהען פון „אוניאן“ ה' קאפלאן. ר'האט אין 5 נעיעגען פערנומען איבעראל די 2. פלעיער, יאזוי אבער ווי קאפלאן איז געווען ערשעפט, האט ער שוין אין לעצטען, „אויסטראלער לויף“ נישט געקאנט אנטייל נעהמען. דאך אויף דער פארערונג פון „אוניאן“ קאפיטאן ה' שימסקי האט קאפלאן מסכים געווען צו פאהרען. ער האט שוין אבער נישט צוליב זיין שולד, אין דעם געיעג נישט אנטיילגענומען.

דאנערשטאג האבן ווידער געזאלט פארקומען אינטערנאציאנאלע ציקליסטען-געיעגען. ביים בעקומען די פריי-קארטען האט קאפלאן געמאלדעט דעם קאפיטאן ה' שימסקי, אז ער איז ערשעפט, און וועט אין די דאנערשטאג'דיגע לויפען נישט קאנען אייננעהמען. דערויף האט איהם ה' שימסקי אנגעשנאצט: גומעס בעקומט איהר פון פעראיין, אבער ווען עס איז פערהאן א זיכערע געלעגענהייט צו ערצילען בכבודע פלעצער אין די געיעגען, זאגט איהר, אז איהר זענט „קראנק“. צוליב דעם האט ה' קאפלאן צוריקגעגעבען די בעקומענע פריי-קארטען דערביי האט ער ערקלערט, דאס ער וועט העכסטענס אנטיילנעהמען אלס רעזערוויסט. דערויף האט ה' שימסקי אין געגענווארט פון פיל מיטגלידער געוואָרפען קאפלאן א געשריי „פארשיווי זשיר“!!!

קאפלאן האט זיך צוגעהערט צו די פארערונגען פון די ח"ח און געפאדערט פון ה' שימסקי, דאס ער זאל די בעליידיגענדע ווערטער זאפארט צוריקציהען. דערויף האט זיך ה' שימסקי געווארפען שלאגען קאפלאן. דער לעצטער איז איהם אבער נישט געבליבען אונטערשטעליג. און ווען שימסקי האט קאפלאנען געכאפט פאר'ן האלז, האט קאפלאן אראפגעלאזט דעם ה' שימסקי צוויי פעטש. דער ענין איז איבערגעגאנגען אין פעראיינס-געריכט.

יובילעי פון ספארט-פעראיין „קדימה“

שטיל און רעש פיהרט איהר ספארט-טעטיגקייט ביי אונז אין שטאט דער ספארט פעראיין „קדימה“. „קדימה“ איז אין יאהר 1923 געגרינדעט געווארען דורך שילערס פון היגע יודישע מיטעל-שולען. די טעטיגקייט האט זיך ערשט אנגעהויבען אין יאהר 1924. ביים היינטיגען טאג בעזיצט „קדימה“ חוץ דער שווארקער, אמביטנע, פוסבאל-מאנשאפט, אויך א גאנצע רייהע אנדערע ספארט-סעקציעס, סיי פאר מענער, סיי פאר פרויען.

שבת און זונטאג ארדענט „קדימה“ איין ספארט-פייערליכקייטען צום יובילעי.

דינג-קאמפען אין צירק

נעכטען אין 6-טען טאג פון טורניר האבען געקעמפט נעגען זיך די 2 ברוטאלע אטלעטען שפיעוואטשעק און קראוס. דער קאמף האט זיך פערענדיגט אהן ענטשידען, ווייס האט אין דער 13-טער מינוט בעזיגט קאבאנסקי'ן. אן אינטערעסאנטער קאמף איז געווען פון שטיבארא נעגען פעטראוויטש וועלכער האט זיך פערענדיגט אן ענטשידען. טשערווינסקי האט אין דער 24-טער מינוט געלייגט שאכשניידערן נאכ'ן פערלענגערען דעם קאמף ביז צו א רעזולטאט.

די גרויסע רוסישע קינסטלער ענדיגען שוין זייערע גאסט שפילען אין לאדז

די גאסטראלען פון דעם קינסטלערישען רוסישען טעאטער ווערען איינגיכען פערענדיגט.

היינט, לכבוד דעם 100-יעהריגען געבורטס-טאג פון לעוו טאלסטאי שטעלען די קינסטלער א פייערליכע פארשטעלונג פון טאלסטאי'ס „די מאכט פון פינסטערקייט“. מארגען צום צווייטען מאל.

דער פאלקס-דיכטער הערשעלע (דאנילעוויטש) אין לאדז

(—) אין לאדז וויילט איצט אונזער בעריהמטער דער בעקאנטער יודישער פאלקס-דיכטער הערשעלע.

דער דיכטער האט ערשט נישט-לאנג ארויסגעגעבען 2 נייע ביכער: „שבת אויפ'ן טראקט“ און אן איבערזעצונג פון שילער'ס „ווילהעלם טעל.“

דער דיכטער פערנעהמט זיך מיט'ן ארגאניזירען דעם פערקויף פון זיינע נייע-ארויסגעגעבענע ביכער.

אנגעקומען אין רעדאקציע

גרינינקע ביימעלעך 14 (44)—2 — וועכענטליכער קינדער זשורנאל רעדאגירט פון ש. באס-כאמסקי מיט פאלגענדיגען אינהאלט: אונזער אל פאם; עלאדאראדא—ז. סעיאלאוויטש; דאס בעפריוטע פייגעלע—פרומע שרה; פריהלינג-טריט — לייב אלטשולער; על קאפיטאן — ה. רויזענבלאט; פעלדער גרינע (פוילישע פאלקסליד) — יו"יש — בער האראוויץ; אריענטאלישע מעשהלעך פון א. שינדלער; אונזער קעצעל — י. לעווי; דאני עקלן — ערציילונג) — ל. לאסאווין; דער ארענראר — אינסצעניזירונג) — י. ל. פרץ, פריילעכער ווינקעל, קלוב.

פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.

מארגען, שבת, דעם 8. יוני ד. י. 8 א זייגער אווענד אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (צעגעלניאנא 4) העברעאישע שיחה איבער פראבלעמען פון דער יודישער און אלגעמיינער געשיכטע מיט דער בעטייליגונג פון ד"ר פ. פרידמאן.

זונטאג, ד. 9. יוני, 8.30 אווענד אין דעמזעלבען לאקאל **פארלעזונג** אויף ד.ט.: „ענטארטונג און ווידערגעבורט“ (גלות און א"י-ישראל)

פרעלעגענט: דר י. ד. קאנטארשטשיק (בערלין). איינגאנג פריי!

מארגען הויבען זיך אן די גאסטשפילען פון וויערא קאניעווסקא

וויערא קאניעווסקא

פאול ברייטמאן

(—) מארגען הויבען זיך אן אין לאדזשער יודישען טעאטער די גאסטראלען פון דער בעקאנטער און בעליבטער סוברעטע וויערא קאניעווסקא.

די דאזיגע ארטיסטין איז נישט אומבעקאנט אין לאדז. זי האט שוין געשפילט אין לאדזשער יודישען טעאטער, און דאס מיט'ן גרעסטען ערפאלג. וויערא קאניעווסקא האט שוין דורכגערייזט די גאנצע וועלט, און איז אנערקענט געווארען אלס איינע פון די בעסטע סוברעטינס אויף דער יודישער ביהנע.

צוזאמען מיט וויערא קאניעווסקא הויבען אן צו שפילען דער בעקאנטער ארטיסט פאול ברייטמאן און דער כאראקטער-קאמיקער מאקס בריין.

די גאסטראלען פון די בעקאנטע שוישפילער'ן האבען ארויסגערופען א פריש-ענדליכען אינטערעס צווישען דעם יודישען טעאטער-עולם.

די ערשטע פרעמיערע פון די געסט איז די בעקאנטע אפערעטע „דאס חינדל“, מיט וויערא קאניעווסקא אין דער הויפט-ראל.

מעלדונגען

א בעריכט פון דר. א. טארטאקאווער פון די זיצונגען פון ציוניסטישען אקציאנס-קאמיטעט.

היינטיגען שבת קומט פאר אינ'ם לאקאל פון דער ציוניסטישער ארבייטס-פארטיי „התאחדות“ א פערטרויעדליכע חברים-בעראטונג אויף וועלכער דער דר. א. טארטאקאווער וועט אפגעבען א בעריכט פון דער לעצטער זיצונג פון ציוניסטישען אקציאנס-קאמיטעט. אויף דער דאזיגער פערזאמלונג וועט אויך ווערען אפגעגעבען א בעריכט וועגען דעם גאנג פון דער שקל-אקציע, און וועגען די הכנות צו די וואהלען פון ארבייטענדען ארץ-ישראל. אין צוזאמענהאנג מיט דעם ווערען אלע חברים-ות אויפגעפאדערט אומבעדינגט זיך צו בעמיהען צו פערשטארקען דאס פערשפרייטען די מיטגלידס-קארטען צו דער קאנפערענץ פון ארבייטענדען ארץ-ישראל.

די חברים וועלכע האבען נאך אזעלכע קארטען נישט בעקומען, דארפען זיך תיכף מעלדען אין סעקרעטאריאט בכדי צו נעהמען א כרטיס-חבר וועלכע גיט דאס רעכט צו וועהלען צו דער קאנפערענץ פון ארב. א"י. 7790

פראפ. טראנספארט-ארבייטער-פעראיין אין לאדז, לאגעווניצקא 4.

אין צוזאמענהאנג מיט דער רעגיסטראציע פון טראנספארט-ארבייטער דורכ'ן מאגיסטראט און דעם ארויסגעבען פון לעגיטימאציעס רופען מיר אויף זונטאג: דעם 9 יוני א זייגער 10 פריה אין אייגענעם לאקאל לאגעווניצקא 4 א גרויסע פערזאמלונג פון טרעגער, דראשקאזשעס און פורמאנעס-משרתים. אין אייגענעם אינטערעס קומט מאסענווייז. 7788

ODEON היינט און פאלגענדע טעג! אנ'אווענד פון געלעכטער!

ווענעמס איז מיין ווייב?

צופעליגער צוזאמענטרעף פון 2 מענער און איין ווייב. אין די הויפט-ראלען: Lotta Loring, Elżbieta Pinajew, Fryderyk Kamper

אויסער'ן פראגראם: א פארס.

WODEWIL היינט און פאלגענדע טעג! דער ליבלינג פון פובליקום

HARRY PEEL

אין פילם פון דער פראדוקציע 1929 יאהר א. נ.:

„פאניק“

סענסאציאנעלע סאלאן-דראמע. אין דער הויפטראלע:

Anita Bell.

אויסער'ן פראגראם: א פארס.

CORSO היינט און פאלגענדע טעג! סענסאציע!

Fred Thomson אין פילם פון דער נייעסטער פראדוקציע א. נ.:

די רויבער פון דער מדבר

סענסאציאנעלע אוואנטוריסטישע דראמע. אין די הויפט ראלען: Don Mike i Mary Kesley

אויסער'ן פראגראם: א פארס.

ס'זענען אנגעקומען

לאסט-אויטא-וועגען

G. M. C. (General Motors Trucks)

מיט 6-צילינדראווע מאטארען „BUICK“ 1½, 2½ און 3½ טאנען.

ספעציעלער טיפ פון שנעל-אויטאבוס-וועגען

שנעלקייט 90 קילאמעטער אין א שעה פאר 20, 30 און 40 פערזאן און זענען געאייגנעט פאר א שנעלען און ביליגען טראנספארט.

גינסטיגע קויפס-בעדינגונגען. גינסטיגע קויפס-בעדינגונגען.

בעזיכטיגען קען מען אין דער בעפולמעכטיגטער פערטרעטונג אויף לאדזשער וואיעוואדזטווא

„ELIBOR“, Sp. Akc., Ł. J. BORKOWSKI

Łódź, Kilińskiego 70, tel. 172.

רעפארמאציע-פילען

מיט דער מארקע גייסטליכער בעקאנט פון יאהר 1602 רעגולירען דעם מאגען, שיצען פון רעומאטיזם, לעבער-ליידען, נעגען דיקקייט, אסטמאטיזם, דאס קומען בלוט אין קאפף, שטילען די יסורים פון העמאראידען, רייניגען דאס בלוט און בא נעמוננגען צו אבסטרוקציע — גנוסמיז דורכרייניגונגס-מיטעל.

צונעבראויכען 1 אדער 2 פילען א נאכט פרייז פון א שאכטעל 1.35.

אז יעדער שאכטעל פון דער אפטייק

Karczewski, Tuszyński, Warszawa, Trębacka 4

צו פערלאנגען אין די אפטייקען און סקלאדען מיט'ן „גייסטליכען“ (Zakonnik). 464

א קוואליפיצירטער **צושניידער** פון טריקא-וועש זוכט א פאסטען אויף סטאלע עווענטועל אויף שעה'ן אפ. אונטער צושניידער אין אדמינ.

א פראנט-**צימער** פארטער זאפארט א-בערצוגעבען. זאקאנטנא 17 ביי גינזבורג

א טאמבאור-מאשין און א נייע-מאשין מענסקא פרייזווירדיג צו פערקויפען צו ערפאהרען אין אדמיניסטראציע.

אכטונג! כ'נעם אן אויסצולערנען סוויטערס טעארעטיש און פראקטיש צו מעסיגע בעדינגונגען. ווייטערדיגע ארבייט געזיכערט צו ערקונדיגען זיך אין דער אדמינ. נ. „פאלקסבלאט“

אכטונג מאדיסטקעס א קוואליפיצירטע **מאדיסטקע** קען זיך פון זאפארט מעלדען אין דער הוט-פאבריק פיעטרקאווער 38 ב. מילנער

א שטוב פאר 2 יונגעלייט אויף לאזשי איז פון זאפארט אבצוגעבען, ווסכאדניא 54 ביי גרסטער

יונגערמאן מיט גוטע רעפערענצן און אויך ביכפיהרונג זוכט בעשעפטיגונג זאגאר ביי פוישע ארבייט מעסיגע בעדינגונגען אפערטן אין אדמינ. אונטער „294“.

א שעהן-צימער מיט א בעזונדערן איינגאנג פאר 2 אינטעליגענטע הערען עווענטועל פאר 2 פרויליינס. צו ווענדען זיך צו א. קייזער פשענדזאלניאנא 31 פראנט 1, שטאק, צופאהר-טראמוואי 10, 16 און 15.

אינטעליגענטע **וויטווע** אין מיטעל עלטער אויף עטוואס פערמעגליך מיט איין קינד „יונגע“ זוכט בעקאנטשאפט מיט א אנשטענדיגן הערן צוועקס הייראט אפ. אונטער „A“

LUNA

אָנהויב 4 אַ זייגער נאָכמ., שבת און זונטאָג 12 אַ זייגער בייטאָג, לעצטער סעאַנס 10 אָוו. אויפ'ן ערשטען סעאַנס פרייזען פון די פלעצער פון 1 זלאָטי אָן. שבת און זונטאָג פון 12–3 נאָכמיטאָג זענען אַלע פלעצער צו 50 גר. און 1 זל.

היינט און פאָלגענדע טעג! — איינע פון די שענסטע מזרח-פּאָעמעס!

„די מוזולמענערין"

(ראָמאַנס איך האַרעם)

ערצעהלונג וועגען בענקשאַפט פון בלוט און פערלאַנגען אויפ'ן גרונד פון די קעניגליכע פּאַלאַצען און מזרח פּראַכט. אין די הויפּטראָלען

Huguette Duflos און דער אומפערגלייכליכער **Leon Mathot**

פּרעכטיגע מוזיקאַלישע אילוסטראַציע פון סימפאָנישען אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון א. טשודנאָווסקי.

Grand-Kino

אָרקעסטער אונטער לייטונג פון ה' ר. קאַנטאָר. אָנהויב 4.30 נ"מ. שבת, זונטאָג, יו"ט 12 בייטאָג.

היינט און פאָלגענדע טעג! דער געפעהרליכסטער קאָנקורענט פון DOUGLAS FAIRBANKS די אומפערגלייכליכע

Bebe Daniels

אין דער פּרעכטיגער קאָמעדיע פון לעבען פון אַמעריקאַנישע סטודענטען א. נ.:

די רעקאָרדיסטקע

Bebe Daniels סענסאַציאָנעלער גייסטיגער צווישען דעם פערגעטערטען עקראַן-שטערן

Gertruda Ederle אין דער וועלט-בעריהמטער שווימערין, וועלכע איז דורכגעשווימען דעם לאַמאַנש-קאַנאַל

קינא-טעאַטער „PALACE"

Piotrkowska 108.

היינט און פאָלגענדע טעג! — גרויסער אונגעוועהנליכער דאָפּעלטער פּראָגראַם! — היינט און פאָלגענדע טעג!

1) **פריהלינגס-ליבע** — שאַמפּאַנער פאַרס אין 8 אַקטען.

2) **אומגליקליכע פרויען** (ווייען פרויען און געזאַנג) מעכטיגע דראַמע אין 8 גרויסע אַקטען.

אין די הויפּטראָלען 5 עקראַן-שטערנס: IGO SYM, CARMEN BONI, HANS JUNKERMAN, BETTY ASTOR, GUSTAW FROELICH

פערשטאַרקטער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' מ. לידויער.

אויפ'ן ערשטען סעאַנס טעגליך פון 4.30 ביז 6 נאָכמיטאָג און שבת און זונטאָג פון 2 ביז 4 נאָכמיטאָג זענען אַלע פלעצער צו 50 גראָשען און 1 זלאָטי.

CZARY

— פערשטאַרקטער — אָרקעסטער

היינט און פאָלג. טעג מעכטיגסטער קלו פון דער איצטיגער צייט!

רוסלאַנדס אונטערגאַנג

דאָס איז אַ לעבעדיגע דראַמע, וועמענ'ס אינהאַלט ס'איז ראַספּוטין און די פרויען

געשיכטע פון אַ שווערצן קאַפלאַן פון שענדע פון אנהויב פון זיין שאָלאַנגענריע ביז צום פינסטערן טויט. אין די הויפּטראָלען: JACK TREVOR i DIANA KARENNE

אויפ'ן ערשטען סעאַנס טעגליך פון 4.30 ביז 6 נאָכמיטאָג און שבת און זונטאָג פון 12 ביז 3 נאָכמיטאָג זענען אַלע פלעצער צו 50 גראָשען.

בעמערקונג: קינא איז גאַרטען פּאַלם פון אונגינסטיגען וועטער איז זאַל.

סאַיז אָנגעקומען אַ גרויסער טראַנספּאָרט

פאַנטאָפעל ספּאָרטאָוועע

שטוב- און רייזע-פאַנטאָפעל עמפּפעהלט צו צוגענג-ליכע פרייזען — — אין- און אויסלענדישע

סקאָראָכאָדען אַנדאַלקעס

פון איינענער אויסאַרבעטונג

לעדערנע

וואַמשענע, צו פענסטער, מעבעל, אויטאָמאָבילען או"וו

שוואָמען

פאַר אויטאָ-פאַבריקען ליטאָגראַפיעס או"וו.

גריבישע

J. TSAKUMAKIS, Piotrkowska 7

געדענקט!!!

אז מונדור-קעס און שול-מאַנטלען לויט פאָרשריפטען אויך די עלעגאַנטסטע קינדער-קאָנפעקציע קען מען בעקומען אַמבי-ליגסטען אין דער בעוואוסטער פירמע

M. MIGDAŁ, Łódź, Gdańska 59.

מודעה לאפרושי מאיסורא.

א) מען טאָר נישט קויפען פלייש ביי פּריוואַט אָדער אַריינבריינגערס ווייל פיל אַזעלכע קויפען טריפה פלייש און פערקויפען אַלס כשר צווישען זיי די פרוי מרים יאַקובאָוויטש, מלינאַרסקי 4.

ב) די יאַטקעס, וואָס מיר זענען מפרסם, אַז זיי זענען נישט בהשגחה, איז צוליב מכשולים פון טרפות און חלב, פאַר עטליכע וואָכען, און צווישען אַזעלכע געווען די יאַטקע פון משה גאַרשקע-וויטש, דאַלנאַ 9, יעצט שטעלט זיך אַרויס אַ חשש פון פערקויפען טרפה פלייש אַלס כשר.

ג) די יאַטקע מאַניאַ צימבעל, וואָלבאָרסקאַ 4, און אברהם אָררינאַנס, אַלעקסאַנדריסקאַ 11 און משה קאָפּערמאַן אויף גאָשטשינא רוואָר זענען אָהנע השגחה.

ד) עטליכע וואורשטען פאַבריקאַנטען זענען אין חשד, אַז זיי נוצען האַסדער-פעץ פון (אחוריים) און טערטייל וועלכעס איז טרפה און פערמישט מיט חלב, און זיי רעדען אויך אויף די איבריגע וואורשטען-פאַבריקען, זענען מיר מפרסם אַז מיר טראָגען נישט קיין שום פעראַנטוואָרטליכקייט פון וואורשטען.

ה) וועלכער קצב וואָס וועט נישט זיין פאַרזיכ-טיג אַכטונג צו געבען ביי קויפען פלייש עס זאָל זיין אַ סטעמפּעל כשר לאָרו און ביי אַ קעלבעל 2 כשרע פלאָמבעס, ווי נאָר מען וועט ביי איהם טרעפען אָהן סטעמפּעל און פלאָמבעס וועט ער ווערען געאַסרט.

ו) יעדער קצב זאָל זיך פערשטענדיגען מיט'ן מנקר ער זאָל ביי איהם טרייבערן גסות און דקית עס זאָל אַלעס ווערען געטרייבערט דורך דעם מנקר און מסייע.

ז) צוליב די גרויסע פרצות און מכשולים ליגט אַ חוב אויף אַלע יודען מיטצוהעלפען אַז די יאַטקעס זאָלען קומען אונטער די געהעריגע השגחה דאָס איז נאָר אָנבעלאַנגען אין דעם פערלאַנג פון די קונים, זאָלען זיך אינטערעסירען צו זיין זיכער אַז זיי עסען כשר פלייש. 7793.

ועד הרבנים עם ועד הכשרות.

אבער יעצט

זענט איהר שוין איבערציינט אַז די איינציגע קוועלע וואו מען קריגט אַ גרויסען אויסוואַהל פון די נייעסטע פאַסאָנען און מאָדערנסטע קאָלירען פון מענער- און-דאַמען היטען און דערצו נאָך גאָר ביליג און גלייכצייטיג נעם איך אָן צום איבערפאַסאָנירען מענער און דאַמען היטע אויף גענצליך נייע און דאָס איז נאָר זגערסקאַ 20 אָדער לוטאָמירסקאַ 2 ביי י. פערדערטאַ קומט און איבערציינט אייך. — — — — —

מאָטאָרען עלעקטרישע

אויף זעמטליכע גרויסען און אַבראַמען / פערקויף און טוישען. עלעקטר. אינסטאַלאַציעס פון קראַפט און ליכט ווי אויך רעפּעראַטור-ווערקשטעלען

Maurycy RAK, Łódź

ZAWADZKA 12, tel. 14-11.

לייענט און שטוינט!

11 בענדער (2340 זייטען) — ראָמען ראָמאַן פון זשאַן קריסטאָף מיט 1 בוך פון סטעפאַן צווייג ווע-גען ראָמען ראָלאַן אנשטאָט 60 זל. נור 22.80 זל. דאָס סענסאַצ. בוך פון ע. רעמאַרק – „אויף מערב נישטאָ קיין נייעס", אנשטאָט 7.50 זל נור 3 זל. אָון די ווערק פון מ. גאָרקי און טאָלסטאָי שפּאָט ביליג צו בעקומען אין צייטונגס-ביוראָ פון נ. ווינאָגראַד, פּיעטריקאָווער 60, ווי אויך ביי אַלע צייטונגס-פערקויפער. 7786

דר. A.Kryński

וואוינט איצט:

שענקיעוויטשאַ 34, טעל. 46-10

געהמט אָן פון 5 ביז 7 אין אָוועגד. 7788

ביטשריפטען און בעראַטונגס-ביוראָ

„REMINGTON"

44 קילינסקיעגאָ 44

ערלעדיגט אַלערליי רעקורסען, ביטעס א.ז.וו. פיהרט קאָרעספּאָנדענצען אין 5 שפּראַכען. פיהרט אַדורך קלאָגזוצעס, פערזיכערונגען ביליג און שנעל. יורידישע עצות אומזיסט. פערטרעט אין געריכטליכע ענינים.

2 אנשטענדיגע

יונגעלייט

אָדער 2 פרייליינס

קענען בעקומען לאָזשי ביי אַן אַנשטענדיגע פאַמיליע אין צענטרום שטאָט ווי אויך אַ בעקוועם אָרט צו אַרבייט. צו ערפאַהרען אין אַדמיניסטראַציע.

— דאָס —

שטריקער-פאַך

ערלערנט איך אין אַ קורצער צייט גרינדליך און פראַקטיש. נאָכ'ן ענדיגען דעם קורס ווערט מען אַ זעלבסטשטענדיגער קוואַליפיצירטער שטריקער. אָפערטען אונטער „4 J" אין אַדמיניסטראַציע.

מאשין-לעבער

ווערט צוגענומען אויסצוגייען ביי ג. נאָרדמאַן צעגעלניאַנאַ 29

לעטשניצע „זדראָוויע"

פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען נאַוואָמיעסקאַ 3 (וואָסבאָדניאַ 13) טעל. 76-37.

אוראָלאָג נירען און בלאָזקראַנק.	ד"ר פּינקעלגי	$2-12^{1}/_{2}$ זונטאָג $2-12^{1}/_{2}$
נערווען-קראַנק.	ד"ר הייזנבערג	1—2 זונטאָג 1—2
קינדער-קראַנקהייטען	ד"ר א. סאַלאָמאָנאָוויטש ד"ר טשעשלאַנקאַ ד"ר פּרעכנער	1—11.30, 3—5 זונטאָג 12—2 1.30—2.30 זונטאָג 10.30-12 5-6.30 ז. 9-10.30
אינערליכע קראַנקהייטען	ד"ר גוביאַנסקי ד"ר קאַץ ד"ר לעווי ד"ר הענריק קאָן	$9^{1}/_{2}-11^{1}/_{2}$ זונטאָג $9^{1}/_{2}$ - 11 12-2, זונט. 12-1 3-4.30, זונט. 1-2 11-12, זונט. 11-12
כירורגישע קראַנקהייטען	ד"ר פּערליס	12-1.30, 6-7.30 זונטאָג 12—1.30
פרויען-קראַנקהייטען	ד"ר גראַנסאָן ד"ר אייגעראָוואַ	12-1, זונטאָג 12-1 דינסט. 1.30-2.30 10.30—$11^{1}/_{2}$ חוץ פרייטאָג
נאָז, האַלז און אויערן-קר.	ד"ר ראַבינאָוויטש	1—2, זונט. 1—2
הויט- און געשלעכטס-קר.	ד"ר פּאַרק ד"ר זאָנענבערג	3.30-4.30 ז 9-10 11-12, זונט. 11-12
אויגען-קר.	ד"ר קראַוש	3-4, ז. $10^{1}/_{2}$-$11^{1}/_{2}$
ערצטל.אַנאַליז.	ד"ר ם. קאַצען	
רענטגענאָלאָג	ד"ר קיילמאַן	3—7

וויזיטען אין שטאָט. אַלערליי אַנאַליזען

און אונטערזוכונג, רענטגענאָגראַפיע, זעמטל. דורכשטראַהלונגען (קוואַרץ-לאַמפּען). פּאַקען שטעלען.

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 8.30 פריה ביז 7.30 אָוו. זונטאָג פון 8.30 פריה ביז 2 נ"מ

עלטערן!

אין מיין לאַנג עגזיסטירענדען חדר-שולע ווערען אָנגענומען קינדער וואָס לערנען און פּאָושעכנע שולען צו לערנען: חומש, רש"י, נ"ך, משניות, גמרא, הים-מאָריע, רעדען און שרייבען העברעאיש און יודישע בריות זעלבסט צוזאַמענשטעלען, מ'ווערען אויך אָנגענו-מען אָנפאַנגער פון 5 יאָהר אָן, ווי ס'ווערט אין פער-לויף פון 5 חדשים אויסגעלערנט גרינדליך עב-י, אַ שטרענג רעליגיעזע ערציהונג! —— צוגענגליכע פרייזען!

מנהל יחיאל דוד ראָזענפעלד

פּלאַץ וואָלנאָשטשי 6 קווער אָפּ. רעכטס 2 שט.

אַבאָנאַמענטס-פרייז: אין לאָדז – 5 זל. אַ חודש מיט אָפּטראָגען אַ היים; אויף דער פּראָווינץ – 6 זל. אַ חודש; אין אויסלאַנד – 8 זל. פאַר'ן אינהאַלט און טערמינען די אָנאָנסען איז דער פערלאַג נישט פעראַנטוואָרטליך די אַדמיניסטראַציע איז אָפען בייטאָג און ביינאַכט.

אָנאָנסען-פרייז: פאַר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאָג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפּאַלטען. אין טעקסט—40 " " " " " 60— " " " 4 ". נאָכ'ן טעקסט—12 " " " " " 18— " " " 8 ". פאַר אַ מיליטער-שורה: אויסער דער שטאָט 50 פּראָצ. טייערער. אויסל. 100 פּראָצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. אַ וואָרט

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat" Spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman.

Czcionkami i druk „Najer Folksblat" Piotrkowska 21;